

VOORUITZICHTEN

Regionale economische vooruitzichten 2025-2030

Juli 2025

Inhoudstafel

Synthese	1
1. Inleiding.....	7
2. Nationale macro-economische en sectorale evoluties	8
2.1. Internationale omgeving	8
2.2. Inachtneming van de op verschillende beleidsniveaus besliste maatregelen.....	8
2.3. Voornaamste macro-economische en sectorale resultaten	9
3. Regionale macro-economische en sectorale evoluties.....	16
3.1. Macro-economische en sectorale resultaten	16
3.1.1. Economische activiteit en binnenlandse werkgelegenheid: recente evoluties	16
3.1.2. Vooruitzichten voor de economische activiteit.....	21
3.1.3. Vooruitzichten voor de binnenlandse werkgelegenheid.....	23
3.1.4. Productiviteit en lonen	27
3.1.5. Bruto-investeringen in vaste activa.....	29
3.2. Arbeidsmarkt.....	32
3.2.1. Demografie en arbeidsaanbod.....	32
3.2.2. Grens- en pendelarbeid, werkzame bevolking en werkgelegenheidsgraad	41
3.2.3. Werkloosheid en werkloosheidsgraad	46
4. Inkomensrekeningen van de huishoudens	51
4.1. Primaire inkomens.....	51
4.2. Sociale uitkeringen	53
4.3. Belastingen op inkomen	55
4.4. Beschikbaar inkomen	56
5. Overheidsfinanciën	60
5.1. Inleiding.....	60
5.2. Geheel van de gemeenschappen en gewesten	61
5.3. Vlaamse Gemeenschap	62
5.4. Franse Gemeenschap	64
5.5. Waals Gewest.....	65
5.6. Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.....	66
6. Broeikasgasemissies.....	68
6.1. Rijk.....	68
6.2. Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	69
6.3. Vlaams Gewest	69
6.4. Waals Gewest.....	69
7. Bijlage.....	71
7.1. Bijdrage van de bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde en de binnenlandse werkgelegenheid	71
7.2. Verklarende woordenlijst	74

Lijst van tabellen

Tabel 1	Voornaamste macro-economische resultaten van de nationale projectie.....	13
Tabel 2	Voornaamste sectorale resultaten van de nationale projectie	15
Tabel 3	Voornaamste macro-economische resultaten van de regionale projectie.....	20
Tabel 4	Structuur en groei van de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	22
Tabel 5	Structuur en groei van de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen van het Vlaams Gewest ..	22
Tabel 6	Structuur en groei van de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen van het Waals Gewest ..	23
Tabel 7	Structuur en groei van de binnenlandse werkgelegenheid (werknemers en zelfstandigen) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	26
Tabel 8	Structuur en groei van de binnenlandse werkgelegenheid (werknemers en zelfstandigen) van het Vlaams Gewest	26
Tabel 9	Structuur en groei van de binnenlandse werkgelegenheid (werknemers en zelfstandigen) van het Waals Gewest	27
Tabel 10	Scenario voor demografie en arbeidsaanbod.....	33
Tabel 11	Regionale arbeidsmarktvooruitzichten	49
Tabel 12	Inkomensrekening van de huishoudens - België	58
Tabel 13	Inkomensrekening van de huishoudens - Brussels Hoofdstedelijk Gewest	58
Tabel 14	Inkomensrekening van de huishoudens - Vlaams Gewest.....	59
Tabel 15	Inkomensrekening van de huishoudens - Waals Gewest.....	59
Tabel 16	Rekening van de gemeenschappen en gewesten	62
Tabel 17	Rekening van de Vlaamse Gemeenschap	63
Tabel 18	Rekening van de Franse Gemeenschap	64
Tabel 19	Rekening van het Waals Gewest	65
Tabel 20	Geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.....	66
Tabel 21	Evolutie van de totale broeikasgasemissies per sector	70
Tabel 22	Bijdrage van de bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde en van de binnenlandse werkgelegenheid - Brussels Hoofdstedelijk Gewest	71
Tabel 23	Bijdrage van de bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde en van de binnenlandse werkgelegenheid - Vlaams Gewest	72
Tabel 24	Bijdrage van de bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde en van de binnenlandse werkgelegenheid - Waals Gewest	73

Lijst van figuren

Figuur 1	Groei van het bbp in volume	16
Figuur 2	Groei van de binnenlandse werkgelegenheid	18
Figuur 3	Investerings van de markttakken: volumegroei (links) en investeringsquote tegen lopende prijzen	30
Figuur 4	Bijdragen tot groei van arbeidsaanbod - Brussels Hoofdstedelijk Gewest	35
Figuur 5	Bijdrage aanbodgedrag (in pp) naar leeftijd - Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	35
Figuur 6	Bijdragen tot groei van arbeidsaanbod - Vlaams Gewest	35
Figuur 7	Bijdrage aanbodgedrag (in pp) naar leeftijd - Vlaams Gewest	35
Figuur 8	Bijdragen tot groei van arbeidsaanbod - Waals Gewest.....	35
Figuur 9	Bijdrage aanbodgedrag (in pp) naar leeftijd - Waals Gewest	35
Figuur 10	Werkzame bevolking - Brussels Hoofdstedelijk Gewest	42
Figuur 11	Werkzame bevolking - Vlaams Gewest	43

VOORUITZICHTEN

Figuur 12	Werkzame bevolking - Waals Gewest	43
Figuur 13	Regionale werkgelegenheidsgraden volgens HERMREG-definitie	44
Figuur 14	Regionale werkgelegenheidsgraden volgens EU2020-definitie	44
Figuur 15	Regionale werkloosheidsgraden	46

Bijdragen

Deze publicatie werd verwezenlijkt door de volgende equipes:

FPB: Delphine Bassilière, Didier Baudewyns, Denis Beninger, Ingrid Bracke, Nicole Fasquelle, Vincent Frogneux, Gina Gentil, Koen Hendrickx, Zaccharia Lesnicki, Maritza López Novella, Ariane Reyns, Peter Stockman, Delphine Van Hoolandt, Filip Vanhorebeek.

Vertaaldienst: Christelle Castelain.

Informaticacel: Adinda De Saeger.

BISA: Pierre-François Michiels.

IWEPS: Frédéric Caruso, Olivier Meunier.

Statistiek Vlaanderen: Dirk Hoorelbeke.

Contactadressen:

hermreg@plan.be

pfmichiels@perspective.brussels

f.caruso@iweps.be

dirk.hoorelbeke@vlaanderen.be

Federaal Planbureau

Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel

<https://www.plan.be>

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, perspective.brussels

Naamsestraat 59, 1000 Brussel

<https://bisa.brussels>

Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique

Route de Louvain-la-Neuve 2, 5001 Belgrade (Namur)

<https://www.iweps.be>

Statistiek Vlaanderen

Havenlaan 88 bus 20, 1000 Brussel

<https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen>

Verantwoordelijke uitgever FPB: Baudouin Regout - Wettelijk depot: D/2025/7433/10

Synthese

De economische groei zou gematigd blijven in 2026 en 2027, maar vanaf 2028 licht aantrekken.

In 2023 en 2024 vertraagde de Belgische economische groei aanzienlijk, in lijn met de internationale economie. Op gewestelijk niveau trof de sterke daling van de export in deze twee jaren vooral de Vlaamse en Brusselse industrie. In Wallonië hield de industriële activiteit beter stand, met zelfs een sterke groei in 2023. De marktdiensten werden minder getroffen in de drie gewesten, maar vooral in Vlaanderen, waar ze nog steeds een aanzienlijke bijdrage leverden aan de groei van het bbp. In Brussel werd de bbp-groei vooral gedragen door de herneming van de toegevoegde waarde in de tak 'krediet en verzekeringen'. Gemiddeld groeiden het Vlaamse en Waalse bbp in 2023 en 2024 met 1,2% per jaar, terwijl het Brusselse bbp toenam met 0,9% per jaar.¹

Het Belgische bbp zal in 2025 naar verwachting met 1,3% groeien, wat een versnelling betekent ten opzichte van vorig jaar. De particuliere consumptie blijft daarbij een belangrijke groeimotor. Deze heropleving van de groei ten opzichte van 2024 wordt vooral gedreven door de versnelling van de bbp-groei in Vlaanderen (1,5%), en in mindere mate in Wallonië (1,2%). In Brussel daarentegen zou de groei vertragen (0,7%), onder meer door een groeivertraging in de tak 'krediet en verzekeringen' en de sluiting van een grote industriële onderneming.

De Belgische bbp-groei zou opnieuw vertragen in 2026 en 2027, tot respectievelijk 1,1% en 0,9%. De uitvoer trekt aan, maar de binnenlandse vraag verliest aan dynamiek. De consumptiegroei valt terug en de hogere inflatie als gevolg van de inwerkingtreding van het ETS2-systeem versterkt dit nog in 2027.² Daarnaast dalen de publieke investeringen dat jaar sterk, voornamelijk door het aflopen van de regionale relanceplannen. Deze vertraging zou vrij algemeen zijn over de drie gewesten en de meeste bedrijfstakken. De bbp-groei zou in de periode 2026-2027 gemiddeld 0,7% per jaar bedragen in Brussel, 1,0% in Wallonië en 1,2% in Vlaanderen. Vlaanderen zou kunnen rekenen op een grotere bijdrage (een verschil van ongeveer 0,2 procentpunt) van de marktdiensten aan de economische groei.

Vlaanderen zou dat voordeel ten opzichte van de andere twee gewesten behouden in de periode 2028-2030, terwijl de groei van de Brusselse economie wordt afgeremd door een kleinere bijdrage van de industrie en de bouw dan in de andere twee gewesten. De bbp-groei in Vlaanderen zou daardoor hoger blijven (gemiddeld 1,4% per jaar) dan in Wallonië (1,2%) en Brussel (0,9%). De sterkere economische groei in de drie gewesten tijdens deze periode zou voornamelijk het gevolg zijn van de belastingverlagingen, die de koopkracht van gezinnen verhogen en zo hun consumptie stimuleren.

De groei van de binnenlandse werkgelegenheid trekt – na twee magere jaren – aan in de drie gewesten; de arbeidsmarktmaatregelen hebben een regionaal gedifferentieerde impact.

De binnenlandse werkgelegenheidsgroei, die in 2023 al aanzienlijk vertraagde, zwakte in 2024 in de drie gewesten verder af. Die vertraging ging in 2024 gepaard met een toename van de productiviteitswinsten en een aanzienlijke versnelling van de groei van de reële arbeidskosten, deels doordat de inflatie-

¹ Voor 2023 betreft het voorlopige ramingen van het INR; voor 2024 zijn het eigen ramingen op basis van gedeeltelijke observaties.

² Aangezien het Belgisch Sociaal Klimaatplan nog niet beschikbaar is, kon er geen rekening mee worden gehouden..

opstoot in 2022 ook in 2024 nog een impact had op de loonindexering. De binnenlandse werkgelegenheidsgroei zou in 2025 echter aantrekken en daarna geleidelijk verder versterken in de drie gewesten. Deze gunstigere werkgelegenheidsdynamiek weerspiegelt zowel een sterkere bbp-groei in elke gewest als een arbeidsintensievere economische groei. De verwachte productiviteitsgroei blijft daardoor bijzonder laag, wat in lijn is met de gematigde stijging van de reële arbeidskosten per hoofd.

De maatregelen ter verruiming van het arbeidsaanbod die de federale regering onlangs heeft genomen (op het vlak van o.a. pensioenen en terugkeer naar werk van leefloners en langdurig zieken) dragen bij tot die loonmatiging en moedigen op die manier de jobcreatie aan. De maatregel die de werkloosheidsuitkeringen in de tijd beperkt, heeft daarentegen een negatief effect op de beroepsbevolking zoals die administratief wordt gemeten, omdat een deel van de langdurig werklozen niet langer als werkzoekend zou worden geregistreerd. Nochtans moedigt de maatregel het zoekgedrag van de betrokken personen net aan, wat eveneens een – geleidelijk opbouwende – positieve impact zal hebben op de werkgelegenheid. Gelet op de regionale verschillen op de arbeidsmarkt, is de impact van de maatregel relatief groter in Brussel en Wallonië dan in Vlaanderen.

Desondanks zou de groei van de binnenlandse werkgelegenheid (gemeten volgens werkplaats) in de periode 2025-2030 in Vlaanderen en Wallonië hoger blijven dan in Brussel (respectievelijk +0,9%, +0,8% en +0,4% per jaar). Zowel de Brusselse als de Waalse pendel naar Vlaanderen zouden aanzienlijk blijven toenemen, terwijl de pendel naar Brussel stagneert. De groei van de werkzame bevolking (gemeten volgens woonplaats) zou daarom hoger blijven in Brussel (+1,2% per jaar, tegenover +0,8% per jaar in Vlaanderen en Wallonië), hoewel hij in elk van de drie gewesten aanzienlijk versnelt tussen 2025 en 2030.

De groei van de bevolking op arbeidsleeftijd vertraagt sterk in 2024 door de minder grote instroom van Oekraïense vluchtelingen; daarna in meer beperkte mate, door een steeds ongunstiger natuurlijk verloop (in Vlaanderen en in Wallonië) en door afnemende internationale migratie (vooral van belang in Brussel). Gemiddeld over de periode 2025-2030 zou de bevolking op arbeidsleeftijd nog licht blijven groeien in Vlaanderen en in Brussel (met 0,1% per jaar), maar krimpt hij in Wallonië (-0,1% per jaar). De groei van de werkzame bevolking vertaalt zich bijgevolg in een aanzienlijke toename van de regionale werkgelegenheidsgraden. Volgens de EU 2020-definitie zou die stijging weliswaar minder uitgesproken zijn in Vlaanderen (van 76,9% in 2024 tot 78,7% in 2030, of +1,8 pp) dan in Wallonië (van 67,1% tot 69,9%, of +2,9 pp) en Brussel (van 64,1% tot 67,4%, of +3,4 pp). Deze EU 2020-indicator, die zich beperkt tot de leeftijdsgroep 20-64 jaar, houdt echter geen rekening met de aanzienlijke toename van de werkgelegenheid onder 65-plussers, die een groter gewicht heeft in Vlaanderen dan in Wallonië, en nog veel groter dan in Brussel.

Tijdens de afgelopen twee jaar steeg de werkloosheidsgraad in de drie gewesten, meer uitgesproken in Wallonië (tot 13,5%, +1,4 pp op twee jaar) en Vlaanderen (tot 5,8%, +0,9 pp) dan in Brussel (tot 15,1%, +0,4 pp). Dat was in de eerste plaats het gevolg van de aanzienlijke vertraging van de werkgelegenheidsgroei. Daarnaast werden in de drie gewesten initiatieven genomen om de populatie niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden uit te breiden. Die uitbreiding gaat in Wallonië verder in 2025, wat bijdraagt aan de sterke stijging van de werkloosheidsgraad in Wallonië (+0,8 pp), terwijl de

werkloosheidsgraad in Vlaanderen nog maar nauwelijks zou toenemen (+0,1 pp) en in Brussel zelfs licht zou dalen (-0,1 pp).

In 2026 heeft de maatregel die de werkloosheidsuitkeringen in de tijd beperkt een aanzienlijk neerwaarts effect op zowel de werkloosheid als op de administratief gemeten beroepsbevolking. Aangezien de maatregel een sterk uiteenlopend effect heeft op de gewesten, draagt hij ertoe bij dat de werkloosheidsgraad meer daalt in Brussel (-0,9 pp) dan in Wallonië (-0,5 pp) en Vlaanderen (-0,3 pp). Vanaf 2027 komt de maatregel 'beperking in de tijd' vrijwel op kruissnelheid en zijn het de effecten van de andere arbeidsmarktmaatregelen – die het arbeidsaanbod verhogen – die domineren. De groei van het arbeidsaanbod komt dan op een hoger peil te liggen. Tegelijkertijd zou de werkzame bevolking echter nog sterker groeien – vooral in Brussel – zodat de werkloosheidsgraden gestaag zouden blijven dalen (met gemiddeld -0,6 pp per jaar in de periode 2027-2030 in Brussel, -0,4 pp in Wallonië en -0,3 pp in Vlaanderen) en tegen 2030 uitkomen op 11,5% in Brussel, 4,7% in Vlaanderen en 12,4% in Wallonië.

De koopkracht van de gezinnen wordt in 2026 aangetast door de beperking van de duur van werkloosheidsuitkeringen, maar wordt vanaf 2028 ondersteund door de belastingverlagingen en de werkgelegenheidsgroei.

In 2022 remde de inflatie de koopkracht van de huishoudens, gemeten als het reëel beschikbaar inkomen per inwoner, sterk af. Deze wordt pas met enige vertraging gecompenseerd door de indexering van lonen en sociale uitkeringen. In 2023, en in mindere mate in 2024, draaide de situatie om: de indexering overtrof de afkoelende inflatie. De werkgelegenheidscreatie verzwakte echter aanzienlijk in 2023 en 2024. In die periode steeg de koopkracht van de gezinnen gemiddeld sneller in Vlaanderen dan in Brussel en Wallonië. De sterkere groei in Vlaanderen was in vergelijking met Brussel vooral te verklaren door een grotere bijdrage van de sociale uitkeringen en een minder negatieve bijdrage van het saldo van de lopende overdrachten. In vergelijking met Wallonië genoot Vlaanderen ook van een grotere bijdrage van het netto-inkomen uit vermogen. In 2025 trekt de werkgelegenheidsgroei weer aan, terwijl het netto-inkomen uit vermogen en het saldo van de lopende overdrachten een meer gebruikelijke bijdrage leveren aan de inkomensgroei. De groei van het reëel beschikbaar inkomen per inwoner zou ten opzichte van het gemiddelde voor 2023-2024 versnellen in Brussel en Wallonië, maar vertragen in Vlaanderen. In de periode 2023-2025 zou de koopkracht jaarlijks met gemiddeld 1,0% stijgen in Vlaanderen en met 0,7% in zowel Brussel als Wallonië.

In 2026 en 2027 zou de groei van het reëel beschikbaar inkomen per inwoner bijzonder zwak zijn. Twee factoren spelen hierbij een belangrijke rol. In 2026 wordt de maatregel ingevoerd die de duur van werkloosheidsuitkeringen beperkt. Hoewel het enige tijd duurt voordat deze maatregel een positief effect heeft op de werkgelegenheid, is het negatieve effect ervan op de uitkeringen onmiddellijk merkbaar: de afname van de werkloosheidsuitkeringen wordt slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de toename van de ontvangen leeflonen. De omvang van deze impact verschilt ook sterk tussen de gewesten, waarbij huishoudens in Brussel en Wallonië meer worden getroffen. In 2027 zou de inflatie tijdelijk versnellen als gevolg van de inwerkingtreding van het nieuwe Europese emissiehandelssysteem (ETS2). De indexering van de lonen en de sociale uitkeringen mildert dat effect, maar met vertraging. De groei van het reëel beschikbaar inkomen per inwoner wordt daardoor in de periode 2026-2027 beperkt tot gemiddeld 0,3% per jaar in elk gewest.

In de periode 2028-2030 zou de koopkracht van de gezinnen aanzienlijk sterker toenemen in de drie gewesten, in het bijzonder onder impuls van een forse verlaging van de personenbelasting die gepland is voor 2029. De aantrekkende groei van de werkzame bevolking, die in Brussel sterker is dan in de andere twee gewesten, zou ook bijdragen tot deze versnelling. Niettemin blijft de vergrijzing van de bevolking, die meer uitgesproken is in Vlaanderen en Wallonië, de stijging van de inkomens uit pensioenen – veruit de grootste post binnen de sociale uitkeringen – in beide gewesten meer aandrijven dan in Brussel. Globaal genomen zou de koopkracht in deze periode jaarlijks gemiddeld met 1,6% toenemen in Brussel, met 1,2% in Vlaanderen en met 1,4% in Wallonië. Merk op dat de verwachte demografische groei in deze periode duidelijk dynamischer is in Vlaanderen dan in Wallonië, en nog meer dan in Brussel, waar de totale bevolking vrijwel zou stagneren.

Het tekort van de gemeenschappen en gewesten zou afnemen in 2027 en zich nadien stabiliseren.

Het tekort van de gezamenlijke overheid zou stijgen van 4,5% van het bbp in 2024 tot 6,5% in 2030. Het zou zich voornamelijk situeren in Entiteit I, als gevolg van de stijging van bepaalde primaire uitgaven (pensioenen, gezondheidszorg, defensie) en de rentelasten, evenals van de daling van de belastingdruk. Het tekort van de gemeenschappen en gewesten bedraagt 1,6% van het bbp in 2024 en zou vervolgens dalen en zich vanaf 2027 stabiliseren op 0,8% van het bbp, dankzij de maatregelen van de gemeenschaps- en gewestregeringen en het aflopen van de Vlaamse en Waalse relanceplannen.

Bij ongewijzigd beleid zouden de tekorten van de Vlaamse Gemeenschap en het Waalse Gewest aanzienlijk afnemen in 2027, waarna ze in de daaropvolgende jaren weinig zouden variëren. Het tekort van de Franse Gemeenschap zou toenemen tot 2026 en zich nadien stabiliseren. De financiën van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zouden daarentegen licht verslechteren over de gehele projectieperiode.

De evolutie van de uitstoot van broeikasgassen wordt beïnvloed door de structuur van het elektriciteitsaanbod en vanaf 2027 ook door de inwerkingtreding van het ETS2-systeem.

De totale broeikasgasemissies daalden in 2023 en in 2024, maar zouden in Vlaanderen en Wallonië opnieuw toenemen in 2025 en vooral in 2026 als gevolg van de onderhoudswerken aan Doel 4 en Tihange 3 en de stillegging van de resterende kerncentrales. Nadien zouden ze opnieuw afnemen door een terugval van de transportemissies en de emissies van gebouwen door de inwerkingtreding van het ETS2-systeem in 2027 en door de volledige beschikbaarheid van Doel 4 en Tihange 3 vanaf 2029. In Brussel zou de uitstoot stelselmatig afnemen in de projectieperiode.

Kerncijfers van de regionale vooruitzichten

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelde 2028-2030
1. Bruto binnenlands product in volume (1)							
Rijk	4,2	1,3	1,0	1,3	1,1	0,9	1,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,3	0,7	1,1	0,7	0,7	0,6	0,9
Vlaams Gewest	5,3	1,4	1,0	1,5	1,3	1,1	1,4
Waals Gewest	3,8	1,4	1,0	1,2	1,1	0,9	1,2
2. Bruto-investeringen in volume (1) (2)							
Rijk	3,2	5,2	2,9	3,8	2,2	0,3	1,9
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4,1	6,0	0,4	6,3	3,4	-0,4	1,3
Vlaams Gewest	3,7	6,7	2,2	2,9	2,1	0,9	2,1
Waals Gewest	1,0	0,5	7,3	4,3	1,9	-0,6	1,7
3. Reële productiviteit per hoofd (marktbedrijfstakingen) (1)							
Rijk	2,6	0,2	0,9	0,6	0,4	0,2	0,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-0,3	-0,6	1,6	0,4	0,3	0,2	0,3
Vlaams Gewest	3,6	0,3	0,8	0,8	0,4	0,2	0,3
Waals Gewest	2,3	0,8	0,7	0,4	0,3	0,0	0,2
4. Reële loonkosten per hoofd (marktbedrijfstakingen) (1) (3)							
Rijk	-1,8	2,2	0,7	1,1	0,4	-0,1	0,2
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-2,2	1,9	1,0	0,6	0,3	-0,3	0,1
Vlaams Gewest	-1,9	2,4	0,8	1,2	0,4	-0,1	0,2
Waals Gewest	-1,2	1,9	0,6	1,3	0,4	-0,1	0,1
5. Binnenlandse werkgelegenheid (1)							
Rijk	1,9	0,8	0,3	0,6	0,7	0,8	1,0
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,5	0,8	0,0	0,1	0,3	0,4	0,5
Vlaams Gewest	2,1	0,9	0,3	0,7	0,8	0,8	1,1
Waals Gewest	1,8	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	1,0
6. Werkzame bevolking (1)							
Rijk	1,9	0,7	0,3	0,6	0,7	0,7	1,0
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3,1	2,1	0,8	1,2	0,9	1,1	1,2
Vlaams Gewest	1,8	0,7	0,2	0,5	0,6	0,7	0,9
Waals Gewest	1,8	0,5	0,4	0,5	0,7	0,8	1,0
7. Netto beschikbaar inkomen van de huishoudens (in reële termen) (1)							
Rijk	-1,1	2,4	0,7	1,4	0,8	0,5	1,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-1,2	2,2	0,1	1,6	0,3	0,5	1,5
Vlaams Gewest	-0,7	3,2	0,8	1,3	1,1	0,5	1,7
Waals Gewest	-1,8	0,9	0,6	1,5	0,5	0,4	1,6
8. Netto beschikbaar inkomen van de huishoudens per inwoner (in reële termen) (1)							
Rijk	-1,8	1,6	0,2	1,0	0,4	0,1	1,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-2,1	1,1	-0,3	1,5	0,2	0,5	1,6
Vlaams Gewest	-1,6	2,3	0,1	0,7	0,5	0,0	1,2
Waals Gewest	-2,2	0,5	0,4	1,3	0,3	0,2	1,4

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2030
9. Werkloosheidsgraad (FPB-concept) (4)							
Rijk	8,1	8,7	9,2	9,5	9,1	8,9	7,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	14,7	14,8	15,1	15,0	14,0	13,6	11,5
Vlaams Gewest	4,9	5,4	5,8	6,0	5,7	5,6	4,7
Waals Gewest	12,1	12,8	13,5	14,3	13,8	13,7	12,4
10. Werkgelegenheidsgraad (EU2020-concept)							
Rijk	71,9	72,1	72,3	72,4	72,6	73,0	74,7
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	65,2	66,5	64,1	64,5	64,8	65,3	67,4
Vlaams Gewest	76,7	76,8	76,9	76,9	77,0	77,2	78,7
Waals Gewest	65,7	65,5	67,1	67,2	67,6	68,1	69,9
11. Vorderingensaldo, gemeenschappen en gewesten (in miljard euro)							
Brussels Hoofdstedelijk Gewest (5)	-1,2	-1,5	-1,4	-1,5	-1,5	-1,6	-1,8
Vlaamse Gemeenschap (6)	-2,1	-2,6	-4,8	-4,7	-4,3	-2,5	-2,6
Waals Gewest	-1,0	-2,0	-1,9	-2,2	-2,0	-1,4	-1,3
Franse Gemeenschap	-0,9	-0,7	-1,5	-1,6	-1,8	-1,7	-1,8

(1) Groeivoet in %.

(2) Zonder investeringen in woongebouwen.

(3) Loonkosten na aftrek van loonsubsidies, gedeïndeerd met de deflator van de particuliere consumptie.

(4) Volgens de FPB-definitie omvat de werkloosheid (administratief concept) ook de oudere niet-werkzoekende werklozen.

(5) Inclusief de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

(6) Inclusief het Vlaams Gewest.

1. Inleiding

Dit rapport presenteert de resultaten van de regionalisering van de nationale economische vooruitzichten van het Federaal Planbureau³ voor de periode 2025-2030. Net als de vorige edities is dit rapport het resultaat van een samenwerking tussen het Federaal Planbureau en de studie- en statistiekdiensten van de drie Belgische gewesten (BISA, IWEPS en Statistiek Vlaanderen⁴).

De projectie houdt rekening met de meest recente regionale rekeningen.⁵ Zoals vermeld in het persbericht van het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) bij de publicatie op 24 januari 2025: 'In de versie 2024 van de nationale rekeningen werden de statistieken herzien voor de periode van 2009 tot 2022, in overeenstemming met de vijfjaarlijkse methodologische herziening (Benchmark revision 2024). De regionale rekeningen vanaf 2020 werden overeenkomstig aangepast en zijn reeds beschikbaar. De reeksen voor de periode 2009-2019 zullen in het derde kwartaal van 2025 worden bijgewerkt om deze recente nationale herzieningen erin op te nemen.' Op het moment van afronding van deze regionale vooruitzichten waren de regionale reeksen voor de jaren vóór 2020 nog niet beschikbaar. Daarom bevat de elektronische statistische bijlage die bij deze publicatie hoort enkel cijfers vanaf 2020. De meeste regionale cijfers voor de jaren vóór 2020 zijn eigen retropolaties, waarbij rekening is gehouden met de meest recente nationale rekeningen. Die cijfers zijn dus voorlopig en zullen worden vervangen zodra het INR de officiële reeksen voor de periode 2009-2019 beschikbaar stelt.

Bovendien bevatten de meest recente regionale rekeningen observaties tot 2022 voor de rekeningen van de investeringen en tot 2023 voor de andere aggregaten die in het model zijn opgenomen. De periode waarvoor een projectie moet worden gemaakt, begint bijgevolg in 2023 voor de investeringen en in 2024 voor de andere aggregaten.

Het rapport is als volgt ingedeeld. Het tweede hoofdstuk beschrijft de internationale omgeving en de nationale economische context. Het derde hoofdstuk beschrijft de belangrijkste macro-economische en sectorale ontwikkelingen op regionaal vlak (met inbegrip van de arbeidsmarkt). In hoofdstuk 4 worden de geregionaliseerde inkomensrekeningen van de gezinnen voorgesteld. Hoofdstuk 5 is gewijd aan de resultaten voor de overheidsfinanciën. Tot slot komen de resultaten voor de broeikasgasemissies aan bod in hoofdstuk 6.

³ Federaal Planbureau, Economische vooruitzichten 2025-2030, juni 2025.

⁴ Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique en Statistiek Vlaanderen.

⁵ Instituut voor de Nationale Rekeningen, 'Regionale rekeningen 2023', januari 2025.

2. Nationale macro-economische en sectorale evoluties

Dit hoofdstuk vat de context voor de regionale vooruitzichten samen, namelijk de nationale vooruitzichten van juni 2025 (Economische vooruitzichten 2025-2030). Lezers die geïnteresseerd zijn in meer uitleg of details kunnen die publicatie raadplegen.

2.1. Internationale omgeving

In de eurozone viel de economische groei in het vierde kwartaal van 2024 en het eerste kwartaal van 2025 hoger uit dan verwacht, dankzij een opleving van de particuliere consumptie en een sterkere uitvoer naar de VS. De tariefverhogingen en de appreciatie van de euro zullen naar verwachting een rem zetten op de uitvoer, vooral in het tweede en derde kwartaal van dit jaar. Daardoor zou de bbp-groei van de eurozone dit jaar stabiel blijven op 0,9%. In 2026 zou de groei aantrekken tot 1,4%. De economische activiteit wordt in beide jaren ondersteund door een herstel van de particuliere consumptie onder impuls van stijgende reële lonen. Daarnaast zorgen de nodige investeringen in de energietransitie, digitalisering en infrastructuur – mede ondersteund door de diverse relanceprogramma's – voor extra impulsen. Ook de versoepeling van het monetaire beleid van de ECB kan het herstel in de eurozone verder versterken. Op middellange termijn zou de bbp-groei in de eurozone licht vertragen tot 1,2% doordat de vergrijzing de toename van de bevolking op arbeidsleeftijd afremt.

2.2. Inachtneming van de op verschillende beleidsniveaus besliste maatregelen

Deze vooruitzichten houden rekening met de maatregelen van de nieuwe federale regering die zijn opgesomd in de notificaties van de Ministerraden van 14 februari 2025 met betrekking tot het regeerakkoord, van 28 maart 2025 met betrekking tot de initiële begroting voor 2025 en van 11 april 2025 met betrekking tot het 'paasakkoord'. Ze houden ook rekening met de gemeenschaps- en gewestregeringsakkoorden en de begrotingsaanpassingen 2025 van de entiteiten die dergelijke aanpassingen hebben doorgevoerd, alsook met de beschikbare geactualiseerde meerjarenplannen voor investeringen.

Wat de maatregelen op federaal niveau betreft, is gekozen voor een vrij maximalistische benadering in die zin dat ook rekening is gehouden met maatregelen waarvan de modaliteiten nog niet zijn vastgelegd. In dat geval zijn de bedragen overgenomen uit de budgettaire notificaties. Dat geldt bijvoorbeeld voor de invoering van een meerwaardebelasting, de verhoging van de belastingvrije som inzake personenbelastingen en besparingsmaatregelen in de gezondheidszorg buiten de groeionorm.

Wat daarentegen de maatregelen ter bestrijding van fiscale fraude betreft, worden de macro-economische percentages van de verplichte heffingen in deze vooruitzichten niet verhoogd met de hypothetische bedragen die in de notificaties zijn opgenomen. Er wordt verondersteld dat de intensiteit van de fraudebestrijding op een niveau blijft dat voldoende is om belastingontduiking tegen te gaan. Hetzelfde geldt voor de strijd tegen sociale fraude.

Deze vooruitzichten zijn verenigbaar met de naleving van de NAVO-norm van 2% van het bbp vanaf 2025. Aangezien de toewijzing vanaf 2026 van de extra budgetten die in het paasakkoord werden beslist

nog niet bekend is, is de economische projectie van deze uitgaven gebaseerd op hypothesen. Er wordt aangenomen dat de middelen zouden worden aangewend voor de uitbreiding van het defensiepersoneel, militaire hulp aan Oekraïne, nieuwe investeringen en extra aankopen van munitie en andere goederen en diensten.

Voor pensioenen, arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en socialebijstandsuitkeringen (leefloon, vervangingsinkomen voor personen met een handicap, inkomensgarantie voor ouderen) zijn alle maatregelen opgenomen die in de notificaties zijn vermeld, hetzij op basis van eigen ramingen, hetzij op basis van de bedragen in de notificaties. De arbeidsongeschiktheids- en bijstandsuitkeringen omvatten ook de afgeleide effecten van de arbeidsmarkt- en pensioenhervormingen op dit type sociale uitkering, met name de impact van de beperking van de werkloosheidsuitkering tot twee jaar, waardoor het aantal leefloongerechtigden toeneemt.

De in het regeerakkoord opgenomen maatregelen voor een meer flexibele arbeidsorganisatie zijn – bij gebrek aan concrete modaliteiten – niet in deze projectie opgenomen. Hetzelfde geldt voor de uitbreiding van het toepassingsgebied van de flexi-jobs. Er is wel rekening gehouden met de impact van andere arbeidsmarktmaatregelen, met name op het gebied van sociale bijdragen, loonsubsidies, de duur van werkloosheidsuitkeringen, studentenjobs en overuren.

Enkele andere maatregelen in het regeerakkoord konden niet in aanmerking worden genomen, maar volgens de notificaties gaat het in totaal om slechts 0,1 miljard per jaar tot 2029. Dat zijn maatregelen zonder specifieke modaliteiten waardoor het niet mogelijk is te bepalen aan welke ontvangsten- of uitgavencategorie de door de regering verwachte opbrengst moet worden toegewezen, of dat ze een afgeleid effect hebben op de financiën van andere beleidsniveaus.

Op Belgisch niveau houden deze vooruitzichten rekening met de invoering in 2027 van het nieuwe Europese emissiehandelssysteem (ETS2). Dat systeem zal betrekking hebben op CO₂-emissies als gevolg van het verbruik van fossiele brandstoffen voor wegvervoer en verwarming. De prijsstijging als gevolg van de implementatie van het ETS2 tast de koopkracht van huishoudens aan. Toch zou de indexering van lonen en sociale uitkeringen het effect van deze prijsstijging gedeeltelijk compenseren. De bedrijven zouden hun marges zien krimpen door hogere energieprijzen en de loonindexering.

Deze vooruitzichten omvatten echter niet de middelen van het Europees Sociaal Klimaatfonds, die bedoeld zijn om de sociale gevolgen van het ETS2 te verzachten. De toegang tot de middelen uit dit fonds zal afhangen van het indienen van een nationaal sociaal klimaatplan bij de Europese Commissie. Deze vooruitzichten houden ook geen rekening met het mechanisme voor koolstofcorrectie aan de Europese buitengrens (CBAM).

2.3. Voornaamste macro-economische en sectorale resultaten

Economische activiteit

De Belgische economie groeide in 2024 met 1,0%, vooral dankzij de aanhoudende groei van de particuliere consumptie (2,0%) en de overheidsuitgaven (zie tabel 1). Gezien de internationale conjunctuurvertraging, zou de Belgische export in 2025 voor het derde opeenvolgende jaar in volume afnemen. De

groei van de binnenlandse vraag versnelt daarentegen onder impuls van de particuliere consumptie en de bedrijfsinvesteringen, terwijl de overheidsconsumptie en -investeringen ongeveer even sterk groeien als het jaar voordien, grotendeels door een sterke toename van de defensie-uitgaven. Tegen die achtergrond wordt de Belgische bbp-groei in 2025 geraamd op 1,3%.

In 2026 zou Belgische uitvoer hernemen, aangedreven door een aantrekkende internationale handel. Ook de woningbouw zou, na vier jaar krimp, een herstelbeweging inzetten, maar de overige componenten van de binnenlandse vraag verliezen wat aan kracht. De bbp-groei zou dan uitkomen op 1,1%. In 2027 zou de economische groei verder vertragen tot 0,9%, onder meer door een sterke terugval van de overheidsinvesteringen en door de impact van de invoering van het ETS2-systeem.⁶ Voor 2028 wordt opnieuw een herneming van de groei verwacht tot 1,2%. Verlagen van de personenbelasting (in het bijzonder de verhoging van de belastingvrije som in 2029) zouden de particuliere consumptie stimuleren en daardoor bbp-groei verder doen aantrekken tot 1,4% in 2029 en in 2030.

Inflatie

In 2022 bereikte de inflatie (gemeten aan de hand van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen) een zelden gezien niveau (9,6%) door een recordtoename van de energieprijzen. Tijdens de jaren 2023-2024 koelde de inflatie geleidelijk af tot respectievelijk 4,1% en 3,1% en die daling zou zich verderzetten in 2025 (2,1%). In 2026 zou de inflatie terugvallen tot 1,3% als gevolg van een daling van de energieprijzen ten opzichte van dit jaar. Nadien heeft het verloop van de energieprijzen op de groot-handelsmarkt geen significante impact meer op het inflatieverloop. De introductie van het ETS2⁷ zal in 2027 leiden tot een tijdelijke opstoot van de consumptieprijsinflatie. Ook de onderliggende inflatie zou licht toenemen in 2027 en in 2028 naarmate die hogere energieprijzen doorgerekend worden in de consumptieprijzen van andere goederen en diensten. Merk op dat de impact van het ETS2 op de inflatie mogelijk overschat wordt omdat in deze projectie geen rekening is gehouden met de begeleidende maatregelen die genomen kunnen worden in het kader van het Europees Sociaal Klimaatfonds.

Arbeidskosten in de marktsector

Uitgangspunt voor de bruto-uurlonen vóór indexering in 2025 en 2026 is dat de regering een nulgroei zal opleggen. Toch zullen die telkens met 0,1% stijgen door de hogere maximale waarde per maaltijdcheque vanaf 2025 (want die wordt buiten de loonnorm gehouden) en de verhoging van het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI) in 2026. Gegeven de licht negatieve bijdrage van de parafiscaliteit aan de arbeidskosten en een indexering van de nominale lonen die stijgt in 2025 maar

⁶ In 2027 introduceert Europa een tweede systeem van emissierechten, het zogenaamde ETS2. Het maakt de aankoop van emissierechten verplicht voor leveranciers van fossiele brandstoffen voor wegvervoer en verwarming. Die bijkomende kost zal doorgerekend worden in de brandstofprijzen. Het systeem moet investeringen aanmoedigen in gebouwrenovaties en emissiearme mobiliteit. In deze vooruitzichten wordt een stabiele prijs verondersteld van 45 euro per ton CO₂ (in prijzen van 2020), die geïndexeerd wordt op basis van de geharmoniseerde consumptieprijsindex voor de Europese Unie. In België zou dat in 2027 de prijs van diesel verhogen met 0,19 euro per liter, van benzine met 0,16 euro per liter, van stookolie met 0,19 euro per liter en van aardgas met 0,0126 euro per kWh. Er wordt geen rekening gehouden met het Sociaal Klimaatfonds, waarvan de middelen bedoeld zijn om de sociale gevolgen van het ETS2 te verzachten.

⁷ Merk op dat de elektriciteitsprijs niet wordt beïnvloed door de introductie van het ETS2 omdat de CO₂-uitstoot die gepaard gaat met de productie van elektriciteit reeds belast wordt onder het bestaande ETS1 (dat betrekking heeft op industriële installaties).

weer afzwakt in 2026, nemen de nominale arbeidskosten per uur met 2,9% toe in 2025 en met slechts 1,5% in 2026.

Na 2026 stijgen de bruto-uurlonen vóór indexering – inclusief de maaltijdcheques – gemiddeld met slechts 0,2% per jaar. Dit is coherent met de maatregelen die het arbeidsaanbod ondersteunen. Daarenboven milderen een aantal financiële prikkels (o.m. lagere personenbelastingen) de brutolooneisen in het kader van loononderhandelingen. Gegeven een gemiddelde indexering van 1,9% per jaar en een licht negatieve bijdrage van de parafiscale last op werkgevers, stijgen de nominale arbeidskosten per uur in de periode 2027-2030 gemiddeld met 2,0% per jaar.

Werkgelegenheid

De groei van de werkgelegenheid in de marktsector viel terug van 2,1% in 2022 tot 0,7% in 2023 (zie tabel 2). De groei van de marktactiviteit – die na corona bijzonder sterk was – vertraagde immers aanzienlijk (van 4,7% tot 1,0%), terwijl de arbeidsduur haar inhaalbeweging na de corona-inzinking voltooide (groei van 0,4%) en de productiviteit per uur zich vrijwel stabiliseerde (-0,1%). In 2024 nam de marktwerkgelegenheid met 0,2% nauwelijks toe, bij een nog steeds eerder bescheiden groei van de activiteit (+1,1%). Er werd opnieuw iets meer beroep gedaan op tijdelijke werkloosheid, vooral in de verwerkende nijverheid, wat de lichte daling van de gemiddelde arbeidsduur (-0,1%) mee verklaart. Tegelijkertijd waren bedrijven blijkbaar minder geneigd om overtollig arbeidsvolume aan te houden, aangezien de groei van de productiviteit per uur fors aantrok (tot 1%), na meerdere jaren van negatieve groei.

In de eerste helft van 2024 stokte de groei van de marktwerkgelegenheid, om enigszins aan te sterken tijdens de afgelopen drie kwartalen. Die ontwikkeling zou zich in de loop van dit jaar doorzetten, waardoor de groei van de marktwerkgelegenheid in 2025 aantrekt tot 0,6%. Bij een licht hogere groei van de activiteit (+1,2%), zou de arbeidsduur licht hernemen (+0,1% groei), terwijl de productiviteit per uur beduidend minder sterk groeit dan in 2024 (+0,5%).

De verzwakking van de werkgelegenheidsgroei is het meest uitgesproken in de bouwnijverheid en in de industrie.⁸ In die laatste tak zouden in 2024 en 2025 samen ruim 16 000 jobs verloren gaan, mede als gevolg van een aantal opvallende grote bedrijfssluitingen. Dat de industrie bijzonder hard getroffen wordt, neemt niet weg dat ook de jobcreatie in de marktdiensten – met uitzondering van ‘krediet en verzekeringen’ en ‘gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening’ – over die twee jaar gevoelig lager ligt dan gemiddeld tijdens de jaren 2016-2023.

Tijdens de jaren 2026-2030 groeit de activiteit in de marktsector gemiddeld met 1,3% per jaar, al is die groei beduidend hoger in de periode 2028-2030 (1,5% per jaar) dan tijdens de jaren 2026-2027 (1,1% per jaar).

De productiviteitsgroei per uur bedraagt in die periode 0,3% per jaar, wat laag is vanuit een langetermijnperspectief (ruim 0,5% groei gemiddeld in de periode 2010-2024), maar in lijn is met de eveneens matige groei van de reële arbeidskosten per uur. De in deze projectie opgenomen maatregelen ter

⁸ De definities van de bedrijfstakken die onderscheiden worden in het HERMES- en het HERMREG-model zijn terug te vinden in bijlage.

verruiming van het arbeidsaanbod ondersteunen de werkgelegenheidscreatie via de matigende invloed die zij hebben op de loonevolutie. Dat proces neemt echter tijd in beslag en veel van de maatregelen komen slechts geleidelijk (of soms zelfs na de projectieperiode) op kruissnelheid, wat hun impact op de werkgelegenheid tegen 2030 beperkt.

De groei van de marktwerkgelegenheid trekt onder die omstandigheden gestaag aan tijdens de projectieperiode, van 0,8% in 2026 tot 1,2% in de jaren 2029-2030. Toch gaan ook in die periode arbeidsplaatsen verloren in de industrie (-3 000 banen per jaar), zij het aanzienlijk minder dan in de jaren 2024-2025. In de bouwnijverheid daarentegen wordt opnieuw aangeknoopt met jobgroei (+2 200 banen per jaar), terwijl de werkgelegenheidsgroei ook aantrekt in de takken 'handel en horeca' (+4 200 banen per jaar), 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' (+12 000 banen per jaar) en in 'overige marktdiensten' (+29 500 banen per jaar). Ter herinnering: die laatste tak neemt de sterke toename van het aantal beheerders van vennootschappen binnen de zelfstandige werkgelegenheid volledig voor zijn rekening.

De overheidswerkgelegenheid zou in de periode 2026-2030 met gemiddeld 600 personen per jaar toenemen, tegenover gemiddeld 8 600 personen in de periode 2021-2025.

Overheidsfinanciën

Het overheidstekort stijgt van 4,5% van het bbp in 2024 tot 5,4% in 2025. Het blijft nagenoeg stabiel tot 2028, waarna het in 2029 oploopt tot 6,2% en in 2030 tot 6,5%. Onder deze omstandigheden zou de overheidsschuld oplopen tot ongeveer 120% van het bbp in 2030.

Uitgedrukt in procent van het bbp stijgen de primaire uitgaven in 2025 door de sociale uitgaven en de uitgaven in verband met het besluit om onmiddellijk aan de NAVO-norm te voldoen, maar vanaf 2026 dalen de totale primaire uitgaven aanzienlijk. De werkingskosten van de overheid nemen af en de sociale uitkeringen blijven dan nagenoeg stabiel in % van het bbp tot het einde van de legislatuur. De stijging van het tekort in 2029 en 2030 is vooral toe te schrijven aan de daling van de inkomsten als gevolg van de geplande verlagingen van de personenbelasting en aan de hogere rentelasten.

Globaal genomen krimpt de omvang van de publieke sector (gemeten als het aandeel van de inkomsten of de primaire uitgaven in het bbp) aanzienlijk, wat in schril contrast staat met de resultaten van eerdere edities van de vooruitzichten en duidelijk afwijkt van de ontwikkelingen tijdens de vorige legislatuur.

Op het niveau van Entiteit I (federale overheid en sociale zekerheid) is de stijging van het tekort minimaal in 2026, maar daarna neemt het stelselmatig toe, vooral in 2029. Het tekort van Entiteit I loopt op van 2,7% van het bbp in 2024 tot 5,4% op het einde van de legislatuur en 5,5% in 2030.

Het tekort van Entiteit II (gemeenschappen, gewesten en lagere overheid) bedraagt 1,8% van het bbp in 2024. Gezien de genomen maatregelen door de regionale overheden daalt dat tekort daarna tot 2028, naarmate de relanceplannen aflopen en de investeringen van de lagere overheid worden teruggeschroefd. Het tekort van Entiteit II stijgt opnieuw in 2029 en komt uit op 1,0% van het bbp in 2030. Die verslechtering is toe te schrijven aan de investeringscyclus van de lagere overheid en aan de impact van de federale belastingverlagingen op de gewestelijke en gemeentelijke opcentiemen.

Tabel 1 Voornaamste macro-economische resultaten van de nationale projectie

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelde	
							2028-2030	2024-2030
Economische groei en zijn componenten								
(in volume, tenzij anders vermeld)(*)								
- Consumptieve bestedingen van de particulieren	3,6	0,6	2,0	2,4	1,3	1,0	1,3	1,5
- Consumptieve bestedingen van de overheid	3,3	3,2	2,6	2,5	0,2	0,7	0,8	1,2
- Bruto-investeringen	1,7	3,5	1,4	2,5	2,3	0,7	1,9	1,8
. Ondernemingen	4,1	5,1	1,8	2,7	2,0	1,7	2,0	2,0
. Overheid	-2,3	5,9	9,5	9,6	3,5	-6,4	1,1	2,8
. Woongebouwen	-3,2	-2,5	-4,8	-2,9	2,3	2,2	1,8	0,3
- Voorraadwijziging (bijdrage tot de bbp-groei)	1,2	-0,4	-1,1	-0,4	0,0	0,0	0,0	-0,2
- Totale binnenlandse vraag	4,3	1,4	1,0	2,0	1,3	0,9	1,4	1,3
- Uitvoer van goederen en diensten	5,8	-7,1	-3,4	-1,2	1,6	1,8	2,3	0,8
- Invoer van goederen en diensten	5,8	-6,8	-3,5	-0,3	1,9	1,7	2,4	1,0
- Netto-uitvoer (bijdrage tot de bbp-groei)	0,1	-0,2	0,1	-0,7	-0,2	0,0	-0,1	-0,2
- Bbp	4,2	1,3	1,0	1,3	1,1	0,9	1,3	1,2
- Bbp tegen lopende prijzen	11,4	5,8	3,0	3,6	2,9	3,1	3,1	3,1
Prijzen en rentevoeten (*)								
- Nationaal indexcijfer der consumptie-prijzen	9,6	4,1	3,1	2,1	1,3	2,4	1,7	2,0
- Gezondheidsindex	9,3	4,3	3,3	2,3	1,4	2,3	1,8	2,1
- Ruilvoet	-3,5	1,2	0,6	0,6	0,2	-0,3	-0,2	0,1
- Bbp-deflator	6,8	4,5	1,9	2,3	1,7	2,1	1,8	1,9
- Nominale langetermijnrente (**) (10 jaar, niveau)	1,7	3,1	2,9	3,1	3,2	3,2	3,2	3,2
- Nominale kortetermijnrente (**) (3 maanden, niveau)	0,1	3,3	3,5	2,0	1,7	1,8	2,0	2,1
Werkgelegenheid, werkloosheid en productiviteit								
- Beroepsbevolking, definitie FPB								
. in duizendtallen (**)	5588,1	5661,8	5712,1	5765,2	5778,9	5813,2	5876,7	5909,7
. wijziging in duizendtallen	84,6	73,7	50,3	53,1	13,7	34,3	32,2	35,4
. wijziging in %	1,5	1,3	0,9	0,9	0,2	0,6	0,6	0,6
- Totale werkgelegenheid								
. in duizendtallen (**)	5052,7	5092,3	5108,9	5139,3	5175,7	5215,0	5316,0	5371,8
. wijziging in duizendtallen	95,5	39,6	16,6	30,4	36,4	39,3	52,3	39,9
. wijziging in %	1,9	0,8	0,3	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8
- Werkgelegenheidsgraad, concept EU2020 (a) (**)	71,9	72,1	72,3	72,4	72,6	73,0	74,1	74,7
- Werkloosheid, definitie FPB								
. in duizendtallen (**)	454,6	489,8	523,6	546,4	523,7	518,6	481,2	458,3
. wijziging in duizendtallen	-10,8	35,2	33,8	22,7	-22,7	-5,1	-20,1	-4,5
- Werkloosheidsgraad, definitie FPB (**)	8,1	8,7	9,2	9,5	9,1	8,9	8,2	7,8
- Productiviteit per uur (marktbedrijfstakken) (*)	-0,2	-0,1	1,0	0,5	0,3	0,2	0,3	0,4

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelde	
							2028-2030	2024-2030
Inkomens								
- Reëel uurloon (marktbedrijfstakken) (*)	-4,9	2,1	0,9	1,2	0,3	-0,2	0,3	0,4
- Loonkosten per eenheid product (marktbedrijfstakken) (b) (*)	4,8	7,9	1,4	2,3	1,3	2,1	1,6	1,7
- Loonquote (marktbedrijfstakken) (c) (**)	56,3	58,3	58,2	58,5	58,4	58,7	58,8	58,8
- Rendabiliteitsgraad van de ondernemingen (d)(**)	46,1	43,8	44,5	44,6	44,8	44,1	44,2	44,3
- Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren (*)	-1,1	2,3	0,7	1,4	0,9	0,6	1,6	1,2
- Spaarquote van de particulieren (**)	12,7	14,1	13,0	12,2	11,8	11,4	11,9	12,1
Overheidsfinanciën								
- Vorderingsaldo								
. in miljard euro (**)	-20,4	-25,0	-27,7	-34,4	-35,1	-34,2	-43,3	-47,8
. in % van het bbp (**)	-3,6	-4,2	-4,5	-5,4	-5,4	-5,1	-6,0	-6,5
- Schuld								
. in % van het bbp (**)	102,6	103,1	104,7	107,1	109,8	112,0	117,7	120,8
Verrichtingen met het buitenland								
- Saldo van de lopende verrichtingen met het buitenland								
. in miljard euro (**)	-7,4	-3,8	0,2	-1,6	-3,0	-4,5	-8,8	-11,1
. in % van het bbp (**)	-1,3	-0,6	0,0	-0,2	-0,5	-0,7	-1,2	-1,5
Energieverbruik en broeikasgasemissies								
Energie-eindverbruik (*)	-8,1	-1,8	0,4	-0,7	-0,6	-1,7	-0,7	-0,7
Broeikasgasemissies (e) (**)	103,0	98,2	96,8	97,7	101,5	98,9	94,1	91,5

(*) Groeivoeten in %.

(**) Einde periode (2030) in de kolom voor 2024-2030.

(a) Volgens concept EU2020 (bron: enquête naar de arbeidskrachten, leeftijdscategorie 20-64 jaar).

(b) Loonkosten in de marktbedrijfstakken vóór aftrek van de loonsubsidies.

(c) Aandeel arbeidskosten incl. zelfstandigen in % van de toegevoegde waarde.

(d) Bruto-exploitatieoverschot van de ondernemingen in % van hun toegevoegde waarde.

(e) In miljoen ton CO₂-equivalenten.

Tabel 2 Voornaamste sectorale resultaten van de nationale projectie*Groeivoeten in procent*

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelde	
							2028- 2030	2024- 2030
1. Bruto toegevoegde waarde (basisprijzen, in volume)								
- Landbouw	1,0	2,1	6,0	0,6	0,9	1,0	1,2	1,7
- Industrie	6,4	0,4	-1,1	0,1	0,6	0,3	0,6	0,3
- Bouw	-0,1	-0,4	0,6	1,9	1,6	0,7	1,4	1,3
- Verhandelbare diensten	4,8	1,2	1,5	1,4	1,3	1,3	1,6	1,5
. Vervoer en communicatie	2,6	-1,1	-0,1	1,9	0,9	1,0	1,2	1,0
. Handel en horeca	8,1	1,0	-0,0	0,4	0,7	0,7	1,0	0,7
. Krediet en verzekeringen	-6,7	1,6	3,3	1,0	1,3	1,3	1,5	1,6
. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	7,8	2,4	2,8	1,9	1,1	1,3	1,3	1,6
. Overige marktdiensten	5,5	1,5	2,0	1,7	1,7	1,6	2,1	1,9
- Niet-verhandelbare diensten	3,2	2,0	0,9	0,9	0,5	0,6	0,6	0,7
Totaal	4,5	1,1	1,0	1,2	1,1	1,0	1,3	1,2
<i>waarvan marktsector</i>	4,7	1,0	1,1	1,2	1,2	1,1	1,5	1,3
2. Werkgelegenheid								
- Landbouw	-1,2	-1,9	-0,8	-0,7	-0,3	-0,2	0,1	-0,2
- Industrie	1,2	-0,1	-1,6	-1,3	-1,2	-0,6	-0,3	-0,8
- Bouw	2,2	0,9	-0,4	0,3	0,8	0,4	0,9	0,5
- Verhandelbare diensten	2,2	0,9	0,5	1,0	1,2	1,2	1,5	1,2
. Vervoer en communicatie	1,8	1,0	-0,1	1,2	0,0	0,2	0,5	0,4
. Handel en horeca	2,5	-0,1	-0,2	0,1	0,4	0,4	0,7	0,4
. Krediet en verzekeringen	-1,4	-0,7	-0,1	-0,3	-0,8	-0,9	-0,8	-0,7
. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,9	1,1	0,7	1,2	1,8	1,7	1,8	1,5
. Overige marktdiensten	3,1	1,5	1,0	1,3	1,6	1,7	2,0	1,7
- Niet-verhandelbare diensten	1,4	0,9	1,1	0,6	0,2	0,1	0,1	0,3
Totaal	1,9	0,8	0,3	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8
<i>waarvan marktsector</i>	2,1	0,7	0,2	0,6	0,8	0,9	1,2	0,9

3. Regionale macro-economische en sectorale evoluties

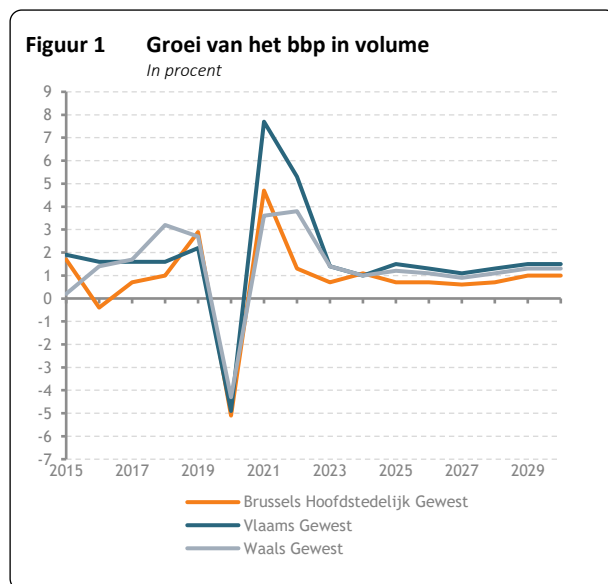
Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste macro-economische resultaten van de regionale vooruitzichten, die volledig coherent zijn met de in hoofdstuk 2 besproken nationale projectie. In afdeling 3.1 worden de ontwikkelingen van de voornaamste geregionaliseerde aggregaten gepresenteerd: bbp en toegevoegde waarde, binnenlandse werkgelegenheid, productiviteit en loonkosten en ten slotte de bruto-investeringen in vaste activa. De meest opvallende sectorale ontwikkelingen komen eveneens aan bod. De arbeidsmarkresultaten worden besproken in afdeling 3.2.

3.1. Macro-economische en sectorale resultaten

3.1.1. Economische activiteit en binnenlandse werkgelegenheid: recente evoluties

3.1.1.1. Economische activiteit

De voorlopige gegevens van de regionale rekeningen van het INR bevestigen dat de economische groei in 2023 vertraagde in alle drie de gewesten van het land. De groei keerde in dat jaar terug naar een normaler tempo na het post-coronaherstel en de inflatie viel terug door een sterke daling van de energieprijzen en de normalisatie van de toeleveringsketens.



In Vlaanderen was de groeivertraging van het bbp het sterkst, na de uitzonderlijke groei van 5,3% in 2022 (zie tabel 3). Toch lag de groei er in 2023 met 1,4% nog steeds iets boven het nationale gemiddelde van 1,3%. Vlaanderen profiteerde in 2022 van de sterke dynamiek in grote delen van zijn economie, zowel in de industrie als in de marktdiensten. Onder meer de tak 'handel en horeca' kende een sterke groei, waarin de voortzetting van de vaccinhandel de activiteit ondersteunde bovenop de post-corona inhaalbeweging in de horeca. Ook de tak 'overige marktdiensten' leverde een belangrijke bijdrage. In 2023 daarentegen kromp de industriële activiteit en ver-

traagde de groei in zowel 'handel en horeca' als 'overige marktdiensten' aanzienlijk, waardoor de economische groei in Vlaanderen meer dan 4 procentpunt lager uitkwam dan in 2022 (zie tabel 23 in bijlage 7.1).

In 2022 was de economische groei in Wallonië minder uitgesproken dan in Vlaanderen, maar bereikte toch een piek van 3,8%, mede dankzij een sterke bijdrage van de farmaceutische sector, die de groei van de industrie in haar geheel ondersteunde. De groei van de toegevoegde waarde in de takken 'handel en horeca' en 'overige marktdiensten' bleef achter bij die in Vlaanderen en de toegevoegde waarde daalde zelfs in de tak 'vervoer en communicatie'. In 2023 vertraagde de economische groei in Wallonië tot 1,4%. Dat was vrij algemeen zo, afgezien van een heropleving in de tak 'kredieten en verzekeringen'.

De industriële activiteit bleek er veerkrachtig en groeide met nog 4,0% (zie tabel 6). Daarentegen daalde de toegevoegde waarde in de ‘overige marktdiensten’ aanzienlijk (-1,1%), als gevolg van een krimp bij bedrijven in de administratieve en bedrijfsondersteunende diensten.

Het valt op dat de groei van de toegevoegde waarde in de tak ‘gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening’ in beide gewesten aanzienlijk afnam, van ongeveer 8% in 2022 tot 3,2% in Wallonië en 2,0% in Vlaanderen in 2023. Dit markeerde het einde van een duidelijke stijging die volgde op de pandemie, en droeg in beide gewesten vergelijkbaar bij aan de vertraging van de totale economische groei (-0,5 pp). Ook de versnelling van de niet-verhandelbare diensten in 2022 (+4,0% in Vlaanderen, +2,9% in Wallonië) bleek van tijdelijke aard, want hun groeitempo vertraagde in 2023 met twee procentpunten in Vlaanderen en iets meer dan een procentpunt in Wallonië, wat in beide gewesten de bbp-groei negatief beïnvloedde (-0,2 pp).

In Brussel leverde de verwerkende nijverheid, ondanks een groei, geen significante bijdrage aan de regionale bedrijvigheid in 2022, terwijl de bouwsector een scherpe krimp doormaakte. Het herstel in de takken ‘vervoer en communicatie’ en ‘handel en horeca’ volstond niet om de relatief bescheiden groei van de toegevoegde waarde in de ‘overige marktdiensten’ te compenseren. Deze werd immers beperkt door de sterke daling in de administratieve en bedrijfsondersteunende diensten. Bovendien had de sterke daling van de toegevoegde waarde van de tak ‘krediet en verzekeringen’ een negatieve impact van 1,4 pp op de groei van de Brusselse economie. De stijging van de brandstofprijzen stimuleerde echter de nog steeds volatiele toegevoegde waarde van de Brusselse energiesector, wat 0,6 pp bijdroeg aan de groei van het gewestelijke bbp (zie de rubriek ‘industrie’, die de verwerkende nijverheid en de energiesector omvat, in tabel 4). Al met al bleef de groei van het Brusselse bbp in 2022 beperkt tot 1,3%, waarna deze verder vertraagde tot 0,7% in 2023. In dat jaar trof de conjunctuurvertraging immers ook de Brusselse economie, met een krimp in de industrie, een verdere daling van de bouwactiviteit en een groeivertraging van de marktdiensten. De niet-verhandelbare diensten bleven echter groeien met 2,1%, een percentage dat gelijk is aan dat van de andere twee gewesten, en droegen met 0,4 procentpunt het grootste deel bij aan de groei van het gewestelijke bbp.

In 2024 bleef de Belgische economische groei relatief stabiel, met een bbp-groei van 1,0%. Volgens onze ramingen, die deels gebaseerd zijn op waarnemingen⁹, werd die groei ook in Vlaanderen en Wallonië gehaald, en licht overschreden in Brussel met 1,1%. Deze gelijkaardige groeicijfers verhullen echter aanzienlijke verschillen op sectoraal niveau. De verslechterde internationale economische context drukte op de uitvoer en trof de verwerkende nijverheid meer dan gelijk welke bedrijfstak in Vlaanderen en Brussel, waar de industriële activiteit als geheel daalde met respectievelijk 1,5% en 0,6%. In Wallonië bleef de industriële toegevoegde waarde daarentegen stabiel.

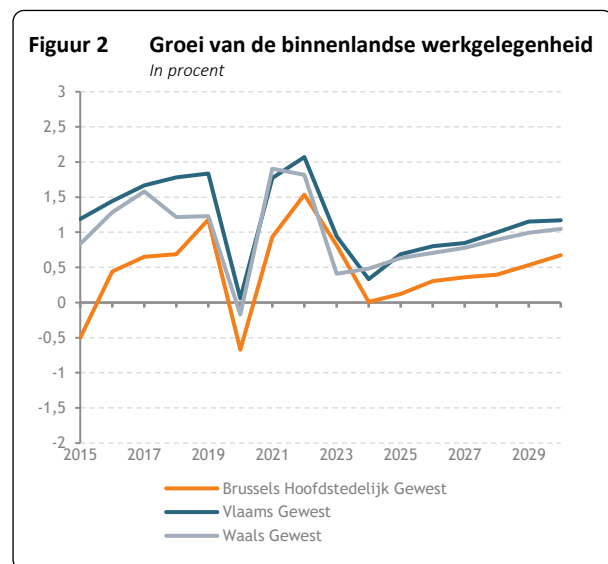
⁹ Om de toegevoegde waarde per bedrijfstak in 2024 te ramen, gaan we uit van het A38-detailniveau in de NACE-classificatie. Voor ongeveer een derde van de marktsectoren werd nog steeds de methode toegepast die in voorgaande jaren werd gebruikt (zie kader 1 van de Regionale economische vooruitzichten 2023-2028 van juli 2023). Die benadering steunt op regionale gegevens van het arbeidsvolume (van de RSZ) in combinatie met hypothesen over de productiviteitsontwikkeling. Voor nog eens een derde van de marktsectoren werden econometrische schattingengemaakt met behulp van een breed scala aan beschikbare indicatoren en verschillende soorten modellering. Die werden geselecteerd op basis van hun voorspellingskracht en samengevat in een gewogen modelkader. Voor het resterende derde deel van deze bedrijfstakken werd het nationale groeipercentage gebruikt, gebaseerd op de nationale rekeningen. Voor de niet-marktsectoren ten slotte werd de raming toegevoegde waarde gebaseerd op RSZ-informatie over de lonen.

De economische groei werd vorig jaar dus aangedreven door de binnenlandse vraag, met de marktdiensten als belangrijkste motor, die in de drie gewesten ongeveer 1,0 pp bijdroeg aan de bbp-groei. Zoals gebruikelijk leverde de tak 'overige andere marktdiensten' de grootste bijdrage: 0,6 pp in Wallonië en 0,7 pp in Vlaanderen. In Brussel bleef de groei in deze tak beperkter (1,0% tegenover ruim 2% in de andere twee gewesten), wat resulteerde in een bijdrage van slechts 0,3 pp aan de bbp-groei. Deze zwakere prestatie werd evenwel gecompenseerd door de heropleving van de activiteit in de tak 'krediet en verzekeringen', die 0,5 pp bijdroeg aan de Brusselse bbp-groei.

Hoewel dit niet tot grote verschillen leidt in de bijdrage aan de regionale bbp-groei, valt op dat de bouwactiviteit in Brussel en Vlaanderen in 2024 tekenen van herstel vertoonde, terwijl ze in Wallonië negatief bleef. Ten slotte groeiden binnen de niet-marktdiensten de lonen en de activiteit het sterkst in Vlaanderen, maar gezien de relatief beperkte omvang van deze sector leidde dat niet tot een grotere bijdrage aan de bbp-groei dan in Brussel en Wallonië.

3.1.1.2. Binnenlandse werkgelegenheid

In 2022 maakte de economische groei nog een inhaalbeweging na corona, wat voor een aanzienlijke toename van de binnenlandse werkgelegenheid zorgde in Brussel (1,5%), Vlaanderen (2,1%) en Wallonië (1,8%) (zie tabel 3). De economische groei vertraagde aanzienlijk in de periode 2023-2024, wat de jobcreatie aanzienlijk deed terugvallen. De toename van de binnenlandse werkgelegenheid in 2023 en 2024 bedroeg in Vlaanderen nog resp. 0,9% en 0,3%, in Brussel 0,8% en bijna nul, en in Wallonië 0,4% en 0,5%.



In Brussel werd de dynamiek van de binnenlandse werkgelegenheid in 2022 grotendeels gedragen door de tak 'overige marktdiensten' (met een bijdragen van 1,2 pp; zie tabellen 22 tot 24 in bijlage 7.1). Daarnaast bleef de bijdrage van de niet-verhandelbare diensten positief (+0,2 pp) en nam de werkgelegenheid in de tak 'handel en horeca' toe (+0,3 pp). Die laatste stijging bleek echter tijdelijk (zie tabel 7): in 2023 daalde de werkgelegenheid in deze tak opnieuw met 1,3% (-0,2 pp). Bovendien viel de werkgelegenheidsgroei in de tak 'overige marktdiensten' in 2023 terug tot een voor die tak bescheiden 1,6%. Uit RSZ-gegevens leiden we af dat de werkgelegenheid in deze voor Brussel

belangrijke tak zelfs aanzienlijk zou zijn gedaald in 2024 (-1,5%). De werkgelegenheid in de niet-verhandelbare diensten groeide de afgelopen drie jaar gemiddeld met ongeveer 1% per jaar, wat resulteerde in een vrij stabiele bijdrage tussen 0,2 en 0,3 pp aan de binnenlandse werkgelegenheid in Brussel. Daartegenover stond een aanhoudende daling van de werkgelegenheid in de Brusselse industrie. Tot slot kende de bouwsector in 2023 en 2024 opnieuw een lichte toename van de werkgelegenheid. Al bij al steeg de binnenlandse werkgelegenheid in Brussel in 2023 met bijna 6 000 banen, terwijl die in 2024 stagneerde.

In Vlaanderen lag de bijdrage van de ‘overige marktdiensten’ aan de binnenlandse werkgelegenheidsgroei in 2022 nog steeds in lijn met de periode vóór de pandemie, zoals dat van het decennium 2010-2019. Met 0,9 procentpunt vormde deze tak opnieuw de grootste motor van jobcreatie binnen de onderscheiden bedrijfstakken in ons model. Daarbovenop kwamen positieve bijdragen van de takken ‘handel en horeca’, ‘vervoer en communicatie’ en de industrie, d.w.z. sectoren waarvan de bijdrage in termen van werkgelegenheid over het algemeen beperkt of zelfs negatief is. In 2023 herhaalde de steun van deze drie takken zich echter niet en werd de dynamiek van de ‘overige marktdiensten’ geremd door de economische groeivertraging. De werkgelegenheid in deze tak nam nog toe met 1,8%, weliswaar meer dan in andere bedrijfstakken, maar toch zwakker dan het gebruikelijke groeitempo in het gewest. Deze verminderde dynamiek in de ‘overige marktdiensten’ zette zich in 2024 voort en ging dan gepaard met een terugval van de werkgelegenheid in de takken ‘vervoer en communicatie’ en ‘handel en horeca’. Deze algehele verzwakking van de werkgelegenheidsgroei in de marktdiensten resulteerde in 2024 in een netto toename van slechts 14 000 banen. Tegelijkertijd gingen in de Vlaamse industrie 8 500 banen verloren, vooral als gevolg van een aantal fabriekssluitingen. De werkgelegenheid in de niet-verhandelbare diensten groeide echter even snel als het jaar voordien (en droeg 0,2 pp bij tot het gewestelijk totaal, of 5 000 banen). Alles bij elkaar steeg de werkgelegenheid in Vlaanderen in 2024 dus met slechts 10 000 personen.

Ook in Wallonië vertraagde de werkgelegenheidsgroei in de marktdiensten in 2023. Deze afname was voor bijna de helft toe te schrijven aan de tak ‘handel en horeca’ en voor de andere helft aan de tak ‘overige marktdiensten’. De bijdrage van beide takken aan de groei van de binnenlandse werkgelegenheid daalde elk met 0,5 procentpunt. Samen verklaarden zij het grootste deel van de terugval van de werkgelegenheidsgroei, die afnam van 1,8% in 2022 (24 000 personen) tot 0,4% in 2023 (5 500 personen). In 2024 nam de binnenlandse werkgelegenheid toe met 0,5%, of bijna 6 500 personen. In tegenstelling tot de andere twee gewesten werd Wallonië minder getroffen door banenverlies in de industrie, terwijl de werkgelegenheid in de ‘overige marktdiensten’ er opnieuw toenam.

De loontrekkende werkgelegenheid lag grotendeels aan de basis van de algemene trends in de drie gewesten. Ook de groei van de zelfstandige werkgelegenheid vertraagde in de afgelopen drie jaar. In 2024 bedroeg de bijdrage van de zelfstandigen aan de totale binnenlandse werkgelegenheid 0,2 procentpunt in zowel Vlaanderen als Brussel. In Wallonië bleef deze bijdrage lager, met 0,1 procentpunt, in lijn met de bescheiden groei van het aantal zelfstandigen (0,7% in 2024, tegenover 1,0% in Vlaanderen en 1,5% in Brussel). De groeivertraging van de zelfstandige werkgelegenheid was de afgelopen drie jaar iets sterker in Vlaanderen. Dat is vooral opvallend in vergelijking met de sterke groei van de zelfstandige werkgelegenheid tot 2022, met name in de bouwsector.

Tabel 3 Voornaamste macro-economische resultaten van de regionale projectie
Groeivoeten in procent

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden	
							2028-2030	2024-2030
1. Bruto binnenlands product in volume								
Het Rijk	4,2	1,3	1,0	1,3	1,1	0,9	1,3	1,2
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,3	0,7	1,1	0,7	0,7	0,6	0,9	0,8
Vlaams Gewest	5,3	1,4	1,0	1,5	1,3	1,1	1,4	1,3
Waals Gewest	3,8	1,4	1,0	1,2	1,1	0,9	1,2	1,1
2. Bruto toegevoegde waarde in volume								
Het Rijk	4,5	1,1	1,0	1,2	1,1	1,0	1,3	1,2
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,7	0,5	1,1	0,5	0,7	0,7	1,0	0,8
Vlaams Gewest	5,5	1,3	1,0	1,4	1,2	1,1	1,5	1,3
Waals Gewest	4,1	1,2	1,0	1,0	1,1	0,9	1,3	1,1
3. Bruto-investeringen in volume (1)								
Het Rijk	3,2	5,2	2,9	3,8	2,2	0,3	1,9	2,1
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4,1	6,0	0,4	6,3	3,4	-0,4	1,3	1,9
Vlaams Gewest	3,7	6,7	2,2	2,9	2,1	0,9	2,1	2,1
Waals Gewest	1,0	0,5	7,3	4,3	1,9	-0,6	1,7	2,6
4. Totale binnenlandse werkgelegenheid								
Het Rijk	1,9	0,8	0,3	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,5	0,8	0,0	0,1	0,3	0,4	0,5	0,3
Vlaams Gewest	2,1	0,9	0,3	0,7	0,8	0,8	1,1	0,9
Waals Gewest	1,8	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8
4 a. Loontrekkenden								
Het Rijk	1,9	0,7	0,2	0,5	0,6	0,7	1,0	0,7
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,5	0,7	-0,2	0,0	0,2	0,2	0,4	0,2
Vlaams Gewest	2,1	0,9	0,2	0,6	0,7	0,8	1,1	0,8
Waals Gewest	1,8	0,3	0,4	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8
4 b. Zelfstandigen								
Het Rijk	2,0	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,1
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,9	1,7	1,5	1,2	1,1	1,3	1,3	1,3
Vlaams Gewest	2,1	1,2	1,0	1,1	1,2	1,2	1,3	1,2
Waals Gewest	1,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7
5. Reële productiviteit per hoofd (marktbedrijfstakingen)								
Het Rijk	2,6	0,2	0,9	0,6	0,4	0,2	0,3	0,4
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-0,3	-0,6	1,6	0,4	0,3	0,2	0,3	0,5
Vlaams Gewest	3,6	0,3	0,8	0,8	0,4	0,2	0,3	0,5
Waals Gewest	2,3	0,8	0,7	0,4	0,3	0,0	0,2	0,3
6. Reële loonkosten per hoofd (marktbedrijfstakingen) (2)								
Het Rijk	-1,8	2,2	0,7	1,1	0,4	-0,1	0,2	0,4
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-2,2	1,9	1,0	0,6	0,3	-0,3	0,1	0,3
Vlaams Gewest	-1,9	2,4	0,8	1,2	0,4	-0,1	0,2	0,4
Waals Gewest	-1,2	1,9	0,6	1,3	0,4	-0,1	0,1	0,4

(1) Excl. investeringen in woongebouwen.

(2) De hier getoonde loonkosten zijn de loonkosten na aftrek van loonsubsidies (in tegenstelling tot de loonkosten op nationaal niveau zoals weergegeven in tabel 1).

3.1.2. Vooruitzichten voor de economische activiteit

De Belgische bbp-groei zou in 2025 uitkomen op 1,3%, wat een stijging is ten opzichte van vorig jaar. Die herneming zou voornamelijk voortkomen uit een aantrekkende bbp-groei in Vlaanderen (1,5%) en in mindere mate Wallonië (1,2%). Voor Brussel wordt daarentegen een aanzienlijke vertraging verwacht, waarbij de bbp-groei afneemt van 1,1% in 2024 tot 0,7% in 2025 (zie tabel 3).

Door de relatieve specialisatie van Brussel in financiële diensten zou de groeivertraging van de economische activiteit in 2025 vooral het gevolg zijn aan een afnemende dynamiek binnen de tak 'krediet en verzekeringen'. De groei van de toegevoegde waarde in die tak zou terugvallen van 2,8% in 2024 naar 0,8% dit jaar (zie tabel 4). Gezien het grote aandeel van deze tak in het Brussels bbp (bijna 20%), daalt de bijdrage van de tak 'krediet en verzekeringen' tot de groei van de totale toegevoegde waarde daarvoor van 0,5 procentpunt vorig jaar tot slechts 0,2 procentpunt dit jaar (zie tabellen 22 tot 24 in bijlage 7.1). Ondertussen zou de groei van de activiteit in de tak 'overige marktdiensten' stabiel blijven op 1,0%, terwijl de activiteit in de tak 'handel en horeca' verder zou afnemen. De bijdrage van de marktdiensten als geheel aan de groei zou afnemen tot 0,7 pp, tegenover 0,9 pp in 2024. De groei van de Brusselse economie zou in 2025, net als vorig jaar, onder druk staan van de achteruitgang in de industriële activiteit, die een negatieve bijdrage levert aan de groei van -0,3 pp, met name door de sluiting van een grote industriële onderneming.

In 2025 zou de groei van de toegevoegde waarde van de marktdiensten als geheel opnieuw dynamischer zijn in Vlaanderen dan in Wallonië. Dat groeiverschil is net als in het verleden te verklaren door een grotere bijdrage van de tak 'overige marktdiensten' in Vlaanderen, die zowel een sterkere groeidynamiek vertoont (+2,0% in 2025) dan in Wallonië (+1,5%) als een groter gewicht heeft in de totale Vlaamse toegevoegde waarde. Net als in 2024 zouden de niet-verhandelbare diensten een gelijkaardige bijdrage leveren aan de Vlaamse en Waalse groei. Aan de andere kant zou de industrie een ietwat grotere rol spelen in de groei van de toegevoegde waarde in Wallonië, als gevolg van een sterker herstel van de industriële activiteit (0,8% in Wallonië tegenover 0,4% in Vlaanderen). De groei van de toegevoegde waarde van de bouwsector zou in 2025 opnieuw aantrekken, zowel in Vlaanderen (+2,1%) als in Wallonië (+1,2%).

In 2026 en 2027 vertraagt de economische groei in de drie gewesten. In Vlaanderen en Wallonië zou dat in vergelijkbare mate gebeuren: de bbp-groei in Vlaanderen zou 1,3% bedragen in 2026 en 1,1% in 2027, terwijl in Wallonië de bbp-groei zou uitkomen op 1,1% in 2026 en op 0,9% in 2027. In Brussel zou de vertraging beperkt blijven en pas in 2027 merkbaar zijn, met een verwachte groei van 0,6%, na 0,7% in 2026. In alle gewesten zouden de meeste bedrijfstakken bijdragen aan de groeivertraging van de economische activiteit.

Tabel 4 Structuur en groei van de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In procent

	Structuur in lopende prijzen		Gemiddelde jaarlijkse groei in volume							
	2023	2030	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028-2030	2024-2030
1. Landbouw	0,0	0,0	-82,8	-37,5	5,9	0,7	1,1	1,1	1,2	1,8
2. Industrie	5,0	3,5	16,9	-2,1	-0,6	-6,9	-1,2	-1,1	-0,4	-1,6
3. Bouw	2,2	2,1	-6,1	-3,4	1,7	1,7	0,5	0,0	0,5	0,7
4. Marktdiensten	72,7	74,4	0,9	0,4	1,3	1,0	1,0	1,0	1,3	1,1
a. Vervoer en communicatie	8,8	9,0	6,2	-1,8	0,1	1,7	1,2	1,6	1,6	1,4
b. Handel en horeca	9,2	8,5	8,3	2,1	-0,2	-0,3	0,0	-0,3	-0,1	-0,1
c. Krediet en verzekeringen	18,7	19,2	-7,0	-0,1	2,8	0,8	0,9	0,9	1,2	1,3
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	5,2	5,5	5,7	2,5	1,8	2,0	1,0	1,1	1,1	1,3
e. Overige marktdiensten	30,9	32,2	1,5	0,4	1,0	1,0	1,3	1,2	1,6	1,3
5. Niet-verhandelbare diensten	20,0	20,1	2,2	2,1	0,7	0,5	-0,1	0,1	0,2	0,2
Totaal	100,0	100,0	1,7	0,5	1,1	0,5	0,7	0,7	1,0	0,8

Tabel 5 Structuur en groei van de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen van het Vlaams Gewest
In procent

	Structuur in lopende prijzen		Gemiddelde jaarlijkse groei in volume							
	2023	2030	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028-2030	2024-2030
1. Landbouw	1,0	1,0	2,0	2,4	7,0	0,4	0,7	1,2	1,3	1,8
2. Industrie	17,1	14,6	5,5	-0,6	-1,5	0,4	0,7	0,3	0,7	0,3
3. Bouw	6,2	6,0	-0,6	0,3	0,7	2,1	1,7	0,9	1,6	1,5
4. Marktdiensten	64,4	66,8	6,5	1,8	1,6	1,6	1,4	1,4	1,8	1,6
a. Vervoer en communicatie	6,2	6,1	2,1	-0,6	-0,1	2,1	0,9	0,8	1,2	1,0
b. Handel en horeca	16,1	15,5	9,6	0,7	-0,2	0,6	0,8	0,8	1,1	0,7
c. Krediet en verzekeringen	3,4	3,7	-4,3	3,1	4,6	1,4	1,9	1,9	1,9	2,2
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	7,1	7,4	8,1	2,0	3,1	1,8	1,2	1,3	1,4	1,6
e. Overige marktdiensten	31,6	34,0	6,7	2,6	2,2	2,0	1,8	1,8	2,3	2,1
5. Niet-verhandelbare diensten	11,2	11,5	4,0	2,0	1,2	1,4	0,8	0,9	0,8	0,9
Totaal	100,0	100,0	5,5	1,3	1,0	1,4	1,2	1,1	1,5	1,3

Tabel 6 Structuur en groei van de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen van het Waals Gewest
In procent

	Structuur in lopende prijzen		Gemiddelde jaarlijkse groei in volume							
	2023	2030	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028-2030	2024-2030
1. Landbouw	1,0	1,0	-0,7	1,4	3,5	1,1	1,5	0,6	1,0	1,4
2. Industrie	17,5	15,3	6,6	4,0	0,0	0,8	0,8	0,5	0,8	0,6
3. Bouw	5,7	5,4	3,3	-1,2	-0,3	1,2	1,5	0,4	1,2	0,9
4. Marktdiensten	56,9	59,0	3,9	0,4	1,6	1,2	1,2	1,2	1,6	1,4
a. Vervoer en communicatie	5,2	5,0	-0,4	-1,8	-0,5	1,3	0,6	0,6	0,8	0,6
b. Handel en horeca	12,1	12,0	3,4	1,4	0,5	0,0	0,8	0,9	1,4	0,9
c. Krediet en verzekeringen	3,2	3,3	-11,7	5,4	1,8	1,0	1,4	1,6	1,5	1,5
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	9,6	10,2	8,0	3,2	2,6	1,9	1,1	1,3	1,3	1,6
e. Overige marktdiensten	26,7	28,5	5,5	-1,1	2,1	1,5	1,6	1,4	2,0	1,8
5. Niet-verhandelbare diensten	19,0	19,3	2,9	1,8	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
Totaal	100,0	100,0	4,1	1,2	1,0	1,0	1,1	0,9	1,3	1,1

In de periode 2028-2030 zou de bbp-groei in Vlaanderen gemiddeld 1,4% per jaar bedragen, wat hoger is dan in Wallonië (1,2%) en Brussel (0,9%). De toegevoegde waarde van de marktdiensten zou in Brussel gemiddeld met 1,3% per jaar groeien, in Vlaanderen met 1,8% en in Wallonië met 1,6%, grotendeels ondersteund door de takken 'overige marktdiensten', 'krediet en verzekeringen', 'vervoer en communicatie' en, behalve in Brussel, 'handel en horeca'. Vanwege het grote gewicht van de tak 'overige marktdiensten' levert deze in de drie gewesten de grootste bijdrage aan de bbp-groei (gemiddeld 0,8 pp per jaar in Vlaanderen, 0,6 pp in Wallonië en 0,5 pp in Brussel), wat een aanzienlijk deel van het groeiverschil tussen Vlaanderen en de andere twee gewesten verklaart. In Vlaanderen en Wallonië zou de tak 'handel en horeca' ongeveer 0,2 pp bijdragen aan de groei.

Tijdens die periode zou de bouwsector gemiddeld een gelijke bijdrage leveren aan de groei van de gewestelijke toegevoegde waarde in zowel Vlaanderen als Wallonië (0,1 pp per jaar). In tegenstelling tot Brussel kunnen Vlaanderen en Wallonië ook rekenen op een positieve bijdrage van de industrie (gemiddeld 0,1 pp). Verder wordt verwacht dat de toegevoegde waarde van de niet-verhandelbare diensten sterker zal groeien in Vlaanderen dan in de andere twee gewesten. Aangezien het gewicht van deze tak in de totale Vlaamse toegevoegde waarde lager is, resulteert dat in een bijdrage die gelijk is aan die van Wallonië (+0,1 pp). In Brussel daarentegen zou de toename van de toegevoegde waarde van de niet-verhandelbare diensten veel gematigder zijn dan in het recente verleden, met een gemiddelde groei van slechts 0,2% per jaar.

3.1.3. Vooruitzichten voor de binnenlandse werkgelegenheid

In 2025 zou de groei van de totale binnenlandse werkgelegenheid (loontrekkenden en zelfstandigen) in de drie gewesten aantrekken. Die versnelling zou echter zeer gering zijn in Brussel en Wallonië, maar meer uitgesproken in Vlaanderen. De binnenlandse werkgelegenheid zou toenemen met 0,7% in Vlaanderen, 0,6% in Wallonië en slechts 0,1% in Brussel (zie tabellen 3 en 7 tot 9).

In Brussel zouden drie bedrijfstakken hun binnenlandse werkgelegenheidsgroei in 2025 aanzienlijk zien veranderen ten opzichte van 2024. Ten eerste zou de werkgelegenheid in de tak ‘andere marktdiensten’ in 2025 toenemen met 0,9%, na een daling in 2024. De industriële werkgelegenheid in Brussel daalde licht in 2024, maar in 2025 zou het banenverlies fors oplopen tot naar schatting 2 600 personen (-10%), voornamelijk door de sluiting van een grote industriële onderneming. Tot slot zou de werkgelegenheidsgroei in de niet-marktdiensten in 2025 sterk afzwakken tot slechts 0,2%. Dat wordt verklaard door een minder sterke toename van de werkgelegenheid binnen de overheidsadministratie en door een nageennoeg stagnerende werkgelegenheid in het onderwijs, als gevolg van een dalende Brusselse schoolbevolking in 2025.

Ook in Vlaanderen en Wallonië zou de werkgelegenheidsgroei in de niet-marktdiensten in 2025 aanzienlijk vertragen ten opzichte van 2024, tot respectievelijk 1,0% en 0,5%. Ook in deze twee gewesten is die vertraging toe te schrijven aan een minder sterke stijging van de werkgelegenheid in zowel de overheidsadministratie als het onderwijs. In de industrie wordt een daling van de werkgelegenheid in beide gewesten verwacht, maar opnieuw meer uitgesproken in Vlaanderen (-1,1%) dan in Wallonië (-0,3%). In de bouwnijverheid zou de werkgelegenheid in Vlaanderen opnieuw aantrekken (0,4%), terwijl ze in Wallonië licht zou blijven dalen (-0,1%). Tot slot wordt verwacht dat de werkgelegenheidsgroei in de marktdiensten in beide gewesten licht versnelt in 2025 en uitkomt op 1,0%. De werkgelegenheidsgroei in de verschillende segmenten van de marktdiensten zou bovendien vrij gelijklopend zijn in Vlaanderen en Wallonië.

In 2026 zou de binnenlandse werkgelegenheid in de drie gewesten licht blijven toenemen: met 0,3% in Brussel, 0,8% in Vlaanderen en 0,7% in Wallonië. Nochtans zou de groei bij de niet-marktdiensten verder vertragen tot 0,5% in Vlaanderen en 0,2% in Wallonië en zelfs negatief worden in Brussel (-0,5%).¹⁰ In de industrie zou het banenverlies vergelijkbaar zijn met dat in 2025 in Vlaanderen en meer uitgesproken in Wallonië, terwijl het in Brussel veel beperkter zou zijn en opnieuw een meer trendmatig verloop zou kennen. De groeiversnelling van de totale binnenlandse werkgelegenheid is in de drie gewesten dan ook toe te schrijven aan de werkgelegenheidscreatie in marktdiensten: 0,7% in Brussel, 1,3% in Vlaanderen en 1,2% in Wallonië. Vlaanderen zou bovendien een sterkere groei blijven kennen in de tak ‘overige marktdiensten’ dan de andere twee gewesten.

In de periode 2027-2030 zou de groei van de regionale toegevoegde waarde eerst nog licht terugvallen in 2027, dan versnellen in 2028 en 2029, alvorens zich te stabiliseren in 2030. Zoals reeds aangegeven (zie afdeling 2.3), ondersteunen maatregelen ter verruiming van het arbeidsaanbod bovendien de werkgelegenheidscreatie via de matigende invloed die zij hebben op de loonevolutie, hoewel de effecten daarvan zich geleidelijk en zelfs na de projectieperiode zullen ontvouwen. Volgens administratieve definities vermindert de beperking van de werkloosheid in de tijd bovendien het arbeidsaanbod, maar heeft ze een positief effect op de zoekintensiteit van werkzoekenden, wat leidt tot een toename van het aantal mensen dat werk vindt.¹¹ Ook dan gaat het om effecten die op langere termijn verwacht kunnen worden en zich slechts gedeeltelijk vertalen in netto werkgelegenheidscreatie tegen 2030. De

¹⁰ Zie de paragraaf verderop die specifiek ingaat op de evolutie op middellange termijn van de werkgelegenheid in de sector van de niet-verhandelbare diensten.

¹¹ Ons macro-economisch model beschikt wat dat betreft niet over een geschikt transmissiekanaal. We steunen in dit geval op de werkgelegenheidseffecten uit LASER, het micro-arbeidsaanbodmodel van het FPB (zie kader in paragraaf 3.2.1).

maatregel ondersteunt de economische groei, maar richt zich vooral op het laagverloonde segment van de arbeidsmarkt, wat de productiviteitsgroei drukt en voor een negatief compositie-effect zorgt op de gemiddelde lonen. Op gewestelijk vlak ondersteunt hij de werkgelegenheidsgroei sterker in Brussel en in Wallonië dan in Vlaanderen (zowel omdat de maatregel in die gewesten een veel groter bereik heeft als omdat de verwachte uitstroom naar werk er hoger ligt, zie kader in paragraaf 3.2.1). Toch zou de binnenlandse werkgelegenheid in Vlaanderen tussen 2027 en 2030 sneller blijven groeien dan in Wallonië en Brussel, met een gemiddelde jaarlijkse groei van respectievelijk 1,0%, 0,9% en 0,5%. Het groei-verschil in loontrekkende werkgelegenheid in de privésector blijft daarbij in het voordeel van Vlaanderen, al zou dit verschil kleiner uitvallen dan in het verleden.

De industriële werkgelegenheid zou in de periode 2027-2030 verder afbrokkelen in Brussel (gemiddeld -0,7% per jaar) en in Vlaanderen (-0,5%), maar nagenoeg stabiel blijven in Wallonië (-0,0%). Aangezien de industrie in Brussel een veel kleiner gewicht heeft in de totale werkgelegenheid, zou de negatieve impact op de groei van de binnenlandse werkgelegenheid er zeer klein zijn, terwijl die in Vlaanderen -0,1 procentpunt zou bedragen (zie tabellen 22 tot 24 in bijlage 7.1). In de bouwsector zou het groeitempo van de werkgelegenheid op middellange termijn in Vlaanderen en Wallonië lager liggen dan in het recente verleden (periode 2017-2023), terwijl in Brussel een licht herstel wordt verwacht. De groei van de werkgelegenheid van de marktdiensten als geheel zou het sterkst blijven in Vlaanderen (gemiddeld 1,5% per jaar in de periode 2027-2030), gevolgd door Wallonië (1,4%) en Brussel (0,9%). Het verschil in groeitempo tussen Vlaanderen en de andere twee gewesten zou zich vooral blijven manifesteren in de tak 'overige marktdiensten' en – enkel in het geval van Brussel – in de tak 'handel en horeca' en in mindere mate de tak 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening'.

Tot slot wordt verwacht dat de groei van de werkgelegenheid in de niet-marktsector op middellange termijn aanzienlijk zal vertragen in de drie gewesten. Gemiddeld zou die in de periode 2027-2030 slechts 0,4% per jaar bedragen in Vlaanderen, 0,1% in Wallonië en zelfs negatief zijn in Brussel (-0,4%). Meerdere factoren verklaren deze vertraging. De werkgelegenheid in het Franstalig onderwijs daalt vanaf 2026 als gevolg van de daling van de schoolbevolking in de Franse Gemeenschap, terwijl de werkgelegenheid in het Vlaams onderwijs minder snel stijgt dan in het recente verleden naarmate de schoolbevolking stabiliseert. Vervolgens wordt aangenomen dat de werkgelegenheid in de verschillende regionale administraties constant blijft of licht daalt vanaf 2025. Tot slot zullen de besparingsmaatregelen waartoe de federale regering heeft beslist met betrekking tot de overheidsdiensten, in de projectiehypothese leiden tot een vermindering van het aantal personeelsleden in de federale administratie en bij de sociale zekerheid vanaf 2026. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de veronderstelde toename van het aantal personeelsleden bij defensie tegen 2030, in de context van de toename van de defensie-inspanning waartoe de federale regering heeft beslist, en door de groei van de werkgelegenheid bij de lagere overheid in hetzelfde tempo als die van de totale bevolking.

Tabel 7 Structuur en groei van de binnenlandse werkgelegenheid (werknemers en zelfstandigen) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In procent

	Structuur		(Gemiddelde) jaarlijkse groeivoet							
	2023	2030	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028-2030	2024-2030
1. Landbouw	0,0	0,0	10,3	-26,3	3,7	0,0	1,1	1,4	1,1	1,4
2. Industrie	3,8	3,2	-1,1	0,3	-0,6	-9,8	-1,4	-0,7	-0,7	-2,1
3. Bouw	2,7	2,7	-0,4	2,4	1,1	0,7	0,2	-0,1	0,3	0,4
4. Marktdiensten	66,7	68,1	2,1	0,7	-0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,6
a. Vervoer en communicatie	6,9	7,0	0,5	0,0	0,7	1,2	0,5	0,0	0,4	0,5
b. Handel en horeca	11,4	11,0	2,4	-1,3	-0,2	-0,2	-0,1	-0,3	0,1	-0,1
c. Krediet en verzekeringen	6,7	6,3	-1,1	0,1	0,5	-0,3	-0,7	-0,9	-0,9	-0,6
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	10,2	10,9	-0,3	1,4	0,7	0,9	1,4	1,4	1,6	1,3
e. Overige marktdiensten	31,6	32,9	3,9	1,6	-1,5	0,9	1,2	1,5	1,5	1,0
5. Niet-verhandelbare diensten	26,8	26,0	0,7	1,0	1,3	0,2	-0,5	-0,5	-0,3	-0,1
Totaal	100,0	100,0	1,5	0,8	0,0	0,1	0,3	0,4	0,5	0,3

Tabel 8 Structuur en groei van de binnenlandse werkgelegenheid (werknemers en zelfstandigen) van het Vlaams Gewest
In procent

	Structuur		(Gemiddelde) jaarlijkse groeivoet							
	2023	2030	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028-2030	2024-2030
1. Landbouw	1,4	1,3	-1,3	-2,2	-1,1	-0,6	-0,1	0,0	0,2	-0,2
2. Industrie	12,8	11,3	1,6	-0,4	-2,2	-1,1	-1,3	-0,8	-0,4	-1,0
3. Bouw	6,2	6,1	2,1	0,8	-0,2	0,4	0,9	0,5	1,0	0,7
4. Marktdiensten	65,1	67,1	2,3	1,3	0,7	1,0	1,3	1,3	1,6	1,3
a. Vervoer en communicatie	5,8	5,7	2,7	1,7	-0,3	1,2	0,0	0,3	0,6	0,4
b. Handel en horeca	14,8	14,3	2,3	0,4	-0,3	0,1	0,4	0,3	0,7	0,4
c. Krediet en verzekeringen	1,4	1,3	-1,9	-1,1	-0,6	-0,2	-0,8	-0,7	-0,7	-0,7
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	12,3	13,0	0,5	1,0	0,7	1,3	1,9	1,7	1,9	1,6
e. Overige marktdiensten	30,8	32,9	3,1	1,8	1,4	1,4	1,8	1,8	2,1	1,8
5. Niet-verhandelbare diensten	14,5	14,2	1,9	1,1	1,2	1,0	0,5	0,4	0,3	0,6
Totaal	100,0	100,0	2,1	0,9	0,3	0,7	0,8	0,8	1,1	0,9

Tabel 9 Structuur en groei van de binnenlandse werkgelegenheid (werknemers en zelfstandigen) van het Waals Gewest
In procent

	Structuur		(Gemiddelde) jaarlijkse groeivoet							
	2023	2030	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028-2030	2024-2030
1. Landbouw	1,3	1,2	-0,9	-1,0	-0,2	-0,8	-0,8	-0,6	-0,3	-0,5
2. Industrie	11,0	10,3	0,8	0,4	-0,3	-0,3	-0,7	-0,2	0,0	-0,2
3. Bouw	6,4	6,1	2,8	0,6	-1,1	-0,1	0,6	0,3	0,7	0,2
4. Marktdiensten	60,7	62,5	2,3	0,3	0,7	1,0	1,2	1,3	1,5	1,2
a. Vervoer en communicatie	5,1	4,9	0,4	-0,2	-0,1	1,1	-0,1	0,1	0,2	0,2
b. Handel en horeca	14,9	14,7	2,8	-0,6	-0,1	0,2	0,7	0,7	1,0	0,6
c. Krediet en verzekeringen	1,2	1,1	-1,2	-1,9	-0,8	-0,3	-1,2	-1,0	-0,8	-0,8
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	14,9	15,6	2,0	1,3	0,7	1,1	1,7	1,7	1,7	1,5
e. Overige marktdiensten	24,6	26,1	2,7	0,6	1,5	1,4	1,5	1,7	1,9	1,7
5. Niet-verhandelbare diensten	20,7	20,0	1,0	0,7	0,8	0,5	0,2	0,1	0,1	0,3
Totaal	100,0	100,0	1,8	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8

Binnen de binnenlandse werkgelegenheid zou de groei van de zelfstandige werkgelegenheid in 2025 en 2026 iets meer dan 1% bedragen in zowel Vlaanderen als Brussel, en jaarlijks 0,7% in Wallonië (zie tabel 3). Daarna zou hij in elk gewest licht toenemen, in lijn met de licht aantrekkende groei van de economische activiteit. Vergeleken met de bijzonder sterke groei van het aantal zelfstandigen in de periode 2017-2023 (gemiddeld 1,9% per jaar in Brussel, 2,2% in Vlaanderen en 1,2% in Wallonië), blijft het groeitempo in de periode 2027-2030 echter lager (1,3% in Brussel en Vlaanderen, 0,8% in Wallonië).

De groei van de zelfstandige werkgelegenheid zou in de periode 2027-2030 nog steeds in grote mate gedragen worden door de tak 'overige marktdiensten', met een gemiddelde bijdrage van 1,2 pp in Vlaanderen, 1,1 pp in Brussel en 0,7 pp in Wallonië. Deze bijdrage ligt echter in alle drie de gewesten lager dan in de periode 2017-2023. De bijdrage van de bouwsector tot de groei van de zelfstandige werkgelegenheid zou in Brussel vergelijkbaar zijn met het recente verleden en in Wallonië licht dalen. In Vlaanderen daarentegen wordt een sterke terugval verwacht. Dat komt doordat de versoepeling van de toegang tot het beroep waartoe op 1 januari 2019 werd besloten, leidde tot aanzienlijk meer zelfstandigen in de bouw tussen 2019 en 2022, hoewel vanaf 2023 een zekere normalisering lijkt plaats te vinden. Het aantal zelfstandigen in de tak 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' zou op middellange termijn blijven groeien in een relatief hoog tempo en op gelijkaardige wijze in de drie gewesten. Daartegenover staat de verdere trendmatige daling van het aantal zelfstandigen in de tak 'handel en horeca' in de drie gewesten, waarbij de terugval opnieuw het sterkst zou zijn in Brussel. Tot slot wordt verwacht dat ook in de landbouw de daling van de zelfstandige werkgelegenheid zich zal doorzetten.

3.1.4. Productiviteit en lonen

In Brussel daalde de reële productiviteit per hoofd in 2023 (-0,6%), maar die zou in 2024 aanzienlijk zijn aangetrokken (1,6%). Ook in Vlaanderen zou de groei in 2024 versneld zijn (0,8%, tegenover 0,3% in 2023), terwijl de groei in Wallonië in beide jaren vergelijkbaar bleef (0,8% en 0,7%). In 2025 zou de reële productiviteitsgroei per hoofd in Vlaanderen op hetzelfde niveau blijven (0,8%), terwijl in Brussel en

Wallonië een vertraging wordt verwacht (0,4% in beide gewesten). Over de hele periode 2023-2025 zou de groei van de reële productiviteit per hoofd in de drie gewesten gemiddeld vergelijkbaar zijn: 0,5% per jaar in Brussel en 0,6% per jaar in zowel Vlaanderen als Wallonië.

Na een aanzienlijke daling van de reële loonkosten per hoofd¹² in 2022 in de drie gewesten, volgt er daarna een inhaalbeweging. De hoge inflatie in 2022 werd dat jaar slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de loonindexering, die met enige vertraging in werking treedt. In de periode 2023-2025 daarentegen overtreft de loonindexering in de privésector de toename van de deflator van de particuliere consumptie. Dat is de belangrijkste factor achter het herstel van de reële groei van de loonkosten per hoofd, aangezien de groei van de bruto-uurlonen vóór indexering in deze drie jaren nauwelijks positief is (0,2% in 2023, 0,1% in 2024 en 2025). Al met al zouden de reële loonkosten per hoofd in de periode 2023-2025 gemiddeld met 1,1% per jaar stijgen in Brussel, met 1,5% in Vlaanderen en met 1,3% in Wallonië, wat betekent dat die loonkosten in de drie gewesten ongeveer twee keer zo snel stijgen als de reële productiviteit per hoofd.

Vanaf 2026 zouden zowel de reële loonkosten als de reële productiviteitsgroei per hoofd dalen. De ontwikkeling van deze twee aggregaten zou in de drie gewesten vergelijkbaar zijn.

In de periode 2026-2030 zouden de reële loonkosten per hoofd gemiddeld met 0,1% per jaar stijgen in Brussel en Wallonië, en met 0,2% in Vlaanderen. Vanaf 2026¹³ evolueren de inflatie en de loonindexering in de marktsector dus opnieuw in gelijke mate, zij het trager dan in de voorbije jaren. Bovendien stijgen de bruto uurlonen vóór indexering op Belgisch niveau dan met gemiddeld slechts 0,2% per jaar. Dit is coherent met de maatregelen die het arbeidsaanbod, gedefinieerd als diegenen in werk en werklozen die actief naar werk zoeken, ondersteunen, nl. de beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd, de pensioenhervorming, terug-naar-werk-beleid t.a.v. zieken en ontvangers van leeflonen (zie paragraaf 3.2.1). Daarenboven milderen een aantal financiële prikkels¹⁴ de brutoloonkosten in het kader van loononderhandelingen.

Voor de periode 2026-2030 zou de groei van de economische activiteit in de marktsector in de loop der jaren iets versnellen en opnieuw arbeidsintensiever worden, wat een vertraging van de productiviteitswinsten met zich meebrengt. De reële productiviteit per hoofd zou gemiddeld met 0,3% per jaar toenemen in Brussel en Vlaanderen en met 0,2% in Wallonië, wat laag is in een langetermijnperspectief maar overeenstemt met de eveneens relatief lage groei van de reële loonkosten per hoofd. Hierbij mag niet uit het oog worden verloren dat de maatregelen om het arbeidsaanbod te verhogen (zie punt 3.1.3) de groei van de gemiddelde lonen zouden afremmen.

Vanuit sectoraal oogpunt valt te constateren dat de productiviteitsgroei in het verleden gemiddeld sterker was in de verwerkende nijverheid dan in de marktdiensten. In recente jaren was dat echter veel minder het geval, althans in Vlaanderen en Brussel. Zo daalde de reële productiviteit per hoofd in de verwerkende nijverheid in de periode 2017-2023 in Vlaanderen (gemiddeld -0,4% per jaar) en Brussel

¹² De omzetting in reële termen gebeurt hier (net als in tabel 3) met behulp van de deflator van de particuliere consumptie.

¹³ En met uitzondering van 2027, wanneer het ETS2-systeem in werking treedt en de inflatie daardoor tijdelijk stijgt.

¹⁴ Lagere personenbelastingen, hogere sociale werkbonus, verlenging van de faciliteit onbelaste vrijwillige overuren, groter aandeel van – per definitie – laag belaste maaltijdcheques in de brutolonen, vrijstelling van werknemersbijdragen voor de loonschijf boven het loon van de Eerste Minister.

(-0,9%), terwijl deze in Wallonië nog 2,3% per jaar bedroeg (vooral onder impuls van de farmaceutische industrie). In de marktdiensten was de reële productiviteitsgroei per inwoner daarentegen aanzienlijk groter in Vlaanderen (1,3% per jaar) dan in Wallonië (0,6%) en Brussel (0,5%). Voor de periode 2024-2030 wordt verwacht dat de productiviteitsgroei in de verwerkende nijverheid opnieuw gemiddeld hoger zal uitkomen dan in de marktdiensten in Vlaanderen (respectievelijk 1,3% en 0,3% per jaar) en hoger blijft in Wallonië (0,9% en 0,2%). In Brussel, waar de verwerkende nijverheid slechts een klein deel van de economische activiteit uitmaakt, zou het omgekeerde het geval zijn (-1,3% in de verwerkende nijverheid tegenover 0,5% in de marktdiensten).

3.1.5. Bruto-investeringen in vaste activa

De bruto-investeringen in vaste activa zijn van nature veel volatieler dan de andere macro-economische aggregaten.¹⁵ We beschrijven eerst de ontwikkeling van de investeringen in de bedrijfstakken van de marktsector (paragraaf 3.1.5.1), die ongeveer 90% van de niet-residentiële investeringen in de drie gewesten vertegenwoordigen. De dynamiek in de marktsector verschilt duidelijk van die in de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' (paragraaf 3.1.5.2).¹⁶

3.1.5.1. De marktbedrijfstakken

In 2024 zou de volumegroei van de niet-residentiële investeringen in de marktsector sterk vertraagd zijn in Vlaanderen, met een toename van minder dan 2%. In het Brussels Gewest zou die groei zelfs negatief zijn geweest (zie figuur 3). In Wallonië zou de stijging van de marktinvesteringen, die geraamd wordt op 6,7% in 2024, voornamelijk het resultaat zijn van een eenmalige grote investering door een groot ICT-bedrijf dat deel uitmaakt van de tak 'overige marktdiensten'. Als we die laatste bedrijfstak buiten beschouwing laten, zouden de Waalse marktinvesteringen met bijna 3% zijn gestegen.

In 2025 wordt een relatief sterke groei van de bedrijfsinvesteringen verwacht in de drie gewesten, met een nationaal gemiddelde van 2,7% (figuur 3). Die groei wordt gestimuleerd door de verbetering van de afzetvooruitzichten en door de verschillende relanceplannen. De investeringsgraad van de marktsector in Wallonië zou dan een niveau bereiken dat vergelijkbaar is met dat in Vlaanderen, namelijk 23,5% (figuur 3, rechts), terwijl Brussel de 23% zou benaderen. Bovendien geven de verbeterde winstmarges de bedrijven meer ruimte voor zelffinanciering, onder meer voor verdere investeringen in vergroening en digitalisering.

In de periode 2026-2030 zouden de groei van de afzetperspectieven en het niveau van de langetermijnrente stabiel blijven. In die context zouden de bedrijfsinvesteringen in 2026 verder toenemen, met een groei van 1,6% in Wallonië en ongeveer 2% in zowel Vlaanderen als Brussel. In 2027 zou de economische activiteit tijdelijk vertragen (0,2 procentpunt minder nationale bbp-groei) en zijn de meeste relanceplannen afgelopen. Dat zou leiden tot een groeivertraging van de marktinvesteringen, met een beperkte stijging van 0,9% in Brussel en 1,5% in Vlaanderen, en vrijwel stagnatie in Wallonië (0,7%). Tegen het einde van de projectieperiode (2028-2030) zou de opleving van de economische activiteit een

¹⁵ In België bedroeg de groei van de totale investeringen (inclusief huisvesting) gemiddeld 2,1% per jaar tussen 2010 en 2023, maar de standaardafwijking was 1,4 keer hoger (3,1%).

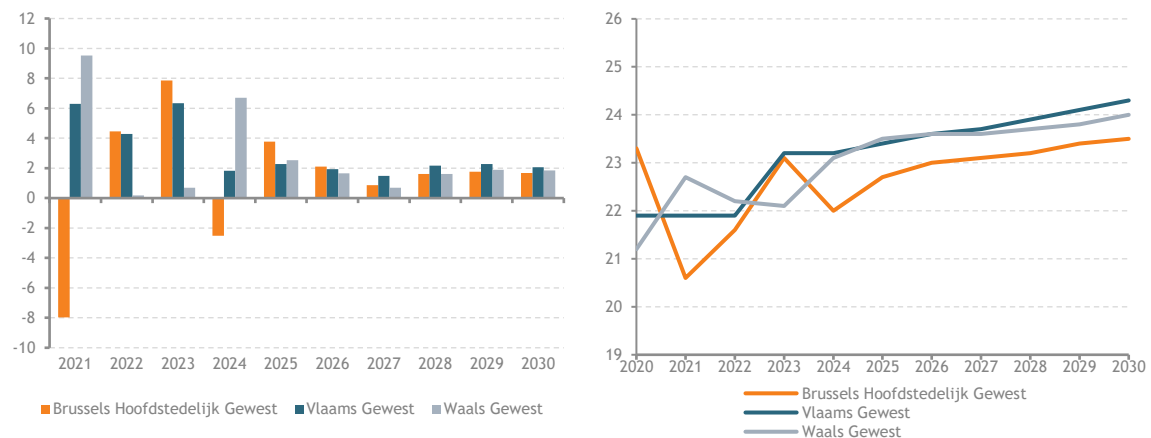
¹⁶ De investeringen van de gezinnen worden buiten beschouwing gelaten.

versnelling van de niet-residentiële marktinvesteringen stimuleren, met de sterkste investeringsgroei in Vlaanderen (+2,2% per jaar), terwijl Brussel en Wallonië een gemiddelde jaarlijkse groei van 1,7 tot 1,8% zouden optekenen.

Over de gehele projectieperiode 2023-2030 beschouwd, zou het investeringsvolume in de markttakken met 2,2% per jaar toenemen in Brussel, met 2,1% in Wallonië, en met 2,5% in Vlaanderen. Voor de laatste twee gewesten is dat een iets tragere groei dan in de periode 2015-2022, voor Brussel is het een vergelijkbare groeiprestatie. In alle drie de gewesten zou de tak 'overige marktdiensten', vanwege haar gewicht binnen het geheel, de grootste bijdrage leveren aan de groei van de bedrijfsinvesteringen. In Vlaanderen en Wallonië zou deze gevolgd worden door de industrie en de tak 'vervoer en communicatie'. In Brussel zouden die laatste tak en 'krediet en verzekeringen' de overige groeimotoren zijn van de bedrijfsinvesteringen in de periode 2023-2030.

Tot slot zouden de bedrijfsinvesteringen, uitgedrukt als percentage van de toegevoegde waarde (zie figuur 3, rechts), vanaf 2025 geleidelijk toenemen in de drie gewesten, met een ratio van 23,5% in Brussel, 24% in Wallonië en 24,3% in Vlaanderen tegen 2030.

Figuur 3 Investerings van de markttakken: volumegroei (links) en investeringsquote tegen lopende prijzen (1)
In procent



(1) in procent van de nominale toegevoegde waarde van de markttakken.

3.1.5.2. De tak 'overheidsadministratie en onderwijs'

De periode 2023-2026 wordt gekenmerkt door een aanzienlijke groei van de investeringen van de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' in de drie gewesten (gemiddelde jaarlijkse volumegroei van 10,2% in Brussel, 7,3% in Vlaanderen en 8,2% in Wallonië). Meerdere factoren dragen bij aan deze ontwikkeling. Ten eerste nemen de investeringen van de federale overheid sterk toe vanaf 2024, vooral onder impuls van de investeringen van Defensie (uitvoering van de strategische visie en het paasakkoord om in 2025 een defensie-inspanning van 2% van het bbp te realiseren en te behouden). Daarnaast valt deze periode grotendeels samen met de uitvoering van de verschillende relanceplannen. In dat kader nemen de investeringen van de gewesten en gemeenschappen aanzienlijk toe, vooral in 2025. Tot slot stegen de investeringen van de lagere overheid aanzienlijk in 2023, in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2024, maar zouden ze terugvallen in 2025 en 2026.

In de periode 2027-2030 zouden de investeringen van de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' gemiddeld een lichte volumedaling vertonen (-0,8% per jaar voor België). De investeringen van Defensie zouden stabiel blijven op een historisch zeer hoog niveau (ongeveer 5 keer hoger dan vóór 2024). In 2027 zouden de investeringen van de gewesten en gemeenschappen in alle entiteiten afnemen door het einde van de relanceplannen.¹⁷ Nadien zouden de investeringen van de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap (schoolgebouwen) licht stijgen, die van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stabiel blijven en die van het Waals Gewest verder dalen. Tot slot zouden de investeringen van de lagere overheid zich vrijwel stabiliseren in 2027 en 2028, alvorens sterk te hernemen in 2029 en 2030 in de aanloop naar de volgende gemeenteraadsverkiezingen. Op gewestelijk niveau komen deze verschillende trends in de periode 2027-2030 tot uiting in een gemiddelde jaarlijkse volumegroei van de investeringen van 'overheidsadministratie en onderwijs' van -1,8% in Brussel, -1,3% in Wallonië en een nagenoeg stabiel niveau in Vlaanderen.

¹⁷ Federaal relanceplan en relanceplannen van de gewesten en gemeenschappen (Plan Vlaamse Veerkracht voor de Vlaamse Gemeenschap en Plan de relance de la Wallonie voor het Waals Gewest), gefinancierd door de Europese faciliteit voor herstel en veerkrachtfaciliteit (RRF) of met eigen middelen.

3.2. Arbeidsmarkt

De resultaten voor de regionale binnenlandse werkgelegenheid werden in afdeling 3.1 besproken als onderdeel van de regionale productie-optiek. In deze afdeling wordt ingegaan op de overige aspecten van de arbeidsmarkt: demografie en arbeidsaanbod, pendel- en grensarbeid, werkende beroepsbevolking en werkgelegenheidsgraad, en ten slotte werkloosheid en werkloosheidsgraad.^{18 19}

3.2.1. Demografie en arbeidsaanbod

Bevolking op arbeidsleeftijd

De groei van de bevolking op arbeidsleeftijd vertraagde het afgelopen jaar in de drie gewesten, het meest uitgesproken in Brussel (van 1,69% in 2023 tot 0,89% in 2024), maar ook fors in Vlaanderen (van 0,74% tot 0,41%) en in mindere mate in Wallonië (van 0,22% tot 0,07%). Dat was in belangrijke mate het gevolg van de minder sterke instroom van Oekraïense vluchtelingen, die vooral tijdens de jaren 2022-2023 een belangrijke bijdrage leverde tot de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd (0,46 pp per jaar in Brussel, 0,28 pp in Vlaanderen en 0,17 pp in Wallonië). Dat neemt niet weg dat ook exclusief Oekraïense vluchtelingen het internationale migratiesaldo op arbeidsleeftijd vorig jaar daalde in de drie gewesten.

Oekraïense vluchtelingen genieten tijdelijke bescherming tot maart 2026. De bevolkingsvooruitzichten²⁰ gaan ervan uit dat Oekraïners België na afloop van die periode slechts zeer geleidelijk zullen verlaten: pas tegen 2030 zou hun emigratiegraad gelijk worden aan die van andere nationaliteiten. Dat zorgt voor een licht negatieve bijdrage van de vluchtelingen tot de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd vanaf 2026.

In de projectieperiode wordt de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd dan ook grotendeels bepaald door de meer structurele determinanten in de bevolkingsvooruitzichten. Zo is het natuurlijk verloop²¹ van de bevolking op arbeidsleeftijd al geruime tijd negatief in Vlaanderen en in Wallonië, een tendens die nog aan kracht wint tijdens de periode 2025-2030, met een gemiddelde groeibijdrage van respectievelijk -0,45 pp en -0,36 pp per jaar. Daartegenover staat dat het natuurlijk verloop de groei van de Brusselse bevolking op arbeidsleeftijd blijft ondersteunen (gemiddeld met 0,26 pp per jaar), al verzwakt die bijdrage aanzienlijk in de loop van de projectieperiode.

¹⁸ Merk op dat in deze afdeling 3.2 het gemiddelde voor de periode 2025-2030 wordt gebruikt in de tabellen en de tekst, in de plaats van 2024-2030. De arbeidsmarkttaggregaten voor het jaar 2024 zijn immers al grotendeels geobserveerd via administratieve bronnen.

¹⁹ Zoals eerder vermeld, zijn regionale werkgelegenheidscijfers - na de jongste 'occasionele herziening' in de nationale en regionale rekeningen van het INR - voorlopig enkel beschikbaar vanaf 2020. De tabellen in deze afdeling bevatten dan ook geen cijfers voor eerdere periodes. Om toch enig historisch perspectief te behouden, wordt in de figuren in deze afdeling wél de volledige historische reeks weergegeven. Waar nodig is gebruik gemaakt van eigen (voorlopige) retropolaties voor de werkgelegenheid.

²⁰ Zie Federaal Planbureau en Statbel, Demografische vooruitzichten 2024-2070, februari 2025.

²¹ De toename in afwezigheid van migratie: de instroom op arbeidsleeftijd (cohort die 15 jaar bereikt) min de uitstroom uit arbeidsleeftijd (cohort die 65 jaar wordt) en de sterfgevallen op arbeidsleeftijd. Naast die natuurlijke verandering is er de netto migratie (op arbeidsleeftijd), die bestaat uit de netto internationale migratie en de netto interne migratie (d.w.z. tussen de gewesten).

De internationale migratie blijft een veel grotere bijdrage leveren tot de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd in Brussel (gemiddeld 1,21 pp per jaar tijdens de periode 2025-2030) dan in Vlaanderen en Wallonië (respectievelijk 0,32 pp en 0,18 pp). Die bijdrage zou in de drie gewesten een aflopend profiel vertonen. Eveneens gebruikelijk is dat binnenlandse migratie de groei van de Brusselse bevolking op arbeidsleeftijd afremt (met gemiddeld -1,36 pp per jaar), terwijl hij de groei van de Vlaamse en Waalse bevolking op arbeidsleeftijd ondersteunt (met respectievelijk 0,24 pp en 0,06 pp). De groeibijdrage van het geheel van de migratiebewegingen ligt dan ook hoger in Vlaanderen (0,57 pp per jaar) dan in Wallonië (0,23 pp), terwijl hij in Brussel negatief wordt (-0,15 pp).

Tabel 10 Scenario voor demografie en arbeidsaanbod
Jaargemiddelden

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden 2028- 2030	2025- 2030
1. Totale bevolking								
<i>1a. Wijziging in duizendtallen</i>								
Het Rijk	88,2	89,8	59,3	49,8	45,5	42,7	37,8	41,9
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	10,6	13,5	5,2	1,8	1,2	0,4	-0,8	0,2
Vlaams Gewest	60,9	61,4	44,3	39,5	36,6	35,1	32,5	34,8
Waals Gewest	16,7	14,9	9,8	8,4	7,8	7,2	6,1	7,0
<i>1b. Wijziging in procent</i>								
Het Rijk	0,8	0,8	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,9	1,1	0,4	0,1	0,1	0,0	-0,1	0,0
Vlaams Gewest	0,9	0,9	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Waals Gewest	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
2. Bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar)								
<i>2a. Wijziging in duizendtallen</i>								
Het Rijk	45,8	50,7	26,7	15,7	10,6	5,6	-4,6	3,0
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	11,0	14,2	7,6	3,6	2,3	1,3	-0,6	0,9
Vlaams Gewest	28,8	31,3	17,6	12,4	9,7	6,3	0,7	5,1
Waals Gewest	6,0	5,2	1,5	-0,3	-1,4	-2,0	-4,8	-3,0
<i>2b. Wijziging in procent</i>								
Het Rijk	0,6	0,7	0,4	0,2	0,1	0,1	-0,1	0,0
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,3	1,7	0,9	0,4	0,3	0,2	-0,1	0,1
Vlaams Gewest	0,7	0,7	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0	0,1
Waals Gewest	0,3	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1
3. Activiteitsgraad, definitie FPB (1)(2)								
Het Rijk	75,3	75,8	76,2	76,7	76,8	77,2	78,1	78,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	70,1	70,5	70,7	71,2	70,9	71,2	71,9	72,3
Vlaams Gewest	77,8	78,2	78,4	78,7	78,7	79,1	80,0	80,5
Waals Gewest	72,6	73,3	74,1	75,2	75,4	75,9	77,0	77,5
4. Beroepsbevolking (15 jaar en meer), definitie FPB								
<i>4a. Wijziging in duizendtallen</i>								
Het Rijk	84,6	73,7	50,3	53,1	13,7	34,3	32,2	32,9
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	12,4	13,2	7,0	6,7	-0,9	3,7	2,7	2,9
Vlaams Gewest	41,6	40,1	22,4	21,5	11,3	19,8	20,5	19,0
Waals Gewest	30,6	20,5	21,1	24,9	3,3	10,8	9,0	11,0
<i>4b. Wijziging in procent</i>								
Het Rijk	1,5	1,3	0,9	0,9	0,2	0,6	0,6	0,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2,2	2,2	1,2	1,1	-0,1	0,6	0,4	0,5
Vlaams Gewest	1,3	1,2	0,7	0,6	0,3	0,6	0,6	0,6
Waals Gewest	1,8	1,2	1,2	1,4	0,2	0,6	0,5	0,6

(1) Verhouding tussen beroepsbevolking (15 jaar en meer) en bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).

(2) In de kolom 2025-2030 wordt de waarde op het einde van de periode (2030) weergegeven.

Dankzij een gunstiger natuurlijk verloop zou de Brusselse bevolking op arbeidsleeftijd tijdens de jaren 2025-2030 vrijwel even sterk groeien dan de Vlaamse (+0,11% per jaar tegen +0,12% per jaar), terwijl

de Waalse bevolking op arbeidsleeftijd krimpt (-0,13% per jaar). De groei heeft in de drie gewesten een aflopend profiel. De terugval is meer uitgesproken in Brussel (van 0,42% in 2025 tot -0,15% in 2030) dan in Vlaanderen (van 0,29% tot -0,02%) en in Wallonië (van -0,01% tot -0,25%).

Arbeidsaanbod: periode 2022-2024

De groei van de beroepsbevolking werd tijdens de jongste jaren ondersteund door twee specifieke factoren. Ten eerste zorgde – zoals hierboven al vermeld – de instroom van ontheemde Oekraïners voor een sterke demografische impuls, vooral tijdens de jaren 2022-2023. Gezien de relatief lage participatie op de arbeidsmarkt van deze nieuwkomers, bleef hun bijdrage tot de groei van de beroepsbevolking tijdens die twee jaar evenwel beperkt tot 0,25 pp per jaar in Brussel, 0,16 pp in Vlaanderen en 0,10 pp in Wallonië. Vorig jaar viel die bijdrage terug tot respectievelijk 0,15 pp, 0,09 pp en 0,07 pp.

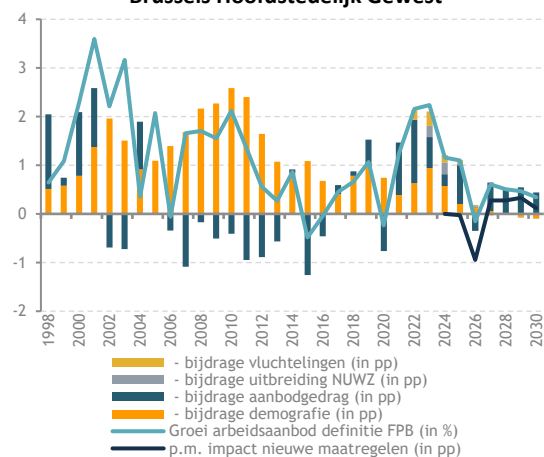
In de tweede plaats breidden de gewestelijke diensten van arbeidsbemiddeling hun dienstverlening uit naar een bredere groep van niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden (NUWZ). Die evolutie kwam het eerst op gang in Wallonië. De impact daarvan op de groei van het Waals arbeidsaanbod was bijzonder groot en kan geraamd worden op 0,44 pp in 2022, 0,64 pp in 2023 en 0,84 pp in 2024. Vanaf 2023 speelt een gelijkaardig fenomeen ook in Brussel en in Vlaanderen. De impact daarvan op de groei van het Vlaams en Brussels arbeidsaanbod bedroeg respectievelijk 0,32 pp en 0,23 pp in 2023 en 0,28 pp en 0,24 pp in 2024.

Ook als we de uitzonderlijke instroom van vluchtelingen buiten beschouwing laten, bleef de demografische bijdrage²² aan de groei van het arbeidsaanbod tijdens de jaren 2022-2024 positief in Brussel (0,72 pp per jaar gemiddeld, maar met een tijdelijk hogere bijdrage in 2023, zie figuur 4) en in Vlaanderen (0,19 pp per jaar, zie figuur 6), terwijl hij licht negatief was in Wallonië (-0,05 pp per jaar, zie figuur 8). In alle drie de gewesten werd die bijdrage afgeremd door het toenemend gewicht van leeftijdsklassen met lagere activiteitsgraden.²³ Zo bleef het bevolkingsaandeel van 60-64-jarigen verder stijgen. Daarnaast nam ook het aandeel van 15-19-jarigen toe, naarmate de sterk bevolkte cohorten die geboren werden in de jaren 2004-2011 die leeftijden bereikten. Dergelijke negatieve structuureffecten liepen in die periode op tot gemiddeld -0,26 pp per jaar in Brussel, -0,25 pp in Vlaanderen en -0,12 pp in Wallonië.

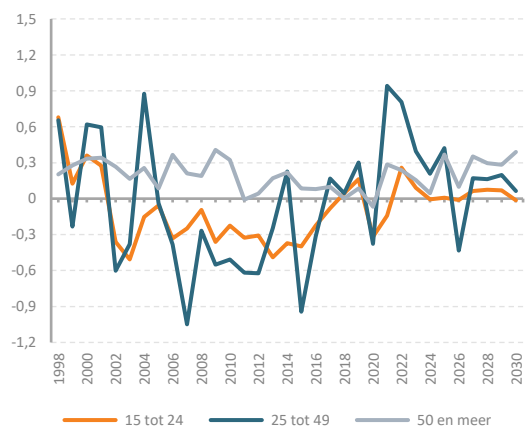
²² De groei van het arbeidsaanbod wordt in dit hoofdstuk opgesplitst in een bijdrage van veranderingen in het aanbodgedrag en een demografische bijdrage. De bijdrage van gedragsveranderingen is het resultaat van wijzigingen in de activiteitsgraden bij constante bevolking per leeftijd, geslacht en regio van woonplaats. De demografische bijdrage is het resultaat van wijzigingen in de bevolking per leeftijd, geslacht en regio van woonplaats bij constante activiteitsgraden. De opsplitsing naar demografische- en gedragscomponenten wordt hier voorgesteld exclusief de impact van de Oekraïense vluchtelingen en van de verbreding van de groep NUWZ op het arbeidsaanbod; die worden apart weergegeven in de grafieken.

²³ De demografische bijdrage tot de groei van het arbeidsaanbod kan (soms aanzienlijk) afwijken van de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd. Er moet immers ook rekening gehouden worden met verschuivingen in de leeftijdsstructuur. Een positief (negatief) verschil tussen beide grootheden is het resultaat van een verschuiving naar (van) bevolkingsgroepen met activiteitsgraden boven (onder) de gemiddelde activiteitsgraad en zorgt voor een positief (negatief) effect op de evolutie van de macro-economische activiteitsgraad, zelfs wanneer het participatiegedrag op elke leeftijd niet verandert.

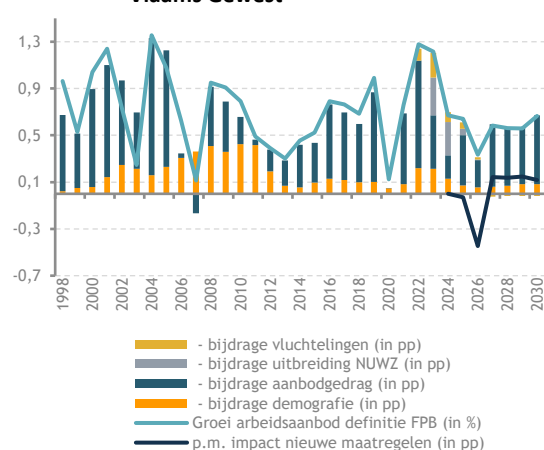
Figuur 4 Bijdragen tot groei van arbeidsaanbod - Brussels Hoofdstedelijk Gewest



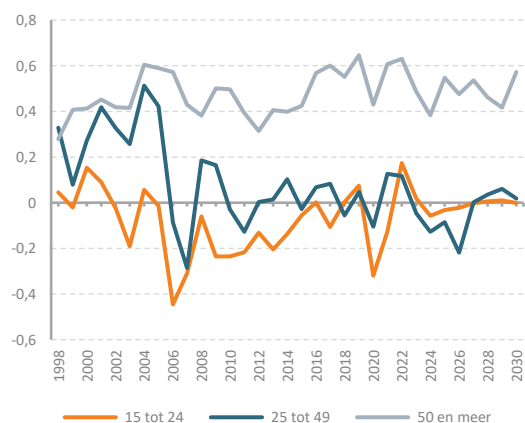
Figuur 5 Bijdrage aanbodgedrag (in pp) naar leeftijd - Brussels Hoofdstedelijk Gewest



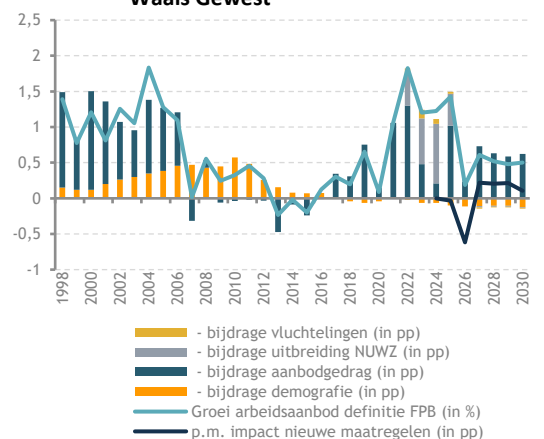
Figuur 6 Bijdragen tot groei van arbeidsaanbod - Vlaams Gewest



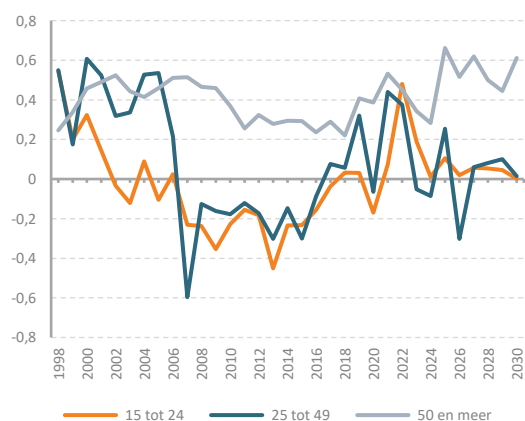
Figuur 7 Bijdrage aanbodgedrag (in pp) naar leeftijd - Vlaams Gewest



Figuur 8 Bijdragen tot groei van arbeidsaanbod - Waals Gewest



Figuur 9 Bijdrage aanbodgedrag (in pp) naar leeftijd - Waals Gewest



De bijdrage van wijzigingen in de activiteitsgraden aan de groei van het arbeidsaanbod werd de jongste jaren enigszins gedrukt door de relatief lagere arbeidsmarktparticipatie van Oekraïense nieuwkomers, maar werd dan weer fors ondersteund door de uitbreiding van de groep NUWZ. Maken we abstractie van die twee elementen, dan blijkt (zie figuren 4, 6 en 8) dat de gemiddelde bijdrage van die determinant tijdens de jongste drie jaar iets hoger lag in Brussel (0,73 pp per jaar) en in Wallonië (0,66 pp per jaar) dan in Vlaanderen (0,53 pp per jaar).

Een opsplitsing naar grote leeftijdsklasse (zie figuren 5, 7 en 9) leert dat de activiteitsgraden in 2022 zowel bij jongeren als in de leeftijdsklasse 25-49 jaar veel sterker stegen in Brussel en in Wallonië dan in Vlaanderen. Bij jongeren was de stijging meer uitgesproken in Wallonië (groeibijdrage van 0,48 pp, tegenover 0,26 pp in Brussel en 0,17 pp in Vlaanderen), in de klasse 25-49 jaar was dat het geval in Brussel (groeibijdrage van 0,81 pp tegenover 0,37 pp in Wallonië en 0,12 pp in Vlaanderen). Tijdens de jaren 2023-2024 vielen de groeibijdragen in die leeftijdsklassen sterk terug en verkleinden de regionale verschillen, maar ook toen was de bijdrage bij jongeren iets hoger in Wallonië (0,10 pp per jaar tegenover 0,04 pp in Brussel en -0,02 pp in Vlaanderen) en die in de klasse 25-49 jaar aanzienlijk hoger in Brussel (0,30 pp per jaar tegenover -0,07 pp in Wallonië en -0,09 pp in Vlaanderen).

Zoals gebruikelijk stegen de activiteitsgraden bij 50-plussers gevoelig minder sterk in Brussel dan in de twee andere gewesten. Gemiddeld bedroeg de groeibijdrage bij 50-plussers tijdens de jaren 2022-2024 0,15 pp per jaar in Brussel tegenover 0,36 pp in Wallonië en 0,50 pp in Vlaanderen. In alle drie de gewesten verzwakte die bijdrage stelselmatig tijdens de jongste drie jaar. Dat gold echter niet voor 65-plussers, die in die jaren een stabiele groeibijdrage leverden, die het meest uitgesproken was in Vlaanderen, waar het aantal gepensioneerde flexijobbers sterker toenam dan in de andere twee gewesten.

Beschouwt men het geheel van determinanten, dan blijkt dat de beroepsbevolking in 2022 iets sneller groeide in Brussel dan in Wallonië (2,16% versus 1,83%) en aanmerkelijk sneller dan in Vlaanderen (1,28%).^{24,25} In Vlaanderen was de toename van de activiteitsgraden op jongere- en middenleeftijden immers veel minder uitgesproken dan in de andere twee gewesten, terwijl de demografische

²⁴ Voor de gewesten kan de som van de groeibijdragen (vluchtelingen, verbreding groep NUWZ, demografie en activiteitsgraden) afwijken van de groei van de HERMREG-beroepsbevolking. In de eerste plaats maken de groeibijdragen abstractie van de beroepsbevolking van 75 jaar en ouder. In de tweede plaats is er een verschil tussen de regionale beroepsbevolking volgens de HERMREG-definitie en de regionale beroepsbevolking zoals geraamd in de sociodemografische module die gebruikt wordt voor de projectie van het arbeidsaanbod (en voor de opsplitsing in groeibijdragen). De gewestelijke werkende beroepsbevolking volgens woonplaats wordt in HERMREG berekend als een identiteit: binnenlandse werkgelegenheid volgens gewest van werkplaats uit de Regionale Rekeningen (INR) plus ramingen van het gewestelijke saldo van de grensarbeid en het gewestelijke pendelsaldo. In de sociodemografische module daarentegen, wordt de regionale werkende beroepsbevolking rechtstreeks geraamd naar woonplaats op basis van data van de instellingen van sociale zekerheid. Voor de periode 2022-2024 ligt de groei van de Waalse en de Brusselse beroepsbevolking gemiddeld respectievelijk 0,05 pp en 0,02 pp per jaar hoger volgens de HERMREG-definitie, die van de Vlaamse beroepsbevolking 0,03 pp per jaar lager.

²⁵ De RSZ rapporteerde recent dat er anomalieën werden vastgesteld bij de bepaling van de woonplaats van loontrekkenden in zijn statistieken, cumulatief sinds 2018. Daardoor zou de evolutie van de loontrekkende werkzame bevolking met woonplaats 'Brussel' overschat en die met woonplaats 'Vlaanderen' of 'buitenland en onbekend' onderschat zijn geweest tijdens de jaren 2018-2024. Het netto-effect op de evolutie van de Waalse loontrekkende werkzame bevolking zou beperkt zijn gebleven. Die anomalieën beïnvloeden rechtstreeks onze sociodemografische raming van de beroepsbevolking, maar onrechtstreeks – via de raming van de pendel – ook die van de HERMREG werkzame- en beroepsbevolking, evenals die van de HERMREG activiteits- en werkgelegenheidsgraden en – in veel mindere mate weliswaar – die van de HERMREG werkloosheidsgraden. De RSZ brengt momenteel alle gevolgen van die anomalieën in kaart en zal zorgen voor gecorrigeerde historische reeksen. Die correcties zullen in rekening worden gebracht bij de volgende editie van onze regionale vooruitzichten (juli 2026).

ondersteuning er lager lag dan in Brussel en de groei van de Waalse beroepsbevolking een impuls kreeg door de uitbreiding van de groep NUWZ.

In 2023 bleef de groei van zowel de Brusselse als de Vlaamse beroepsbevolking min of meer stabiel (respectievelijk 2,24% en 1,22%). De bijdrage van de activiteitsgraden viel terug (sterker in Brussel dan in Vlaanderen), maar dat werd gecompenseerd door de uitbreiding van de groep NUWZ en – in Brussel – door de verhoogde bijdrage vanuit de demografie. Ook in Wallonië zorgde de uitbreiding van de groep NUWZ voor een extra impuls, maar het verlies aan dynamiek van de activiteitsgraden was er nog sterker dan in Brussel, zodat de groei van de Waalse beroepsbevolking afzwakte tot 1,20%.

In 2024 verzwakte dan weer de groei van zowel de Brusselse als de Vlaamse beroepsbevolking (tot respectievelijk 1,16% en 0,67%), terwijl die van de Waalse beroepsbevolking vrijwel stabiel bleef (1,22%). In alle drie de gewesten verminderde de bijdrage van de activiteitsgraden. In Brussel en in Vlaanderen werd die evolutie nog versterkt door de afnemende ondersteuning vanuit de demografie, terwijl in Wallonië de uitbreiding van de groep NUWZ voor compensatie zorgde.

Arbeidsaanbod: vooruitzichten 2025-2030

De bijdrage van Oekraïense vluchtelingen aan de groei van het arbeidsaanbod is in 2025 nog licht positief (0,07 pp in Brussel, 0,05 pp in Vlaanderen en 0,03 pp in Wallonië), maar wordt vrijwel neutraal vanaf 2026. Een deel van de vluchtelingen keert dan weliswaar terug, maar dat wordt grotendeels goedgemaakt door de toename van de activiteitsgraden bij de blijvers.

De uitbreiding van de groep NUWZ geeft dit jaar nog een aanzienlijke impuls aan de groei van het Waalse arbeidsaanbod (0,45 pp, vergeleken met 0,06 pp in Vlaanderen en 0,03 pp in Brussel), op basis van de geobserveerde evolutie tijdens de eerste jaarhelft. We veronderstellen dat die beweging daarmee op kruissnelheid is gekomen.

De demografische bijdrage tot de groei van het arbeidsaanbod zou in de periode 2025-2030 gemiddeld 0,07 pp per jaar bedragen in Vlaanderen, 0,04 pp per jaar in Brussel en -0,11 pp per jaar in Wallonië. Structuureffecten binnen de leeftijdsklasse 15-64 jaar blijven gemiddeld negatief bijdragen (Brussel: -0,11 pp per jaar; Vlaanderen: -0,10 pp per jaar; Wallonië: -0,01 pp per jaar). Zij verliezen echter geleidelijk aan kracht en bereiken naar het einde van de projectieperiode zelfs een omslagpunt, naarmate zowel het bevolkingsaandeel van de klasse 60-64 jaar afneemt als de omvangrijke bevolkingscohorten uit de jaren 2004-2011 beginnen door te stromen naar leeftijden met een sterkere arbeidsmarktaandeelname. In Vlaanderen en in Wallonië compenseert die evolutie de groeivertraging van de bevolking op arbeidsleeftijd. In beide gewesten neemt de demografische bijdrage tot de groei van het arbeidsaanbod dit jaar licht af (tot respectievelijk 0,07 pp en -0,10 pp), maar stabiliseert hij zich vanaf 2026. Niet zo in Brussel, waar de demografische bijdrage tot de groei van het arbeidsaanbod dit jaar al forser afneemt (van 0,57 pp tot 0,21 pp) en ook nadien stelselmatig verzwakt, tot -0,08 pp in 2030.

In 2025 verhoogt de groeibijdrage van wijzigingen in de activiteitsgraden in de drie gewesten, maar aanzienlijker in Brussel en in Wallonië (tot respectievelijk 0,80 pp en 1,02 pp) dan in Vlaanderen (tot 0,43 pp). Het optrekken van de wettelijke pensioenleeftijd tot 66 jaar zorgt voor een versnelde

verhoging van de activiteitsgraden op oudere leeftijd in de drie gewesten (minder uitgesproken in Brussel), terwijl in Brussel en Wallonië ook de overige leeftijdsklassen een sterkere groeibijdrage zouden leveren.²⁶ Daar staat tegenover dat het opwaarts effect van de uitbreiding van de groep NUWZ verzwakt en dat de ondersteuning vanuit de demografie afneemt, vooral in Brussel. Uiteindelijk zou de groei van de beroepsbevolking in 2025 licht vertragen in Brussel en Vlaanderen (tot respectievelijk 1,10% en 0,64%), maar licht versnellen in Wallonië (tot 1,43%).

In 2026 wordt de groei van de beroepsbevolking nog steeds ondersteund door de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd, maar die impuls wordt overschaduwd door de gevolgen van de beperking in de tijd van de werkloosheidsuitkeringen (zie kader). Die maatregel zorgt voor een negatief schokeffect op de activiteitsgraden in alle leeftijdsklassen, ook bij 55-plussers, omdat het aantal personen dat op basis van een lang beroepsverleden aan de maatregel ontsnapt, zeer beperkt blijft. De maatregel heeft de grootste impact in Brussel, waar de globale groeibijdrage van wijzigingen in het aanbodgedrag sterker terugvalt (tot -0,35 pp) dan in Wallonië (tot 0,23 pp). Ook in Vlaanderen bedraagt de globale groeibijdrage in dat jaar 0,23 pp, maar is de terugval t.o.v. 2025 minder uitgesproken. Aangezien in Brussel ook de demografische ondersteuning verzwakt en in Wallonië het effect van de uitbreiding van de groep NUWZ uitdooft, vertraagt de groei van de beroepsbevolking veel sterker in die twee gewesten (tot respectievelijk -0,15% en 0,19%) dan in Vlaanderen (tot 0,33%).

Vanaf 2027 draagt het pakket nieuwe arbeidsmarktmaatregelen positief bij tot de groei van de beroepsbevolking (zie kader 1). Vooral de maatregelen inzake activering van de (inmiddels fors toegenomen) groep leefloners zorgen ervoor dat die bijdrage relatief hoger ligt in Brussel dan in Wallonië en – vooral – in Vlaanderen. Dat komt tot uiting in de sterkere positieve groeibijdrage in de leeftijdsklasse 15-49 in Brussel (0,25 pp per jaar tijdens de periode 2027-2029) in vergelijking met Wallonië (0,13 pp) en Vlaanderen (0,04 pp). De bijdrage bij de 50-plussers blijft in die periode echter structureel hoger in Wallonië (0,52 pp per jaar) en in Vlaanderen (0,47 pp) dan in Brussel (0,31 pp). Globaal genomen wordt de groei van de beroepsbevolking in de periode 2027-2029 dan ook iets meer ondersteund via toenemende activiteitsgraden in Wallonië dan in Brussel en – meer nog – dan in Vlaanderen. Voor de bijdrage van de demografie geldt – zoals hierboven al vermeld – echter net het omgekeerde: die is in die periode licht positief in Vlaanderen, neutraal in Brussel en licht negatief in Wallonië. Uiteindelijk is de groei van de beroepsbevolking vrij stabiel in elk van de drie gewesten tijdens die periode en zijn de regionale verschillen bovendien uiterst beperkt, met een licht hogere groei in Vlaanderen (0,57% per jaar) dan in Wallonië (0,54%) en Brussel (0,53%).

In 2030 geeft de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd tot 67 jaar een bijkomende impuls aan de toename van de activiteitsgraden op oudere leeftijd, maar opnieuw minder uitgesproken in Brussel. De maatregelen inzake activering van leefloners en langdurig zieken zijn dan – bij hypothese – op kruissnelheid, wat vooral de groeibijdrage in de leeftijdsklasse 15-49 afzwakt en sterker doorweegt in Brussel dan in Wallonië en – vooral – in Vlaanderen. Het geheel van die invloeden zorgt ervoor dat de groei van de beroepsbevolking versnelt in Vlaanderen (tot 0,67%), nagenoeg stabiel blijft in Wallonië (en 0,50% bedraagt) en verzwakt in Brussel (tot 0,34%).

²⁶ Dat wordt gesuggereerd door de regionale arbeidsmarktinformatie die voor dit jaar al beschikbaar is (observaties voor de werkloosheid tot en met mei en overloopeffecten voor de werkzame bevolking op basis van het kwartaalprofiel in 2024).

Kader 1 Impact van de recente federale arbeidsmarktmaatregelen op de beroepsbevolking

Het pakket arbeidsmarkt- en aanverwante maatregelen dat de huidige federale regering zal implementeren, heeft geen eenduidige impact op het arbeidsaanbod. Van de maatregelen die in deze projectie in rekening werden gebracht, hebben de uitbreiding van de studentenarbeid, de sterkere responsabilisering van de ziekenfondsen op het vlak van langdurige ziekte, de sterkere responsabilisering van de OCMW's op het vlak van leefloongerechtigden, de invoering van een "recht op ontslag met toegang tot werkloosheidsuitkering" en de vrijwel volledige uitdoving van het SWT (Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag, het voormalige brugpensioen) ontegensprekelijk een positieve impact op het arbeidsaanbod.

Voor de pensioenmaatregelen is het beeld gemengd. De uitdoving van de bestaande bonusregeling en de mogelijkheid tot vervroegd pensioen vanaf 60 jaar doen het arbeidsaanbod krimpen. De overige pensioenmaatregelen verruimen het arbeidsaanbod, waarbij het zwaartepunt ligt bij de harmonisering van de loopbaanvoorwaarde voor vervroegd pensioen. Globaal genomen hebben de pensioenmaatregelen een negatief effect op het arbeidsaanbod tijdens de eerste jaren van de projectieperiode (2025-2026), maar nadien een positief en oplopend effect.

De grootste impact op het arbeidsaanbod komt echter van de maatregelen in de werkloosheidsregeling, vooral dan van de beperking in de tijd van de werkloosheidsuitkeringen. Die maatregel wordt ruim opgevat. Hij betreft niet alleen de werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UVW), maar ook RVA-uitkeringsgerechtigden die momenteel een vrijstelling van zoekplicht hebben (omwille van studies, mantelzorg of beroepsopleiding), RVA-uitkeringsgerechtigden na vrijwillig deeltijdse tewerkstelling en personen die onvrijwillig deeltijds werken en recht hebben op een inkomensgarantie-uitkering (IGU). Bovendien heeft die maatregel niet alleen een grote impact op de leeftijdsklasse tot 54 jaar, maar ook op personen van 55 jaar of ouder, omdat slechts een klein gedeelte van hen voldoet aan de loopbaanvoorwaarde om vrijgesteld te worden van de maatregel.

Tabel A1 Beperking werkloosheidsuitkeringen in de tijd: ex-ante impact op populatie 2024

	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Rijk
Populatie RVA-uitkeringsgerechtigden (duizenden personen; 2024)	67,6	124,2	147,2	339,1
(in % van de bevolking op arbeidsleeftijd)	7,9	2,9	6,3	4,5
Verliezen uitkering (duizenden personen)	40,0	44,6	76,8	161,4
(in % van aantal RVA-uitkeringsgerechtigden)	59,1	35,9	52,2	47,6
(in % van de bevolking op arbeidsleeftijd)	4,6	1,0	3,3	2,2

Bron: RVA; eigen berekeningen

De maatregel heeft bovendien ook een sterk regionaal gedifferentieerde impact. Tabel A1 geeft de hypothetische ex-ante impact van de maatregel met alle modaliteiten op kruissnelheid, toegepast op de geobserveerde populatie uitkeringsgerechtigden uit 2024. Uit de tabel blijkt dat het aantal RVA-uitkeringsgerechtigden veel hoger ligt in Brussel (waar het om 7,9% van de bevolking op arbeidsleeftijd gaat) en in Wallonië (6,3%) dan in Vlaanderen (2,9%). Bovendien zou – gezien de regionale verschillen in de opdeling van de werklozenpopulatie naar duur – ook de fractie personen die de uitkering daadwerkelijk verliest als gevolg van deze maatregel substantieel hoger liggen in Brussel (59,1%) en in Wallonië (52,2%) dan in Vlaanderen (35,9%). Beide elementen samen zorgen ervoor dat het aantal personen dat de uitkering zou verliezen, relatief hoger ligt in Brussel (4,6% van de bevolking op arbeidsleeftijd) dan in Wallonië (3,3%) en veel hoger in die twee gewesten dan in Vlaanderen (1,0%).

Van de groep die zonder werkloosheidsuitkering valt, stroomt een deel door naar werk en heeft een deel recht op een leefloon. We veronderstellen dat leefloongerechtigden verplicht ingeschreven blijven als werkzoekende, maar dat personen die niet doorstromen naar werk en geen recht hebben op een leefloon niet langer tot de administratief gemeten beroepsbevolking zullen behoren. Voor hypothesen over de respectieve uitstroomgraden naar de posities 'werk', 'leefloon' en 'buiten beroepsbevolking' hebben we beroep gedaan op LASER, het micro-arbidsaanbodmodel van het FPB.¹

1 Voor een beschrijving van het model, zie Beninger, D., 'Beschrijving en gebruik van het model LASER', WP 2 DC2024, FPB, februari 2024.

Vervolg kader 1 Impact van de recente federale arbeidsmarktmaatregelen op de beroepsbevolking

Tabel A2 Beperking werkloosheidsuitkeringen in de tijd: hypothesen voor uitstroomgraden
In %

	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Rijk
Naar werk	42	22	34	33
Naar leefloon	36	34	45	39
Naar inactiviteit	22	44	21	29

Bron: LASER

Volgens dat model zou bij de huidige modaliteiten van de maatregel de uitstroomgraad naar werk hoger liggen in Brussel dan in Wallonië en dan in Vlaanderen (zie tabel A2). De uitstroom naar leefloon zou dan weer hoger liggen in Wallonië, terwijl de proportie die de beroepsbevolking verlaat dubbel zo hoog zou liggen in Vlaanderen dan in de twee andere gewesten. De uitstroom naar leefloon en inactiviteit vindt onmiddellijk plaats, terwijl de effecten op de werkgelegenheid meer tijd nodig hebben, en nog niet volledig op kruissnelheid komen tijdens de projectieperiode.

Tabel A3 bevat een raming van de (gecumuleerde) netto-impact van het geheel van arbeidsmarktmaatregelen op de beroepsbevolking (eveneens weergegeven in de figuur 4, 6 en 8). In 2026 domineert het negatieve schok-effect op de beroepsbevolking van de beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd. Zoals hierboven vermeld, is de impact het grootst in Brussel, gevolgd door Wallonië en ten slotte Vlaanderen. In dat laatste gewest is het volume-effect veel beperkter (zie tabel A1), al wordt dat gedeeltelijk gecompenseerd door de relatief sterkere uitstroom naar inactiviteit van de groep die de uitkering verliest (zie tabel A2).

Tabel A3 Gecumuleerde impact nieuwe federale maatregelen op arbeidsaanbod
In pp

	2025	2026	2027	2028	2029	20230
Brussel	-0,03	-0,97	-0,70	-0,42	-0,09	0,03
Vlaanderen	-0,03	-0,48	-0,34	-0,20	-0,05	0,07
Wallonië	-0,03	-0,65	-0,43	-0,23	-0,02	0,09
Rijk	-0,03	-0,58	-0,40	-0,23	-0,04	0,07

Vanaf 2027 levert het pakket aan maatregelen een positieve bijdrage tot de toename van de beroepsbevolking. Die bijdrage is relatief belangrijker in Brussel – en in mindere mate in Wallonië – dan in Vlaanderen. De voornaamste reden daarvoor is de regionaal gedifferentieerde impact van de activeringsmaatregelen voor leefloners. In het laatste jaar van de projectie verzwakt die positieve bijdrage (sterker in Brussel en Wallonië dan in Vlaanderen) omdat – bij hypothese – de activeringsmaatregelen inzake leefloners (en langdurig zieken) dan al op kruissnelheid zijn. Pas op het einde van de projectieperiode wordt de gecumuleerde netto-impact van het gehele pakket maatregelen op de regionale beroepsbevolking (licht) positief.

3.2.2. Grens- en pendelarbeid, werkzame bevolking en werkgelegenheidsgraad

De regionale binnenlandse werkgelegenheid kwam aan bod in afdeling 3.1. Hier gaan we na in welke mate die regionale vraag naar arbeidskrachten ingevuld wordt door ingezeten personen of door inkomende grens- of pendelarbeid. Rekening houdend met alle inkomende en uitgaande stromen, kan voor elk gewest het pendel- en grensarbeidsaldo berekend worden. Dat laat toe om, gegeven de regionale binnenlandse werkgelegenheid, de evolutie te bepalen van de regionale werkzame bevolking en van de werkgelegenheidsgraad.

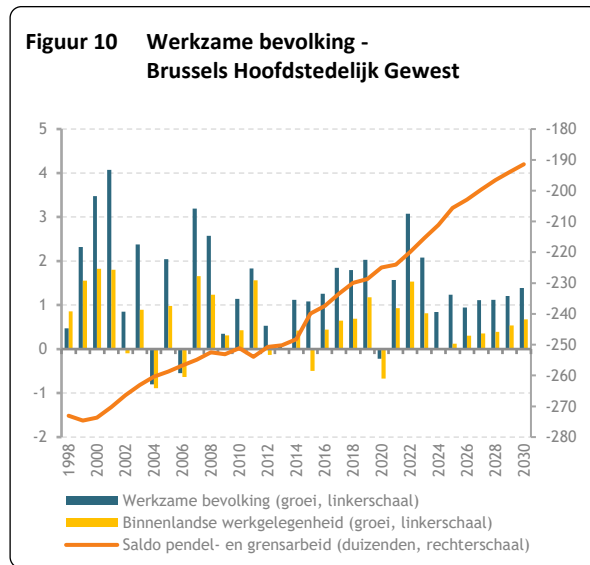
Grens- en pendelarbeid en werkzame bevolking

Een groot deel van de Brusselse arbeidsplaatsen wordt ingevuld door Vlaamse en Waalse pendelaars. Nochtans slinkt het aandeel van de inkomende pendel op de Brusselse arbeidsmarkt stelselmatig. Dat was bij uitstek zo in de afgelopen twee jaar, waarin de pendel naar Brussel zelfs daalde in absolute termen (-1 200 personen op twee jaar vanuit Vlaanderen; -1 400 personen vanuit Wallonië). Ook dit jaar zou dat nog het geval zijn (-1 500 personen vanuit Vlaanderen; -1 200 personen vanuit Wallonië), maar nu wordt die evolutie sterk in de hand gewerkt door de sluiting van een grote industriële onderneming die gevestigd was op Brussels grondgebied. Die sluiting heeft een belangrijke negatieve impact op de groei van de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid, maar zou grotendeels inkomende Vlaams en Waalse pendelaars treffen. De directe gevolgen voor de groei van de Brusselse werkzame bevolking zouden daardoor relatief beperkt blijven. In de periode 2026-2030 zou de pendel vanuit Vlaanderen en Wallonië terug toenemen in absolute termen (met respectievelijk 200 en 400 personen per jaar). In relatieve termen blijven de aandelen van de inkomende pendel in de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid echter afnemen (voor de pendel vanuit Vlaanderen: van 27,7% in 2025 tot 27,2% in 2030; voor die uit Wallonië: van 16,0% tot 15,9%), al is die daling veel minder uitgesproken dan in de afgelopen jaren.

Op de Vlaamse arbeidsmarkt is het aandeel van de inkomende pendel eerder bescheiden, maar het won in het afgelopen decennium wel aanzienlijk aan belang. De pendel vanuit Brussel werd nog relatief hard getroffen tijdens de coronaperiode, maar maakte daarna een inhaalbeweging. De pendel vanuit Wallonië verloor daarentegen fors aan dynamiek tijdens de jongste twee jaar. In 2025 zou de toename van de pendel vanuit Brussel licht versnellen (tot +2 100 personen), maar die vanuit Wallonië licht verder vertragen (tot +500 personen). In de periode 2026-2030 zou de toename van de inkomende pendel uit Brussel verstevigen tot gemiddeld +2 800 personen per jaar, terwijl die uit Wallonië herneemt tot +1 700 personen per jaar. Dat is deels het gevolg van de relatief robuuste groei van de Vlaamse binnenlandse werkgelegenheid. Van groter belang is echter dat de aandelen van de pendel in die werkgelegenheid blijven stijgen, van 2,0% in 2025 tot 2,3% in 2030 voor de pendel uit Brussel en van 1,6% tot 1,8% voor de pendel vanuit Wallonië.

Op de Waalse arbeidsmarkt ten slotte kent de pendel vanuit Brussel een structurele stijging, die de jongste twee jaar nog aan dynamiek heeft gewonnen, dit jaar zou leiden tot een toename van 500 personen en vervolgens zou verstevigen tot een gemiddeld 600 personen per jaar. De pendel vanuit Vlaanderen maakte in 2021 nog een inhaalbeweging na de initiële coronaschok, maar is sindsdien gestagneerd. Ook dit jaar en in de daaropvolgende jaren zou hij vrijwel stabiel blijven. Het aandeel van

de Vlaamse pendelaars in de Waalse binnenlandse werkgelegenheid neemt daardoor licht af (van 1,62% in 2025 tot 1,56% in 2030), terwijl dat van Brusselse pendelaars verder toeneemt (van 1,59% tot 1,74%).

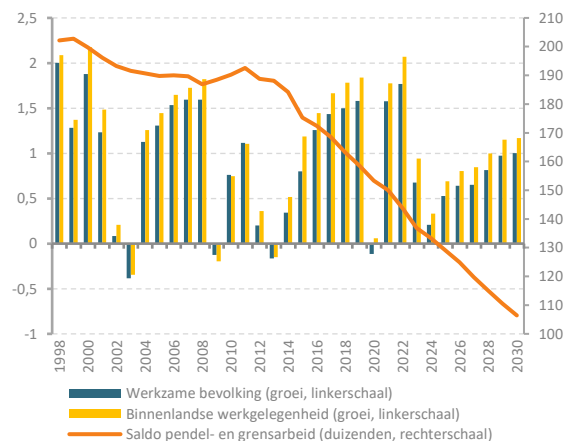
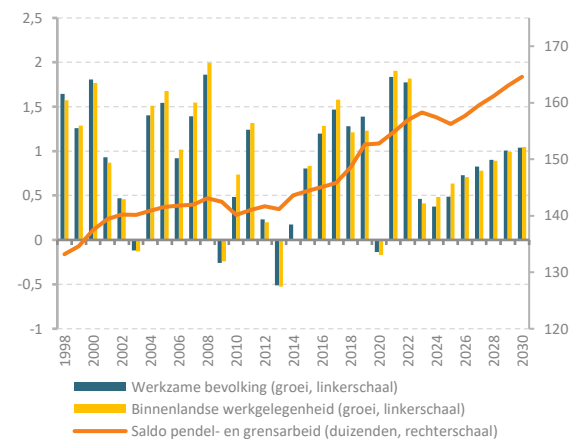


Uit het voorgaande volgt dat het Brusselse pendel- en grensarbeidsaldo zowel in 2024 ²⁷ als 2025 aanzienlijk stijgt (met respectievelijk +4 300 en +5 500 personen). Vanaf 2026 is de toename beperkter (gemiddeld +2 800 personen per jaar), om uit te komen op -191 400 personen in 2030 (figuur 10). De groei van de Brusselse werkzame bevolking blijft daardoor structureel hoger dan die van de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid. In 2024 en 2025 loopt dat groeiverschil op tot respectievelijk 0,83 pp en 1,11 pp, terwijl het vanaf 2026 gemiddeld 0,70 pp per jaar zou bedragen. In vergelijking met de pre-coronaperiode 2015-2019 verkleint het verschil wel enigszins (toen: 1,11 pp

per jaar). De stijgende aanwezigheid van Brusselaars op de eigen arbeidsmarkt draagt in de periode 2026-2030 immers veel minder bij tot de groei van de Brusselse werkzame bevolking dan toen (0,15 pp per jaar tegen 0,64 pp per jaar). Brusselaars winnen nochtans iets sterker marktaandeel op de Vlaamse arbeidsmarkt (met een groeibijdrage van 0,40 pp per jaar, tegenover 0,32 pp per jaar voor de coronaperiode). Ook hun aanwezigheid op de Waalse arbeidsmarkt neemt relatief sterker toe (groeibijdrage van 0,07 pp per jaar, tegenover 0,02 pp per jaar pre-corona). Over de gehele projectieperiode 2025-2030 groeit de Brusselse werkzame bevolking gemiddeld met 1,17% per jaar, terwijl de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid slechts toeneemt met 0,40% per jaar.

Ook het Waalse pendel- en grensarbeidsaldo nam aanhoudend toe tussen 2017 en 2023 (figuur 12). Vorig jaar daalde het echter met 800 personen, en in 2025 zou het zelfs afnemen met 1 200 personen. Dat is voornamelijk het gevolg van de zwakkere dynamiek in de uitgaande pendel naar Vlaanderen en van de afname van de uitgaande pendel naar Brussel (waarin de bovenvermelde bedrijfssluiting een belangrijke rol speelt). Tijdens het verdere verloop van de projectieperiode neemt het Waalse pendel- en grensarbeidsaldo echter gestaag terug toe (met 1 700 personen per jaar). Die stijging wordt voornamelijk verklaard door een oplopend positief pendelsaldo met Vlaanderen (+8 500 personen gecumuleerd over de periode 2026-2030) en in mindere mate door de verdere toename van het grensarbeidsaldo (+700 personen), terwijl het pendelsaldo met Brussel licht afneemt (-900 personen). Gemiddeld over de projectieperiode 2025-2030 groeit de Waalse werkzame bevolking vrijwel even sterk als de binnenlandse werkgelegenheid (0,83% per jaar tegen 0,84% per jaar). Vorig jaar en dit jaar ligt die groei nog aanzienlijk lager (negatief groeidifferentieel van respectievelijk -0,11 en -0,15 pp), nadien licht hoger (positief differentieel van gemiddeld 0,02 pp per jaar).

²⁷ Door anomalieën in de administratieve ramingen (zie voetnoot 25) is de toename van het pendelsaldo en de groei van de werkzame bevolking allicht overschat in Brussel tijdens de jaren 2018-2024.

Figuur 11 Werkzame bevolking - Vlaams Gewest**Figuur 12 Werkzame bevolking - Waals Gewest**

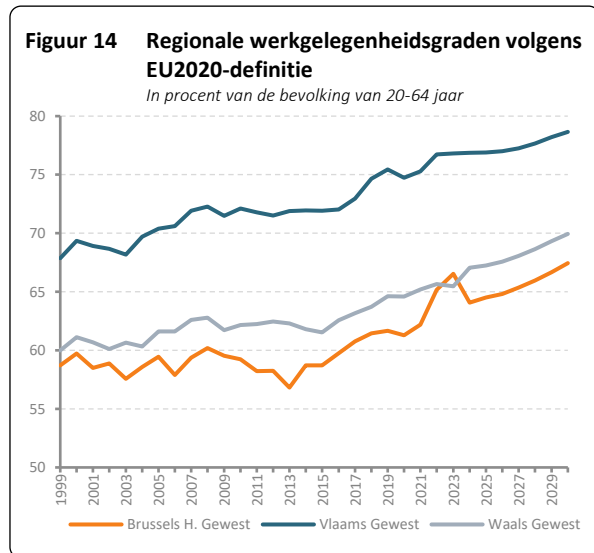
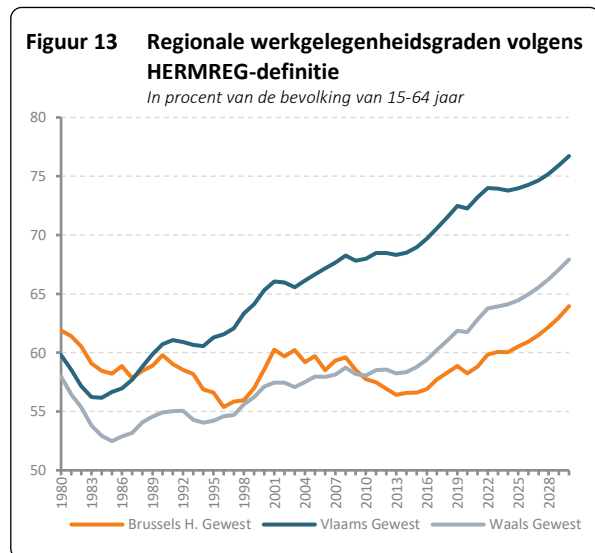
Het Vlaamse pendel- en grensarbeidsaldo, ten slotte, blijft gevoelig afnemen (figuur 11). Die afname verzwakte vorig jaar tot -3 500 personen²⁸, zou dit jaar aantrekken tot -4 300 personen en in het vervolg van de projectieperiode gemiddeld -4 500 personen per jaar bedragen. Die laatste ontwikkeling wordt vooral verklaard door een afnemend positief pendelsaldo met Brussel (-13 000 personen gecumuleerd over de periode 2026-2030) en een oplopend negatief pendelsaldo met Wallonië (-8 500 personen), terwijl ook het saldo van de grensarbeid verder blijft afnemen (-1 000 personen). Die evolutie resulteerde vorig jaar in een groeiverschil met de Vlaamse binnenlandse werkgelegenheid van -0,13 pp, dat op middellange termijn iets hoger oploopt (tot -0,17 pp per jaar). Gemiddeld groeit de Vlaamse werkzame bevolking met 0,77% per jaar, terwijl de Vlaamse binnenlandse werkgelegenheid toeneemt met 0,94% per jaar.

Werkgelegenheidsgraad

De werkgelegenheidsgraad (of werkzaamheidsgraad) geeft aan welk percentage van de ingezeten bevolking op arbeidsleeftijd (minstens deeltijds) werkt. In figuur 13 wordt de werkgelegenheidsgraad volgens de HERMREG-definitie weergegeven: de verhouding tussen de totale werkzame bevolking (15 jaar en meer) volgens de HERMREG-definitie²⁹ en de bevolking van 15 tot 64 jaar. Figuur 14 toont de werkgelegenheidsgraad die oorspronkelijk werd gebruikt in het kader van de EU2020-strategie en die nog steeds wordt gehanteerd bij internationale vergelijkingen. Hij wordt gedefinieerd als de verhouding tussen de werkende bevolking en de bevolking, beide beperkt tot de leeftijdsklasse 20-64 jaar, gemeten op basis van cijfers uit de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK).

²⁸ Door anomalieën in de administratieve ramingen (zie voetnoot 25) is de afname van het Vlaamse pendelsaldo allicht overschat en de groei van de Vlaamse werkzame bevolking onderschat tijdens de jaren 2018-2024.

²⁹ Regionale binnenlandse werkgelegenheid volgens de regionale rekeningen plus de HERMREG-raming van het regionaal pendel- en grensarbeidsaldo.



In 2022 stegen de regionale werkgelegenheidsgraden nog fors, iets meer uitgesproken in Brussel en in Wallonië (telkens +1,0 pp) dan in Vlaanderen (+0,8 pp). Tijdens de jaren 2023-2024 vertraagde de groei van de werkgelegenheid echter aanzienlijk, waardoor de werkgelegenheidsgraad nauwelijks toenam (Wallonië: +0,4 pp op twee jaar; Brussel: +0,2 pp) of zelfs licht afnam (Vlaanderen: -0,2 pp).³⁰ De groei van de binnenlandse werkgelegenheid bleef tijdens die jaren – in lijn met de historische trend – gemiddeld hoger in Vlaanderen dan in Wallonië en Brussel, hoewel het groeiverschil met Wallonië in 2023 hoger opliep dan gebruikelijk, om vervolgens licht negatief te worden in 2024. In Wallonië speelde de demografische impuls door de komst van de Oekraïense vluchtelingen echter een minder grote rol, terwijl in Brussel de aanzienlijke toename van het pendelsaldo ervoor zorgde dat de werkzame bevolking daar veel sterker bleef groeien dan in de andere twee gewesten.

De EU2020-graden liggen hoger dan de HERMREG-graden, omdat de leeftijdsklasse 15-19 jaar (waar de werkgelegenheidsgraden ver onder het gemiddelde liggen) uitgesloten wordt van de meting. Ook volgens de EAK-meting zou tijdens de jongste drie jaar de stijging van de Waalse en de Brusselse werkgelegenheidsgraad (beide +1,9 pp) hoger zijn geweest dan die van de Vlaamse werkgelegenheidsgraad (+1,6 pp). Het verschil loopt weliswaar minder hoog op dan bij de administratieve indicator.³¹ Daarnaast wijkt de jaar-op-jaarmeting in de EAK tijdens die periode sterk af van de administratieve gegevens, vooral in Brussel en in Wallonië, met een veel gunstigere (ongunstigere) evolutie voor de Brusselse (Waalse) werkgelegenheidsgraad tijdens de jaren 2022-2023, wat echter grotendeels gecompenseerd wordt door een forse afname (toename) van de Brusselse (Waalse) werkgelegenheidsgraad in 2024.

Ook in 2025 zou de toename van de werkgelegenheidsgraad hoger uitvallen in Brussel (+0,5 pp) en in Wallonië (+0,3 pp) dan in Vlaanderen (+0,2 pp). De groei van de Vlaamse binnenlandse werkgelegenheid werd recent immers hard getroffen door aanhoudend jobverlies in de industrie, wat dit jaar nog zorgt

³⁰ Door anomalieën in de administratieve ramingen (zie voetnoot 25) is de toename van de werkgelegenheidsgraad allicht overschat (onderschat) in Brussel (Vlaanderen) tijdens de jaren 2018-2024. De impact op de Vlaamse werkgelegenheidsgraad zou eerder bescheiden zijn, die op de Brusselse werkgelegenheidsgraad zou echter gevoelig hoger uitvallen.

³¹ Daarnaast moet worden opgemerkt dat Statbel voor de periode 2021-2024 een neerwaartse vertekening van de gemeten EAK-werkgelegenheidsgraad voor de provincie Vlaams-Brabant rapporteerde. Dat heeft gevolgen voor de metingen op Vlaams en op nationaal vlak. Afgezien van het provinciale niveau, zouden de vertekeningen echter ruim binnen het betrouwbaarheidsinterval van de ramingen blijven.

voor negatieve overloopeffecten. Het groeiverschil met Wallonië voor de binnenlandse werkgelegenheid wordt dan wel terug licht positief, maar het blijft relatief laag in vergelijking met de historische trend. En het groeiverschil met Brussel loopt verder op, maar, zoals eerder vermeld, wordt de groei van de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid dit jaar sterk gedrukt door de sluiting van een grote industriële onderneming. Bovendien zou die sluiting grotendeels opgevangen worden door een afname van de inkomende pendel en een verhoging van het Brusselse pendelsaldo, waardoor de groei van de werkzame bevolking meer versnelt in Brussel dan in de beide andere gewesten, terwijl de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd in Brussel sterker vertraagt.

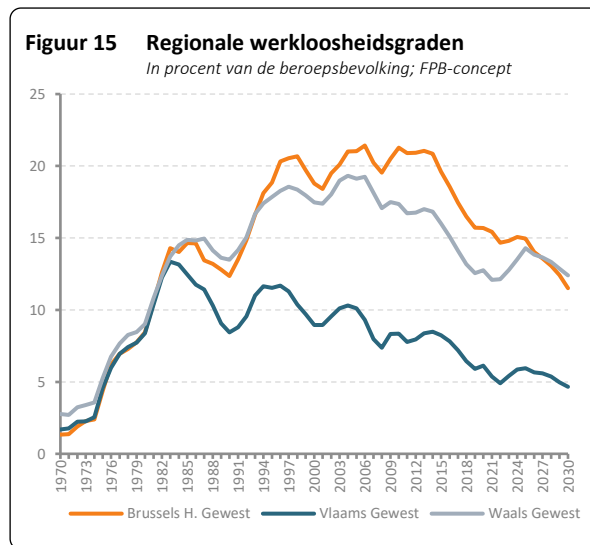
Tijdens de periode 2026-2030 verstevigt de groei van de binnenlandse werkgelegenheid stelselmatig in de drie gewesten. Het federale pakket arbeidsmarktmaatregelen draagt daar toe bij, maar drukt tegelijkertijd de productiviteitsgroei. Met name de maatregel ter beperking van de werkloosheid in de tijd heeft bovendien een regionaal sterk gedifferentieerde impact op de groei van de werkgelegenheid en stimuleert de werkgelegenheidscreatie sterker in Brussel en Wallonië dan in Vlaanderen. Desondanks blijft ook in die periode de groei van de Vlaamse binnenlandse werkgelegenheid hoger dan in de andere twee gewesten. Het groeiverschil met Brussel is vergelijkbaar met het gemiddelde verschil dat werd opgetekend sinds 2019 (0,54 pp per jaar), terwijl het verschil met Wallonië (0,11 pp per jaar) halveert ten opzichte van die periode.

Hierboven werd reeds opgemerkt dat de groei van de Vlaamse binnenlandse werkgelegenheid gedeeltelijk geabsorbeerd zou worden door inkomende pendel uit de andere twee gewesten, zodat de groei van de Vlaamse werkzame bevolking in de periode 2026-2030 0,08 pp per jaar lager ligt dan in Wallonië en 0,33 pp per jaar lager dan in Brussel. Bovendien blijft de groei van de Vlaamse bevolking op arbeidsleeftijd 0,24 pp per jaar hoger liggen dan in Wallonië, en ligt hij nu ook gemiddeld 0,04 pp per jaar hoger dan in Brussel (zie paragraaf 3.2.1). In alle drie de gewesten versnelt de stijging van de werkgelegenheidsgraad in de periode 2026-2030, maar de gecumuleerde toename ligt hoger in Wallonië (+3,5 pp) en in Brussel (+3,4 pp) dan in Vlaanderen (+2,7 pp). Over de gehele projectieperiode 2025-2030 stijgt de Brusselse werkgelegenheidsgraad (+3,9 pp) iets sterker dan de Waalse (+3,8 pp), terwijl de Vlaamse werkgelegenheidsgraad toeneemt met 2,9 pp.

Vanaf 2025 volgen de EU2020-graden bij hypothese hetzelfde pad als de HERMREG-graden, gecorrigeerd voor de regionale groei van de werkzame bevolking in de leeftijdsklassen 15-19 jaar en 65 jaar en meer. Verschillen in evolutie tussen beide indicatoren worden dan enkel nog verklaard door compositie-effecten. Sinds dit jaar is de toename van de EU2020-graden minder uitgesproken dan die van de administratieve graden, omdat de werkgelegenheid op 65 jaar en meer fors stijgt na de verhoging van de pensioenleeftijd. Die factor weegt het zwaarst door in Vlaanderen en speelt minder sterk in Brussel. Daardoor is – in vergelijking met de evolutie van de administratieve werkgelegenheidsgraad – de toename van de Vlaamse EU2020-werkgelegenheidsgraad over de periode 2025-2030 (+1,8 pp, van 76,9% in 2024 tot 78,7% in 2030) nog minder uitgesproken dan de toename van de Waalse graad (+2,9 pp, van 67,1% tot 69,9%) en – vooral – de Brusselse graad (+3,4 pp, van 64,1% tot 67,4%).

3.2.3. Werkloosheid en werkloosheidsgraad

In Brussel en in Vlaanderen bleef de werkloosheidsgraad³² in 2022 sterk dalen (respectievelijk van 15,4% tot 14,7% en van 5,4% tot 4,9%). In beide gewesten



versnelde de groei van de werkzame bevolking. Dat was bij uitstek het geval in Brussel, waar het pendelsaldo fors verbeterde. Ook de groei van het arbeidsaanbod trok sterker aan in Brussel, onder invloed van een aanzienlijke verdere toename van de activiteitsgraden en de positieve groeibijdrage van de Oekraïense vluchtelingenpopulatie. In Wallonië stabiliseerde de werkloosheidsgraad zich op 12,1%. Dat is deels toe te schrijven aan de uitbreiding van de populatie niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden (NUWZ) die voor Forem in aanmerking komt voor toeleiding naar werk (zie ook paragraaf

3.2.1). Zonder die verruiming zou de Waalse werkloosheidsgraad in dat jaar ook gedaald zijn (naar raming met 0,3 pp).

Tijdens de afgelopen twee jaar steeg de werkloosheidsgraad echter in de drie gewesten, meer uitgesproken in Wallonië (tot 13,5%, +1,4 pp op twee jaar) en Vlaanderen (tot 5,8%, +0,9 pp) dan in Brussel (tot 15,1%, +0,4 pp). Dat was in de eerste plaats het gevolg van de aanzienlijke verzwakking van de werkgelegenheidsgroei. Daarnaast namen ook de VDAB en Actiris initiatieven om de populatie NUWZ te verruimen, terwijl in Wallonië die evolutie nog werd aangescherpt. Zonder die factor zou de toename van de werkloosheidsgraad in die periode naar raming beperkt zijn gebleven tot +0,4 pp (Vlaanderen) en +0,1 pp (Wallonië), terwijl de Brusselse werkloosheidsgraad stabiel zou zijn gebleven. Ook de groei van de beroepsbevolking (exclusief verruiming NUWZ) nam immers sterk af in die periode, zowel doordat de activiteitsgraden minder sterk toenamen als door de verminderde demografische ondersteuning (zie paragraaf 3.2.1).

In 2025 zou de werkloosheidsgraad licht dalen in Brussel (tot 15,0%, -0,1 pp), maar licht stijgen in Vlaanderen (tot 6,0%, +0,1 pp) en nog beduidend forser toenemen in Wallonië (tot 14,3%, +0,8 pp). Het effect van de verruiming van de groep NUWZ vermindert, maar is nog steeds belangrijk in Wallonië, waar het 0,4 pp van de stijging van de werkloosheidsgraad verklaart. De groei van de beroepsbevolking (exclusief verruiming NUWZ) trekt dit jaar aan. Hij wordt ondersteund door de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd, maar zou ook los daarvan zowel in Brussel als in Wallonië een impuls krijgen door stijgende activiteitsgraden (zie afdeling 3.2.1). Ook de groei van de binnenlandse werkgelegenheid trekt dit jaar aan, iets meer in Vlaanderen en iets minder in Wallonië. Na verrekening van de pendelevolutie zou de groei van de werkzame bevolking sterker versnellen in Brussel dan in Vlaanderen en – vooral – Wallonië. In Brussel volstaat dat om de toename van het arbeidsaanbod te absorberen, in Vlaanderen en – meer nog – Wallonië zou dat niet het geval zijn.

³² Werkloosheid volgens FPB-definitie: niet-werkende werkzoekenden volgens administratieve cijfers plus oudere werklozen. Omdat het stelsel van oudere werkloosheid vrijwel uitgedoofd is sinds 2023, zijn er vanaf dan nog nauwelijks verschillen tussen de werkloosheid definitie FPB en het aantal niet-werkende werkzoekenden.

In 2026 wordt het schokeffect voelbaar van de maatregel die de werkloosheidsuitkering in de tijd beperkt. Die maatregel heeft een onmiddellijke negatieve impact op zowel de werkloosheid als de beroepsbevolking, omdat een deel van de groep langdurig werklozen die hun uitkering verliest, niet langer geregistreerd zou worden als werkzoekend (zie paragraaf 3.2.1). Daarnaast heeft de maatregel ook een positieve impact op de globale werkgelegenheidsgroei, maar dat gaat zeer geleidelijk. Het feit dat de maatregel sterk regionaal gedifferentieerde gevolgen heeft (zie kader in paragraaf 3.2.1), draagt ertoe bij dat de werkloosheidsgraad sterker terugvalt in Brussel (tot 14,0%, -0,9 pp) dan in Wallonië (tot 13,8%, -0,5 pp) en in Vlaanderen (tot 5,7%, -0,3 pp).

Vanaf 2027 komt de maatregel ‘beperking in de tijd’ vrijwel op kruissnelheid en domineren de effecten van de arbeidsaanbodverruimende maatregelen. De groei van het arbeidsaanbod komt dan op een hoger peil te liggen, dat weinig regionale verschillen vertoont en ook relatief stabiel blijft tot en met 2029. De groei van de werkzame bevolking trekt in de periode 2027-2029 nog forser aan in de drie gewesten en blijft structureel op een hoger niveau liggen in Brussel dan in Wallonië en – iets meer nog – dan in Vlaanderen. De regionale werkloosheidsgraden blijven dus dalen, in 2027 veel minder uitgesproken dan in 2026 (Brussel: -0,4 pp; Wallonië: -0,2 pp; Vlaanderen: -0,1 pp), maar wel versnellend in de periode 2028-2029 (tot respectievelijk -0,6 pp in 2029 in Brussel, -0,5 pp in Wallonië en -0,4 pp in Vlaanderen).

In 2030 versnelt de groei van de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid nog en in zijn zog ook die van de Brusselse werkzame bevolking, terwijl in Vlaanderen en in Wallonië eerder sprake is van een stabilisatie van de groei (zie paragraaf 3.1.3). Bovendien vertraagt de groei van de Brusselse beroepsbevolking, om demografische redenen en omdat de activeringsmaatregelen dan op kruissnelheid zijn. De groei van de Vlaamse beroepsbevolking trekt daarentegen aan omdat de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd zwaarder doorweegt, terwijl die van de Waalse beroepsbevolking stabiel blijft. Onder die omstandigheden versnelt de daling van de Brusselse werkloosheidsgraad (tot -0,9 pp), vertraagt de daling van de Vlaamse graad (tot -0,3 pp) en blijft die van de Waalse graad stabiel (-0,5 pp).

Over de gehele projectieperiode genomen, is de daling van de werkloosheidsgraad in Brussel (van 15,1% in 2024 tot 11,5% in 2030) veel meer uitgesproken dan in Vlaanderen (van 5,8% tot 4,7%) en Wallonië (van 13,5% tot 12,4%). In absolute cijfers daalt het aantal werklozen in die periode met 19 600 personen in Brussel, met 34 800 personen in Vlaanderen en met 11 000 personen in Wallonië. Bovendien verandert de samenstelling van de werkloosheid ingrijpend en daalt het aantal werklozen met een RVA-uitkering veel sterker (-28 700 personen in Brussel, -42 100 personen in Vlaanderen en -69 500 personen in Wallonië).

De Vlaamse en de Waalse werkloosheidsgraad komen daarmee respectievelijk net onder en net boven hun niveau uit 2022 uit, de Brusselse graad valt terug tot een veel lager niveau dan dat van 2022. Nochtans kunnen vragen gesteld worden bij de inhoud van het administratieve werkloosheidsconcept, dat immers geen rekening houdt met de intensiteit van het zoekgedrag van personen die tot de ‘werkzoekenden’ worden gerekend. Zo heeft de maatregel ‘beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd’ een sterk negatief effect op de administratief gemeten werkloosheid en beroepsbevolking, terwijl net verwacht wordt dat hij het zoekgedrag van de betrokken personen aanmoedigt en op die manier positieve effecten op de werkgelegenheid genereert. Omgekeerd rijst de vraag in hoeverre de forse uitbreiding van de populatie NUWZ, die de jongste jaren in rekening werd gebracht door de gewestelijke

instanties, daadwerkelijk heeft geleid tot een toename van het aantal personen dat actief op zoek is naar werk. Dergelijke ontwikkelingen maken dat veranderingen in de administratief gedefinieerde beroepsbevolking minder relevant worden om veranderingen in het effectieve arbeidsaanbod te meten. De bijhorende administratieve werkloosheidsgraad wordt dan ook een minder betrouwbare indicator voor de krapte op de arbeidsmarkt en voor de effectieve druk op de loonvorming die uitgaat van de aanbodzijde van de arbeidsmarkt.

Maken we de extreme hypothese dat noch de extra NUWZ-populatie noch langdurig uitkeringsgerechtigde werklozen als actief werkzoekend worden beschouwd (en dus geweerd worden uit de historische reeksen voor werkloosheid en beroepsbevolking), maar voegen we in de projectieperiode de langdurig werklozen toe die volgens het LASER-model uiteindelijk zouden doorstromen naar werk (zie kader in paragraaf 3.2.1), dan geeft de resulterende werkloosheidsindicator een heel ander beeld. Die indicator zou – vooral in Wallonië – minder toenemen in de jaren 2023-2025, maar vooral in Brussel fors stijgen in 2026. Zijn niveau in 2030 zou in geen van de drie gewesten substantieel onder dat van 2022 liggen. Vanuit dat standpunt moet in de huidige projectie in geen enkel gewest buitensporig geput worden uit de onmiddellijk beschikbare arbeidsreserve om te voldoen aan de groei van de werkzame bevolking. Daar staat tegenover dat het effect van de arbeidsmarktmaatregelen op het arbeidsaanbod al grotendeels verwerkt is binnen de projectieperiode, terwijl hun volledige potentieel op het vlak van werkgelegenheidscreatie pas nadien bereikt wordt, waarvoor dan wel verder beroep moet worden gedaan op de beschikbare arbeidsreserve.

Tabel 11 Regionale arbeidsmarktvooruitzichten

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden 2028- 2030	2025- 2030
1. Binnenlandse werkgelegenheid								
1.1. Totale binnenlandse werkgelegenheid, in duizendtallen (1)								
Het Rijk	5052,7	5092,3	5108,9	5139,3	5175,7	5215,0	5316,0	5371,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	722,1	728,0	728,0	728,9	731,2	733,8	741,0	745,6
Vlaams Gewest	2991,2	3019,4	3029,4	3050,4	3074,9	3100,9	3168,2	3205,0
Waals Gewest	1339,4	1345,0	1351,5	1360,0	1369,6	1380,3	1406,8	1421,2
1.2. Wijziging in duizendtallen								
Het Rijk	95,5	39,6	16,6	30,4	36,4	39,3	52,3	43,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	10,9	5,9	0,1	0,9	2,2	2,6	3,9	2,9
Vlaams Gewest	60,7	28,2	10,1	20,9	24,5	26,0	34,7	29,3
Waals Gewest	23,9	5,5	6,5	8,6	9,6	10,7	13,6	11,6
1.3. Wijziging in procent								
Het Rijk	1,9	0,8	0,3	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,5	0,8	0,0	0,1	0,3	0,4	0,5	0,4
Vlaams Gewest	2,1	0,9	0,3	0,7	0,8	0,8	1,1	0,9
Waals Gewest	1,8	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8
2. Saldo van de grensarbeid (1)								
Het Rijk	80,8	79,7	79,6	79,6	79,6	79,6	79,6	79,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	29,3	29,6	29,7	29,8	29,9	30,0	30,1	30,1
Vlaams Gewest	16,0	14,5	14,2	14,0	13,8	13,5	13,1	12,9
Waals Gewest	35,5	35,6	35,7	35,8	35,9	36,1	36,3	36,5
3. Saldo van de pendelarbeid (1)								
Het Rijk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-249,2	-245,0	-240,9	-235,5	-232,9	-229,7	-224,1	-221,6
Vlaams Gewest	127,8	122,3	119,1	115,0	111,1	106,1	97,5	93,5
Waals Gewest	121,4	122,6	121,8	120,4	121,7	123,5	126,6	128,1
4. Werkende beroepsbevolking (15 jaar en ouder)								
4.1. Werkende beroepsbevolking, in duizendtallen (1)								
Het Rijk	5133,5	5172,0	5188,5	5218,9	5255,2	5294,6	5395,5	5451,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	502,1	512,6	516,9	523,3	528,2	534,1	546,9	554,2
Vlaams Gewest	3135,0	3156,2	3162,7	3179,4	3199,7	3220,6	3278,9	3311,4
Waals Gewest	1496,3	1503,2	1508,9	1516,2	1527,3	1539,9	1569,7	1585,8
4.2. Wijziging in duizendtallen								
Het Rijk	95,5	38,5	16,5	30,4	36,4	39,3	52,3	43,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	15,0	10,5	4,3	6,4	4,9	5,9	6,7	6,2
Vlaams Gewest	54,4	21,2	6,5	16,6	20,4	20,8	30,3	24,8
Waals Gewest	26,1	6,9	5,7	7,4	11,0	12,6	15,3	12,8
4.3. Wijziging in procent								
Het Rijk	1,9	0,7	0,3	0,6	0,7	0,7	1,0	0,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3,1	2,1	0,8	1,2	0,9	1,1	1,2	1,2
Vlaams Gewest	1,8	0,7	0,2	0,5	0,6	0,7	0,9	0,8
Waals Gewest	1,8	0,5	0,4	0,5	0,7	0,8	1,0	0,8

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden 2028- 2030	2025- 2030
5. Werkgelegenheidsgraad (1)								
5.1. Werkgelegenheidsgraad, HERMREG-definitie (2)								
Het Rijk	69,2	69,2	69,2	69,4	69,8	70,3	71,7	72,5
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	59,8	60,1	60,0	60,5	60,9	61,5	63,0	64,0
Vlaams Gewest	74,0	73,9	73,8	74,0	74,3	74,6	76,0	76,7
Waals Gewest	63,8	63,9	64,1	64,4	65,0	65,6	67,1	67,9
5.2. Werkgelegenheidsgraad, EU2020 (3)								
Het Rijk	71,9	72,1	72,3	72,4	72,6	73,0	74,1	74,7
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	65,2	66,5	64,1	64,5	64,8	65,3	66,7	67,4
Vlaams Gewest	76,7	76,8	76,9	76,9	77,0	77,2	78,2	78,7
Waals Gewest	65,7	65,5	67,1	67,2	67,6	68,1	69,3	69,9
6. Werkloosheid								
6.1. Werkloosheid, FPB-definitie, in duizendtallen (1)								
Het Rijk	454,6	489,8	523,6	546,4	523,7	518,6	481,2	458,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	86,3	89,1	91,7	92,0	86,2	84,0	76,9	72,1
Vlaams Gewest	161,7	180,6	196,5	201,3	192,2	191,2	172,5	161,7
Waals Gewest	206,6	220,2	235,6	253,0	245,3	243,5	231,8	224,6
6.2. Wijziging in duizendtallen								
Het Rijk	-10,8	35,2	33,8	22,7	-22,7	-5,1	-20,1	-10,9
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-2,5	2,7	2,6	0,3	-5,8	-2,2	-4,0	-3,3
Vlaams Gewest	-12,8	18,9	15,9	4,8	-9,1	-1,1	-9,8	-5,8
Waals Gewest	4,5	13,6	15,4	17,5	-7,7	-1,8	-6,3	-1,8
6.3. Wijziging in procent								
Het Rijk	-2,3	7,8	6,9	4,3	-4,1	-1,0	-4,0	-2,1
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-2,9	3,2	3,0	0,3	-6,4	-2,5	-5,0	-3,9
Vlaams Gewest	-7,3	11,7	8,8	2,5	-4,5	-0,6	-5,4	-3,1
Waals Gewest	2,2	6,6	7,0	7,4	-3,0	-0,8	-2,7	-0,7
6.4. Werkloosheidsgraad, FPB-definitie (1)								
Het Rijk	8,1	8,6	9,2	9,5	9,1	8,9	8,2	7,8
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	14,7	14,8	15,1	15,0	14,0	13,6	12,3	11,5
Vlaams Gewest	4,9	5,4	5,8	6,0	5,7	5,6	5,0	4,7
Waals Gewest	12,1	12,8	13,5	14,3	13,8	13,6	12,9	12,4

(1) In de kolom 2025-2030 wordt de waarde op het einde van de periode (2030) weergegeven.

(2) Verhouding tussen de totale werkzame bevolking (15 jaar en meer) volgens HERMREG-definitie (regionale binnenlandse werkgelegenheid volgens de regionale rekeningen plus de HERMREG-raming van het regionaal pendel- en grensarbeidsaldo) en de bevolking van 15 tot 64 jaar.

(3) Gemeten op basis van de Enquête naar de arbeidskrachten; leeftijdscategorie 20-64 jaar.

4. Inkomensrekeningen van de huishoudens

Dit hoofdstuk beschrijft de projectieresultaten voor de voornaamste aggregaten van de inkomensrekeningen van de huishoudens volgens woonplaats. De tabellen 12 tot 15 geven de resultaten weer voor België en elk van de drie gewesten. Afdeling 4.1 betreft het primair inkomenssaldo en zijn componenten, terwijl afdelingen 4.2 en 4.3 ingaan op de sociale uitkeringen en de inkomensbelastingen. Tot slot analyseert afdeling 4.4 de evolutie van het beschikbaar inkomen van de huishoudens.

Die projecties zijn gebaseerd op de rekeningen die door het INR³³ werden gepubliceerd voor de periode 2020-2023. De projectieperiode bestrijkt dus de jaren 2024 tot 2030. Tenzij anders vermeld, worden de resultaten hieronder uitgedrukt in reële termen door ze te defleren met de deflator van de particuliere consumptie voor België. Na een piek van 10,2% in 2022 is de groei van die deflator continu vertraagd tot 1,6% in 2024. Voor 2025 wordt een stijging verwacht van 1,9%, gevolgd door 1,3% in 2026. De invoering van ETS2 (zie hoofdstuk 2) zou leiden tot een tijdelijke groeiversnelling van de consumptieprijzen in 2027 (+2,4%). Vervolgens zou de groei van de deflator van de particuliere consumptie weer normaliseren en gemiddeld 1,7% per jaar bedragen in de periode 2028-2030.

4.1. Primaire inkomens

In 2024 kende de Belgische economie een relatief zwakke groei, die gepaard ging met een bescheiden jobcreatie. Tegen die achtergrond steeg het saldo van de primaire inkomens van de Belgische huishoudens³⁴ in 2024 met 1,4%, een aanzienlijke vertraging ten opzichte van 2023 (2,5%). Deze afname werd voornamelijk veroorzaakt door de verminderde dynamiek van de loonmassa van de werknemers, die slechts met 1,2% toenam (tegenover 2,6% in 2023). Twee factoren waren hierbij bepalend: enerzijds bleef de loonindexering hoger dan de inflatie, maar het verschil tussen beide werd beduidend kleiner in vergelijking met het jaar voordien, waardoor de groei in reële termen afnam; anderzijds had de lichte daling van het aantal werknemers in de privésector een remmend effect op de totale loonmassa. Ondanks de toename van het aantal zelfstandigen, bleef het gemengd inkomen in 2024 dalen (-2,1%), zoals ook al het geval was in de twee voorgaande jaren. Aan de andere kant profiteerden de Belgische gezinnen – op macro-economisch niveau – van de aanhoudende groei van het netto-inkomen uit vermogen, dat met 3,6% toenam.

Op gewestelijk niveau zou de groei van het saldo van de primaire inkomens in 2024 vertraagd zijn Vlaanderen en, in nog grotere mate, in Brussel, terwijl Wallonië een versnelling zou hebben gekend. In Vlaanderen en Brussel werd die groeivertraging veroorzaakt door een bijna halvering van de groei van de loonmassa en door een veel tragere stijging van het inkomen uit vermogen. In Wallonië nam de groei van de loonmassa ook af, maar zouden de Waalse huishoudens hebben kunnen rekenen op een duidelijk herstel van het inkomen uit vermogen (van -9,4% in 2023 tot +6,3% in 2024). Uiteindelijk zou Brussel, zoals gebruikelijk, de grootste stijging van het primair inkomenssaldo van de drie gewesten hebben gekend, met 1,7%. Dat komt vooral door de sterkere toename van het aantal loontrekkende Brusselaars,

³³ Instituut voor de Nationale Rekeningen, 'Regionale rekeningen 2023', januari 2025. Voor meer details over de gegevens en de methodologie met betrekking tot de inkomensrekeningen van de huishoudens, zie het rapport over de regionale economische vooruitzichten 2019-2024, FPB – BISA – IWEPS – Statistiek Vlaanderen (2019).

³⁴ In dit hoofdstuk worden de cijfers met betrekking tot het saldo van de primaire inkomens berekend exclusief sociale premies ten laste van de werkgevers (D.12).

die de groei van de loonmassa stimuleert. In Wallonië en Vlaanderen zou het primair inkomenssaldo met respectievelijk 1,6% en 1,3% zijn gestegen in 2024.

In 2025 zou de Belgische bbp-groei licht versnellen tot 1,3%, met een meer uitgesproken toename van de binnenlandse werkgelegenheid (0,6%). Tegen deze gunstigere achtergrond zou het primair inkomenssaldo in België met 1,5% groeien, wat slechts iets hoger is dan het jaar voordien. Dat komt doordat de sterkere toename het inkomen uit arbeid deels zou worden gecompenseerd door een kleinere bijdrage van het inkomen uit vermogen. De sterkere groei van de loonmassa (1,8%) wordt verklaard door zowel de indexering, die naar verwachting boven de inflatie blijft, als door een grotere werkgelegenheidsgroei. Bovendien zou het gemengd inkomen van de zelfstandigen voor het eerst sinds 2022 weer een positieve groei laten zien (1,6%). Aan de andere kant zou het netto-inkomen uit vermogen in 2025 zich stabiliseren in reële termen.

Vlaanderen en Wallonië zouden in 2025 een gelijkaardige evolutie kennen van het primair inkomenssaldo, met een stijging van respectievelijk 1,4% en 1,5%, terwijl het in Brussel sterker zou toenemen (1,9%). Het Brussels Gewest onderscheidt zich opnieuw door een snellere stijging van de loonmassa (+2,4%, tegenover een stijging van 1,7% in de andere twee gewesten). Het aantal bezoldigde Brusselaars zou immers bijna drie keer sneller stijgen dan hun Vlaamse en Waalse tegenhangers. In alle drie de gewesten zou de groei van het gemengd inkomen van de zelfstandigen in 2025 positief worden, maar Wallonië zou minder profiteren van deze verbetering door de traditioneel lagere groei van het aantal zelfstandigen.

In 2026 en 2027 zou de Belgische bbp-groei licht vertragen, terwijl de werkgelegenheidscreatie toeneemt. Niettemin neemt de groei van het primair inkomenssaldo van de Belgische gezinnen in 2026 af tot 1,2% en in 2027 zelfs tot 0,4%. De belangrijkste oorzaak hiervan is de veel zwakkere reële groei van de loonmassa (1,1% in 2026 en 0,5% in 2027), vooral door een veel beperktere loonindexering dan in voorgaande jaren. In 2026 is er nauwelijks een verschil tussen de indexering en de groei van de deflator van de particuliere consumptie, terwijl in 2027 de indexering zelfs lager zou liggen dan de inflatie door de invoering van het ETS2-systeem (zie hoofdstuk 2).

De groeivertraging van het primair inkomenssaldo in 2026 en 2027 doet zich voor in alle drie de gewesten. In 2027 zou de stijging van het primair inkomen beperkt blijven tot 0,6% in Brussel, 0,5% in Wallonië en 0,4% in Vlaanderen, waarbij de loonmassa de belangrijkste factor is. Bovendien zou de groei van het netto-inkomen uit vermogen in 2027 zeer zwak zijn, en zelfs licht negatief in Brussel.

In de periode 2028-2030 zou de Belgische bbp-groei aantrekken tot gemiddeld 1,3% per jaar en neemt de werkgelegenheidscreatie verder toe. In die context zou het primair inkomenssaldo van de Belgische gezinnen gemiddeld met 1,1% per jaar groeien, voornamelijk aangedreven door de loonmassa, die eveneens met 1,1% per jaar zou toenemen. Terwijl indexering en inflatie elkaar compenseren, wordt de toename van de loonmassa ondersteund door de stijging van de bruto-uurlonen vóór indexering (gemiddeld 0,2% per jaar in de marktsector) en door de stijgende werkgelegenheidscreatie, die deels verband houdt met de toenemende impact van de maatregelen om het arbeidsaanbod uit te breiden. Daarnaast zouden het gemengd inkomen van de zelfstandigen en het netto-inkomen uit vermogen gemiddeld met respectievelijk 1,4% en 1,1% per jaar stijgen.

Op gewestelijk niveau zou de groei van het primair inkomenssaldo in de periode 2028-2030 gemiddeld 1,3% per jaar bedragen in Brussel, en 1,1% in Vlaanderen en Wallonië. Net als in voorgaande jaren zou Brussel profiteren van een sterkere stijging van de loonmassa (+1,5% per jaar), wat voornamelijk verband houdt met de sterkere groei van de loontrekkende werkgelegenheid bij de Brusselaars. Het aantal Brusselaars in loondienst zou jaarlijks met 1,2% toenemen, tegenover 0,8% in Vlaanderen en 1,0% in Wallonië. De groei van de gemiddelde lonen per inwoner zou in de drie gewesten vrijwel gelijk zijn, met een jaarlijkse stijging tussen 0,1% en 0,2%.

Wat het inkomen van de zelfstandigen betreft, zou Wallonië een lagere groei blijven realiseren dan de andere twee gewesten (gemiddeld 1,0% per jaar over de periode 2028-2030, tegenover 1,5% voor Brussel en Vlaanderen). De groei van het aantal zelfstandigen zou daar relatief zwakker blijven. Wat het netto-inkomen uit vermogen betreft, zou de groei vergelijkbaar zijn in Vlaanderen en Wallonië (respectievelijk 1,2% en 1,1% per jaar), terwijl deze in Brussel trager zou zijn (0,8% per jaar).

4.2. Sociale uitkeringen

Naast een aantal hervormingen die al in gang zijn gezet, zal een reeks nieuwe maatregelen waartoe de federale regering heeft besloten een aanzienlijke impact hebben op de uitgaven voor sociale uitkeringen. Hierdoor zal de totale groei van deze uitgaven in de komende jaren wordt afgeremd. De belangrijkste maatregelen in termen van budgettaire impact zijn:

- de beperking in de tijd van werkloosheidsuitkeringen, die leidt tot een sterke daling van het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen en een toename van het aantal personen dat een leefloon ontvangt (zie paragraaf 3.2.1);
- de pensioenhervorming, die talrijke ingrepen omvat binnen de drie pensioenstelsels (zie voor meer details het verslag 2025 van de Studiecommissie voor de vergrijzing³⁵);
- de afschaffing van de welvaartsenveloppe voor de legislatuur 2025-2029.

Ook andere maatregelen zullen een neerwaartse impact hebben op de uitgaven voor sociale uitkeringen. Het gaat onder meer om initiatieven die de individuele verantwoordelijkheid bij arbeidsongeschiktheid versterken, een grotere rol toekennen aan de OCMW's in de begeleiding van leefloners, en verblijfsvoorwaarden voor toegang tot bijstandsuitkeringen.

Gezien de specifieke kenmerken van elk van de drie gewesten, zal de impact van deze maatregelen per regio verschillen. De verdere toelichting volgt hieronder.

In 2024, en in mindere mate in 2025, zou de groei van de totale sociale uitkeringen aan Belgische huishoudens relatief sterk blijven, met respectievelijk 3,6% en 2,3%. Tijdens deze twee jaren – en vooral in 2024 – ligt de indexering van de sociale uitkeringen beduidend hoger dan de groei van de deflator van de particuliere consumptie (respectievelijk 3,0% tegenover 1,6% in 2024), wat de reële groei van de uitgaven ondersteunt. In 2024 kennen meerdere uitgavencategorieën een bijzonder hoge reële groei (pensioenen, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen en werkloosheidsuitkeringen). In 2025 zou de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd tot 66 jaar de groei van de pensioenuitgaven afremmen.

³⁵ Studiecommissie voor de vergrijzing, Jaarlijks verslag 2025, juli 2025.

Op gewestelijk niveau lag de reële groei van de totale sociale uitkeringen in 2024 hoger in Vlaanderen en Wallonië (respectievelijk 3,9% en 3,3%) dan in Brussel (2,5%). Hoewel de pensioenuitgaven dat jaar een bijzonder sterke stijging kenden, speelde deze factor in Brussel een veel beperktere rol. Dat is toe te schrijven aan zowel een zwakkere dynamiek als het aanzienlijk lagere gewicht van pensioenen in de sociale uitkeringen van de Brusselse huishoudens, wat samenhangt met de jongere bevolking. In 2025 zou de groei van de pensioenuitgaven in de drie gewesten afnemen, waardoor de regionale groeiverschillen kleiner worden. De reële groei van de totale uitgaven voor sociale uitkeringen zou dan vertragen tot 1,9% in Brussel, 2,3% in Vlaanderen en 2,4% in Wallonië.

In 2026 en 2027 zou de reële groei van de sociale uitkeringen op nationaal niveau bijzonder zwak blijven, met een toename van slechts 0,4% per jaar. Onder de verschillende verklaringen is er in de eerste plaats de prijsevolutie, die hierboven al werd besproken in de analyse van de primaire inkomens. Daarnaast speelt de invoering van de beperking in de tijd van de werkloosheidsuitkeringen een belangrijke rol. Deze maatregel leidt enerzijds tot een scherpe daling van de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen, en anderzijds tot een stijging van de uitgaven voor het leefloon. De impact van deze hervorming zal vooral vanaf 2026 voelbaar zijn, maar de effecten zullen zich ook in de daaropvolgende jaren doorzetten. In reële termen zouden de werkloosheidsuitgaven in 2026 met 33% dalen, gevolgd door een bijkomende daling van 10% in 2027. Tegelijkertijd zouden de uitgaven voor het leefloon in 2026 met 23% stijgen. Het is belangrijk op te merken dat de stijging van de leefloonuitgaven als gevolg van uitsluitingen van werkloosheidsuitkeringen wordt afgezwakt door bijkomende verstrengingen binnen het leefloonstelsel. Ook verdient het aandacht dat de impact van beperking in de tijd van de werkloosheidsuitkeringen zich onmiddellijk vertaalt in lagere sociale uitkeringen, terwijl het effect op de banengroei meer geleidelijk optreedt. Wat de pensioenen betreft, wordt verwacht dat de reële groei van de totale uitgaven voor alle regelingen in 2026 en 2027 zal vertragen, als gevolg van verschillende maatregelen.

De regionale verschillen in de evolutie van de sociale uitkeringen zouden in 2026 bijzonder uitgesproken zijn. De maatregel die de werkloosheidsuitkeringen in de tijd beperkt, zou immers een veel grotere impact hebben in Brussel en Wallonië dan in Vlaanderen (zie kader 1, paragraaf 3.2.1). Hierdoor zouden de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen in reële termen dalen met 42% in Brussel en 39% in Wallonië, tegenover 21% in Vlaanderen. Ook de uitgaven voor het leefloon zouden sterker stijgen in Brussel (+25%) en Wallonië (+27%) dan in Vlaanderen (+14%). In nominale termen gaat het om aanzienlijke bedragen: de werkloosheidsuitkeringen zouden in 2026 dalen met ongeveer 900 miljoen euro in Wallonië, 440 miljoen euro in Brussel en 420 miljoen euro in Vlaanderen. Tegelijkertijd zouden de leefloonuitgaven toenemen met circa 280 miljoen euro in Wallonië, 160 miljoen euro in Brussel en 90 miljoen euro in Vlaanderen. Als gevolg daarvan zou het totale bedrag aan sociale uitkeringen in reële termen in 2026 sterk afnemen in Brussel (-1,6%) en in beperktere mate in Wallonië (-0,3%), terwijl in Vlaanderen nog een stijging wordt verwacht (+1,0%), zij het minder sterk dan in de voorgaande jaren.

In 2027 zou het belangrijkste effect – de prijsstijging als gevolg van de invoering van ETS2 – in gelijke mate voelbaar zijn in de drie gewesten. De daling van de werkloosheidsuitgaven zou zich verder doorzetten, met opnieuw een sterkere impact in Brussel en Wallonië dan in Vlaanderen. Alles samen genomen, zou de groei van de sociale uitkeringen in 2027 negatief blijven in Brussel (-0,3%), vrijwel stabiel blijven in Wallonië (+0,1%) en duidelijker positief zijn in Vlaanderen (+0,7%).

In de periode 2028-2030 zou de groei van de totale sociale uitkeringen op nationaal niveau gemiddeld 1,5% per jaar bedragen. Tijdens deze jaren blijven de indexering van de sociale uitkeringen en de inflatie nagenoeg gelijk. De werkloosheidsuitgaven zouden verder afnemen, voornamelijk door een daling van het aantal uitkeringsgerechtigden, die hoofdzakelijk wordt verklaard door de aantrekkende werkgelegenheid. De stijging van de uitgaven voor ziekte- en invaliditeitsuitkeringen zou op middellange termijn afgeremd worden, onder meer als gevolg van maatregelen die gericht zijn op een grotere verantwoordelijkheid voor alle betrokkenen bij arbeidsongeschiktheid. De uitgaven voor pensioenen zouden blijven stijgen als gevolg van de vergrijzing en de toename van het aantal gepensioneerden, maar in een gelijkwaardig tempo als in het recente verleden (gemiddeld 2,1% per jaar in de periode 2028-2030), als gevolg van de nieuwe maatregelen.

Voor de periode 2028–2030 wordt op gewestelijk niveau een gemiddelde jaarlijkse groei van de totale sociale uitkeringen verwacht van 0,8% in Brussel, tegenover 1,3% in Wallonië en 1,7% in Vlaanderen. Ook hier kan een groot deel van deze verschillen worden verklaard door de uitgaven voor pensioenen. Wat de werkloosheidsuitkeringen betreft, wordt verwacht dat de uitgaven in Vlaanderen en Wallonië verder zullen dalen, in lijn met de verwachte afname van het aantal uitkeringsgerechtigden in deze twee gewesten. In Brussel daarentegen zou het aantal werklozen nagenoeg stabiel blijven, en bijgevolg ook de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen.

4.3. Belastingen op inkomen

De personenbelasting is de belangrijkste component van het totaalbedrag aan belastingen op het inkomen van Belgische huishoudens. In de vooruitzichten is de evolutie van de personenbelasting die door huishoudens in een gewest wordt betaald, functie van de regionale belastinggrondslag (bestaande uit lonen, inkomens van zelfstandigen en vervangingsinkomens in elk gewest; zie afdelingen 4.1 en 4.2), het aantal belastingbetalers in het gewest, een progressiviteitscoëfficiënt die specifiek is voor elk gewest en maatregelen of hervormingen die gepland zijn op de verschillende overheidsniveaus die de personenbelasting innen. Op federaal niveau is een van de belangrijkste nieuwe maatregelen van de regering de geleidelijke verhoging van de belastingvrije som. In nominale termen blijven de geplande verlagingen van de personenbelasting in de eerste jaren relatief beperkt, en is het grootste deel van de verlaging voorzien aan het einde van de legislatuur (3,5 miljard euro in 2029).

In 2024 en 2025 kent de reële groei van het totaalbedrag aan belastingen op het inkomen van de Belgische gezinnen een opvallende stijging, vooral als gevolg van de sterke indexering. Het prijseffect zal sterk afnemen in 2026 en negatief worden in 2027, wat een duidelijke rem zet op de belastinggroei, naast de impact van de eerste fasen van de stapsgewijze verhoging van de belastingvrije som.

Gemiddeld over de periode 2028-2030, zou het totaalbedrag aan inkomstenbelastingen in België nauwelijks toenemen, met een jaarlijkse groei van slechts 0,1%. Dit is voornamelijk toe te schrijven aan de aanzienlijke daling van de personenbelastingen in 2029. Op gewestelijk niveau zou de groei van de belastingen op het gezinsinkomen in die periode gemiddeld 0,6% per jaar bedragen in Brussel, 0,1% in Vlaanderen en nul in Wallonië. Deze groeicijfers weerspiegelen de verwachte evolutie van de primaire inkomens op middellange termijn, die naar verwachting het sterkst zal zijn in Brussel.

4.4. Beschikbaar inkomen

Door aan het saldo van de primaire inkomens (besproken in afdeling 4.1) de componenten van de rekening van de secundaire inkomensverdeling toe te voegen (waarvan de belangrijkste, nl. de sociale uitkeringen en de belastingen in afdelingen 4.2 en 4.3 zijn besproken) kan het beschikbaar inkomen van de huishoudens worden berekend. In wat volgt wordt de evolutie daarvan per gewest besproken, waarbij de belangrijkste elementen worden belicht.

In 2024 bleef de reële groei van het beschikbaar gezinsinkomen in België beperkt tot 0,7%. In Vlaanderen en Wallonië lag de groei waarschijnlijk dicht bij dat nationale cijfer, met respectievelijk 0,8% en 0,6%. Brussel bleef daarentegen duidelijk achter, met een stijging van slechts 0,1%. Twee factoren, die deel uitmaken van de component ‘netto overige inkomensoverdrachten’, drukten de groei van het beschikbaar inkomen in de drie gewesten: het wegvallen van de tijdelijke steunmaatregelen naar aanleiding van de energiecrisis (basispakket) en de sterke toename van de lopende overdrachten van gezinnen naar het buitenland. Deze factoren speelden sterker in Brussel, waardoor de negatieve impact op het gezinsinkomen daar groter was.

Ook dit jaar blijft de indexering van lonen en sociale uitkeringen hoger dan de groei van de deflator van de particuliere consumptie, wat de koopkracht van de gezinnen blijft ondersteunen. Het beschikbaar inkomen van de Belgische gezinnen zou in 2025 met 1,4% stijgen. De bijdrage van de sociale uitkeringen aan die groei zou echter afnemen. Het primair inkomenssaldo zou nagenoeg stabiel blijven: een betere loonontwikkeling wordt gecompenseerd door een zwakkere prestatie van het inkomen uit vermogen. De sterkere groei van het beschikbaar inkomen wordt in feite verklaard door de duidelijke verbetering van de bijdrage van het saldo van de overige lopende overdrachten. Op gewestelijk niveau zou Brussel in 2025 een sterke versnelling kennen van de groei van het beschikbaar inkomen (1,6%), wat hoger is dan de verwachte stijging in Vlaanderen en Wallonië (respectievelijk 1,3% en 1,5%). Brussel zou profiteren van een sterkere verbetering van het saldo van de lopende overdrachten en van een aanzienlijke toename van de loonmassa. Die evolutie wordt gedragen door de bijzonder sterke stijging van het aantal loontrekkenden met woonplaats in Brussel (1,2%, tegenover net geen 0,5% in de andere twee gewesten).

In 2026 zou de loonindexering aanzienlijk lager zijn, wat de reële groei van de loonmassa afremt, ondanks het grotere aantal gecreëerde banen. De grootste vertraging wordt echter verwacht bij de sociale uitkeringen. Die zouden beduidend minder sterk groeien, niet alleen door de beperktere indexering, maar vooral door de aanzienlijke negatieve impact van de maatregel die de duur van de werkloosheidsuitkeringen beperkt. Onder deze omstandigheden zou de reële groei van het beschikbaar gezinsinkomen op nationaal niveau in 2026 vertragen tot 0,8%. Zoals eerder aangehaald, worden Brussel en Wallonië naar verwachting sterker getroffen door de impact van deze maatregel dan Vlaanderen, wat zich weerspiegelt in de regionale inkomensgroei. In reële termen zou het beschikbaar inkomen slechts met 0,3% toenemen in Brussel en met 0,5% in Wallonië, tegenover een stijging van 1,1% in Vlaanderen.

De hogere inflatie als gevolg van de inwerkingtreding van het ETS2 wordt in 2027 niet volledig gecompenseerd door de indexering. Hierdoor zou de groei van het beschikbaar inkomen onder druk komen te staan en vertragen tot 0,5% op nationaal niveau. Deze vooruitzichten omvatten echter niet de middelen van het Europees Sociaal Klimaatfonds, die bedoeld zijn om de sociale gevolgen van het ETS2 te

verzachten.³⁶ Op gewestelijk niveau ligt de groei van het beschikbaar inkomen in elk gewest in dezelfde grootteorde: 0,5% in Brussel en Vlaanderen, en 0,4% in Wallonië.

In de periode 2028-2030 zouden de inflatie en de groei van de belangrijkste componenten van het beschikbaar inkomen opnieuw evolueren richting meer trendmatige niveaus. Een belangrijke uitzondering vormt de aanzienlijke belastingverlaging die gepland staat voor 2029 en in dat jaar de koopkracht stimuleert. Bovendien doet de vergrijzing van de Belgische bevolking de uitgaven voor pensioenen, veruit de grootste post binnen de sociale uitkeringen, verder toenemen. Voor de periode 2028-2030 wordt op nationaal niveau een gemiddelde reële groei van het beschikbaar inkomen verwacht van 1,6% per jaar. De regionale verschillen in inkomensgroei zouden daarbij merkbaar kleiner worden. Op geaggregeerd niveau zou het beschikbaar inkomen van huishoudens in Brussel gemiddeld met 1,5% per jaar stijgen, tegenover 1,6% in Wallonië en 1,7% in Vlaanderen. Brussel zou profiteren van een sterkere toename van het saldo van de primaire inkomens, dankzij de dynamiek van de werkende beroepsbevolking. Tegelijk zou de stijging van de sociale uitkeringen er beperkter blijven, vooral wat de pensioenuitgaven betreft. In Wallonië en – in nog grotere mate – in Vlaanderen zouden de pensioenuitgaven daarentegen sterker stijgen, mede door het grotere relatieve gewicht van deze uitgaven binnen het totaal. Wat de werkloosheidsuitgaven betreft, wordt verwacht dat die verder blijven dalen in Wallonië en meer nog in Vlaanderen, terwijl ze in Brussel nagenoeg zouden stabiliseren.

Op macro-economisch niveau kan de koopkracht van gezinnen worden gemeten door het reëel beschikbaar inkomen per inwoner te berekenen. In het verleden, vooral tussen 2010 en 2015, kende Brussel een veel sterkere bevolkingsgroei dan de andere gewesten, wat een negatieve invloed had op de groei van het beschikbaar inkomen per inwoner van de Brusselse gezinnen. De afgelopen jaren is die kloof aanzienlijk verkleind, doordat de demografische groei in Brussel sterk vertraagde. Deze trend lijkt zich in de komende jaren voort te zetten. Voor de periode 2028-2030 wordt zelfs een lichte daling van de Brusselse bevolking verwacht (gemiddeld -0,1% per jaar), terwijl het aantal inwoners in Wallonië zou toenemen (+0,2% per jaar) en in Vlaanderen zelfs sterker zou stijgen (+0,5% per jaar). Als gevolg hiervan zou de groei van het reëel beschikbaar inkomen per inwoner in de periode 2028-2030 gemiddeld 1,6% per jaar bedragen voor Brusselse gezinnen, tegenover respectievelijk 1,4% en 1,2% voor Waalse en Vlaamse gezinnen.

³⁶ De toegang tot de middelen uit dit fonds zal afhangen van het indienen van een nationaal sociaal klimaatplan bij de Europese Commissie.

Tabel 12 Inkomensrekening van de huishoudens - België*Reële groeivoeten (%)*

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden 2028- 2030	2024- 2030
1. Rekening voor bestemming van primaire inkomens								
Exploitatieoverschot (B.2n)	10,9	10,6	7,1	1,2	0,3	-0,2	0,6	1,4
Gemengd inkomen (B.3n)	-1,6	-3,1	-2,1	1,6	1,9	0,7	1,4	0,9
Lonen (D.11)	-0,5	2,6	1,2	1,8	1,1	0,5	1,1	1,1
Netto-inkomen uit vermogen (D.4)	10,3	3,7	3,6	0,0	1,9	0,2	1,1	1,3
2. Saldo primaire inkomens (1)	1,1	2,5	1,4	1,5	1,2	0,4	1,1	1,1
3. Secundaire inkomensverdelingsrekening								
a. Middelen								
Sociale uitkeringen, exclusief sociale overdrachten in natura (D.62)	-4,3	1,6	3,6	2,3	0,4	0,4	1,5	1,6
b. Bestedingen								
Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5)	4,6	-0,7	4,5	3,4	1,9	1,0	0,1	1,6
Sociale premies ten laste van de huishoudens	-0,6	2,0	2,1	2,3	0,8	0,1	0,8	1,1
Netto overige inkomensoverdrachten (D.7)	-33,1	56,6	55,0	-4,7	-0,8	-7,4	-2,9	3,1
4. Beschikbaar inkomen (B.6n)	-1,1	2,4	0,7	1,4	0,8	0,5	1,6	1,2
Beschikbaar inkomen per inwoner	-1,8	1,6	0,2	1,0	0,4	0,1	1,3	0,8
<i>p.m. Deflator van de particuliere consumptie</i>	10,2	6,0	1,6	1,9	1,3	2,4	1,7	1,8

(1) Exclusief sociale premies ten laste van de werkgevers

Tabel 13 Inkomensrekening van de huishoudens - Brussels Hoofdstedelijk Gewest*Reële groeivoeten (%)*

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden 2028- 2030	2024- 2030
1. Rekening voor bestemming van primaire inkomens								
Exploitatieoverschot (B.2n)	10,7	9,1	7,0	0,9	0,0	-0,5	0,2	1,1
Gemengd inkomen (B.3n)	-1,5	-3,5	-1,6	1,8	1,9	1,0	1,5	1,1
Lonen (D.11)	0,6	3,2	1,6	2,4	1,4	0,8	1,5	1,5
Netto-inkomen uit vermogen (D.4)	13,8	13,6	3,1	-0,1	1,7	-0,1	0,8	1,0
2. Saldo primaire inkomens (1)	2,3	4,0	1,7	1,9	1,4	0,6	1,3	1,4
3. Secundaire inkomensverdelingsrekening								
a. Middelen								
Sociale uitkeringen, exclusief sociale overdrachten in natura (D.62)	-7,2	-0,5	2,5	1,9	-1,6	-0,3	0,8	0,7
b. Bestedingen								
Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5)	4,3	-0,9	5,7	4,0	2,6	1,4	0,6	2,2
Sociale premies ten laste van de huishoudens	0,2	2,2	2,5	2,7	1,0	0,3	1,0	1,4
Netto overige inkomensoverdrachten (D.7)	5,9	55,2	23,7	-2,6	-0,3	-4,7	-1,7	1,2
4. Beschikbaar inkomen (B.6n)	-1,2	2,2	0,1	1,6	0,3	0,5	1,5	1,0
Beschikbaar inkomen per inwoner	-2,1	1,1	-0,3	1,5	0,2	0,5	1,6	0,9
<i>p.m. Deflator van de particuliere consumptie</i>	10,2	6,0	1,6	1,9	1,3	2,4	1,7	1,8

(1) Exclusief sociale premies ten laste van de werkgevers.

Tabel 14 Inkomensrekening van de huishoudens - Vlaams Gewest
Reële groeivoeten (%)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden 2028- 2030	2024- 2030
1. Rekening voor bestemming van primaire inkomens								
Exploitatieoverschot (B.2n)	11,3	11,4	7,3	1,3	0,4	-0,1	0,7	1,6
Gemengd inkomen (B.3n)	-1,4	-2,9	-2,1	1,7	2,0	0,8	1,5	1,0
Lonen (D.11)	-0,6	2,6	1,1	1,7	1,0	0,4	1,1	1,0
Netto-inkomen uit vermogen (D.4)	12,9	6,4	3,0	-0,1	1,9	0,2	1,2	1,2
2. Saldo primaire inkomens (1)	1,4	2,9	1,3	1,4	1,2	0,4	1,1	1,1
3. Secundaire inkomensverdelingsrekening								
a. Middelen								
Sociale uitkeringen, exclusief sociale overdrachten in natura (D.62)	-4,3	2,2	3,9	2,3	1,0	0,7	1,7	1,9
b. Bestedingen								
Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5)	4,7	-0,7	4,2	3,3	1,8	0,9	0,1	1,5
Sociale premies ten laste van de huishoudens	-0,5	2,0	2,1	2,2	0,8	0,1	0,8	1,1
Netto overige inkomensoverdrachten (D.7)	-33,6	44,8	53,5	-4,7	-0,8	-7,3	-2,9	3,0
4. Beschikbaar inkomen (B.6n)	-0,7	3,2	0,8	1,3	1,1	0,5	1,7	1,3
Beschikbaar inkomen per inwoner	-1,6	2,3	0,1	0,7	0,5	0,0	1,2	0,7
<i>p.m. Deflator van de particuliere consumptie</i>	10,2	6,0	1,6	1,9	1,3	2,4	1,7	1,8

(1) Exclusief sociale premies ten laste van de werkgevers.

Tabel 15 Inkomensrekening van de huishoudens - Waals Gewest
Reële groeivoeten (%)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden 2028- 2030	2024- 2030
1. Rekening voor bestemming van primaire inkomens								
Exploitatieoverschot (B.2n)	10,0	9,3	6,9	1,0	0,1	-0,4	0,4	1,2
Gemengd inkomen (B.3n)	-2,0	-3,5	-2,3	1,2	1,5	0,3	1,0	0,5
Lonen (D.11)	-0,8	2,5	1,2	1,7	1,2	0,6	1,2	1,2
Netto-inkomen uit vermogen (D.4)	1,8	-9,4	6,3	0,4	1,9	0,2	1,1	1,7
2. Saldo primaire inkomens (1)	-0,1	1,0	1,6	1,5	1,2	0,5	1,1	1,2
3. Secundaire inkomensverdelingsrekening								
a. Middelen								
Sociale uitkeringen, exclusief sociale overdrachten in natura (D.62)	-3,6	1,1	3,3	2,4	-0,3	0,1	1,3	1,3
b. Bestedingen								
Belastingen op inkomen, vermogen, ... (D.5)	4,6	-0,5	4,7	3,3	2,1	1,0	0,0	1,6
Sociale premies ten laste van de huishoudens	-1,0	2,0	2,1	2,2	0,8	0,1	0,7	1,1
Netto overige inkomensoverdrachten (D.7)	-68,4	135,0	125,7	-7,4	-1,4	-11,1	-4,7	6,8
4. Beschikbaar inkomen (B.6n)	-1,8	0,9	0,6	1,5	0,5	0,4	1,6	1,1
Beschikbaar inkomen per inwoner	-2,2	0,5	0,4	1,3	0,3	0,2	1,4	0,9
<i>p.m. Deflator van de particuliere consumptie</i>	10,2	6,0	1,6	1,9	1,3	2,4	1,7	1,8

(1) Exclusief sociale premies ten laste van de werkgevers.

5. Overheidsfinanciën

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de vooruitzichten van de overheidsfinanciën van de individuele gemeenschappen en gewesten voorgesteld, waarbij er in tegenstelling tot de andere modules van het HERMREG-model wordt gewerkt vanuit een institutionele invalshoek. De module beperkt zich tot de gefedereerde entiteiten, hoewel de uitgaven en inkomsten van de andere overheidsniveaus (federale overheid, sociale zekerheid en lagere overheid) ook een invloed hebben op de binnenlandse economische activiteit (vooral in de tak ‘overheidsadministratie en onderwijs’, zie hoofdstuk 3) en het inkomen van huishoudens (bijvoorbeeld via sociale uitkeringen, zie hoofdstuk 4) van de drie gewesten. De institutionele deelgebieden waarvoor we de budgettaire middellangetermijnvooruitzichten belichten, zijn het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschap (inclusief het Vlaamse Gewest), het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap. Merk op dat zoals in de vorige editie van de regionale vooruitzichten, een geconsolideerde rekening voor het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie wordt voorgesteld (in plaats van een aparte rekening voor elk).

Het uitgangspunt van de projectie van de overheidsfinanciën zijn de voorlopige rekeningen voor 2024, die in april 2025 door het INR zijn gepubliceerd, waar nodig aangevuld met meer recente gegevens. In tegenstelling tot de rekeningen van het INR worden de ontvangsten uit de verkoop van emissierechten (ETS1) hier geregistreerd in de rekeningen van de drie gewesten volgens de verdeelsleutel die van toepassing was tot 2022, ondanks het ontbreken van een nieuw akkoord over een verdeelsleutel.

Met betrekking tot het ETS2, dat vanaf 2027 zal worden geïmplementeerd, zijn er twee opmerkingen. Ten eerste passen we het ESR-principe toe, waarbij een belasting op de productie wordt geregistreerd op het moment dat de productie plaatsvindt. Wegens praktische moeilijkheden stelt Eurostat momenteel voor om de inkomsten met een vertraging van een jaar te verrekenen, wat het INR doet voor de realisaties van het ETS1. Het lijkt ons beter om de projectie van de inkomsten uit het ETS2 in overeenstemming te brengen met de economische logica en de ESR-principes in plaats van de artefacten te reproduceren waartoe de rekeningen door praktische moeilijkheden zijn genoodzaakt, aangezien deze praktische moeilijkheden zich niet voordoen in de projectie. Hiermee wordt niet vooruitgelopen op de manier waarop het INR de realisaties in de rekeningen zal opnemen, noch op eventuele wijzigingen in de aanbevelingen van Eurostat in dit verband. Ten tweede, bij gebrek aan een akkoord tussen de federale overheid en de gewesten over een verdeelsleutel voor de inkomsten, worden de inkomsten hier geboekt in de zogenaamde interregionale entiteit. Dat is een fictieve entiteit van de deelsector gemeenschappen en gewesten in de rekeningen van het INR. Het is echter zo dat alleen de schuld van de federale overheid wordt beïnvloed, aangezien de inkomsten uit ETS2 zich daar bevinden bij gebrek aan een verdeelsleutel.

Voor 2025 en de middellange termijn is de projectie gebaseerd op: het macro-economische en demografische kader van deze vooruitzichten, een modellering van de uitgaven en ontvangsten die rekening houdt met zowel hun structurele determinanten als de vigerende wetgeving, een analyse van de

jaarlijkse en meerjarige begrotingsbeslissingen van de verschillende beleidsniveaus en, desgevallend, interpretatieve hypothesen van deze beslissingen die worden opgesteld wanneer informatie ontbreekt. Aankondigingen van louter normatieve aard (begrotingsdoelstellingen zonder modaliteiten) worden niet in aanmerking genomen.

In het volgende deel wordt de gezamenlijke rekening van de gemeenschappen en gewesten voorgesteld, en vervolgens de individuele rekeningen van de gefedereerde entiteiten.

5.2. Geheel van de gemeenschappen en gewesten

De financiën van de gemeenschappen en gewesten zijn verslechterd in 2024, voornamelijk als gevolg van de weerslag van het aanzienlijke afrekeningssaldo van de Bijzondere Financieringswet (BFW) van 2023, de vertraging in het inkohieringsritme van de personenbelasting in Vlaanderen en een schuldovername van Vlaamse gemeenten.

Het tekort blijft relatief stabiel in 2025. De hervormingen van de registratierechten in Vlaanderen en Wallonië, alsook de stijging van de uitgaven voor de met eigen middelen gefinancierde relanceplannen en de uitgaven in verband met bepaalde nieuwe beleidsmaatregelen uit de regionale regeerakkoorden, worden enerzijds gecompenseerd door de verschillende besparingsmaatregelen op de werkingskosten en subsidies en anderzijds door de weerslag van de schuldovername in 2024 en de vertraging in het inkohieringsritme, eveneens in 2024, in de veronderstelling dat dit ritme in 2025 ongewijzigd blijft. Ondanks het feit dat de groei van de overdrachten van de BFW wordt afgeremd door een zwakkere bbp-groei en een negatief afrekeningssaldo van de BFW, daalt het tekort licht in 2026, voornamelijk als gevolg van lagere uitgaven voor de relanceplannen.

Het tekort vermindert aanzienlijk in 2027, ondanks de zwakke economische groei. Deze verbetering is te danken aan de vermindering van de uitgaven voor de relanceplannen, aan de voorziene besparingen in de meerjarenramingen van de Vlaamse begroting en aan de inkomsten uit ETS2 (opgenomen in de interregionale entiteit in de projectiehypothesen). Er moet ook worden opgemerkt dat vanaf 2027 het groeipercentage van de demografische aanpassingscoëfficiënt van de Vlaamse Gemeenschap in aanmerking wordt genomen voor de berekening van de btw-dotatie van de BFW. Gezien de meer dynamische demografie in de Vlaamse Gemeenschap leidt dit tot een toename van de groei van het bedrag van de btw-dotatie per leerling, wat gunstig is voor de financiën van de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap.

Het tekort stabiliseert zich in de daaropvolgende jaren ondanks de stijging van de rentelasten en de geleidelijke impact van de federale fiscale hervorming op de regionale personenbelasting, uitgaande van ongewijzigde opcentiemen bij ongewijzigd beleid.

Het federale regeerakkoord zal de financiën van de gemeenschappen en gewesten beïnvloeden via de talrijke budgettaire externaliteiten en de globale impact op het macro-economische kader. De gefedereerde entiteiten zullen bijvoorbeeld de gevolgen ondervinden van de verhoging van de belastingvrije som, het einde van het ziektepensioenstelsel voor ambtenaren, de verhoging van bepaalde gezinsbijlagen naar aanleiding van de hervorming van de arbeidsmarkt, de verhoging van de werkgeversbijdragen voor nieuwe statutaire werknemers, de hervorming van de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor

O&O-personeel, de vermindering van de Beliris-overdrachten en de vermindering van de uitgaven van de federale overheid in het kader van de zogenaamde usurperende bevoegdheden. Aan de andere kant zullen ze profiteren van de meeste maatregelen om de belastinggrondslag van de personenbelasting te verbreden, de nieuwe fiscale regularisatie en de verlaging van de werkgeversbijdragen aan de parastatale pensioenpool na de besparingsmaatregelen voor de overheidspensioenen. Door het gebrek aan concrete modaliteiten voor bepaalde maatregelen konden de externaliteiten ervan echter niet in de projectie worden opgenomen. De projectie houdt met name geen rekening met de verhoging van de werkgeversbijdragen voor nieuwe statutaire werknemers, aangezien het nieuwe tarief nog niet bekend is, de hervorming van de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor O&O-personeel en de mogelijke gevolgen van de verlaging van de uitgaven voor de zogenaamde usurperende bevoegdheden. Het is dus niet mogelijk om een volledig beeld te hebben van de budgettaire impact van het federaal regeerakkoord op de regionale financiën.

Tabel 16 Rekening van de gemeenschappen en gewesten
In procent van het bbp

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ontvangsten	18,9	18,7	18,8	18,7	18,9	18,8	18,7	18,6
Fiscale en parafiscale ontvangsten	4,4	4,5	4,5	4,6	5,0	5,0	5,0	4,9
Overdrachten van de overheid	11,0	10,6	10,6	10,4	10,4	10,4	10,3	10,3
Overige ontvangsten	3,5	3,6	3,7	3,7	3,5	3,5	3,4	3,4
Uitgaven	20,1	20,3	20,4	20,2	19,7	19,6	19,5	19,4
Werkingskosten	7,8	8,0	7,9	7,9	7,8	7,7	7,7	7,6
Sociale uitkeringen	4,8	5,0	4,9	4,9	5,0	5,0	5,0	4,9
Overige finale primaire lopende uitgaven	2,4	2,3	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Investeringskosten	1,5	1,5	1,6	1,6	1,4	1,4	1,4	1,4
Overige finale kapitaaluitgaven	0,6	0,6	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4
Overdrachten aan de overheid	2,6	2,6	2,5	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3
Rentelasten	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8
Vorderingensaldo	-1,2	-1,6	-1,6	-1,5	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8

5.3. Vlaamse Gemeenschap

De rekening van de Vlaamse Gemeenschap is aanzienlijk verslechterd in 2024. De beperkte toename van de ontvangsten is het gevolg van de weerslag van het gunstig afrekeningssaldo van de BFW van 2023, van de vertraagde inkohiering van de opcentiemen op personenbelasting, en de afkoeling van de vastgoedmarkt. De uitgaven namen daarentegen sterk toe onder meer door een versterking van het onderwijs en de kinderopvang, eenmalige initiatieven in het kader van klimaat- en energietransitie (o.a. premies voor zero-emissiewagens, verlenging van de hogere premiepercentages van de Mijn Verbouwpremie) en de overname van de schuld van een aantal gefusioneerde gemeenten.

Vanaf 2025 beïnvloedt de timing van de nieuwe beleidsimpulsen en inspanningen³⁷ van het Vlaamse regeerakkoord in belangrijke mate de evolutie van de Vlaamse overheidsfinanciën.

³⁷ De maatregelen (beleidsimpulsen en inspanningen) van het Regeerakkoord zijn geïntegreerd in de vooruitzichten op basis van de Meerjarenraming 2024-2029. Er is echter geen rekening gehouden met de invoering van het wegvignet voor alle weggebruikers en met niet nader gespecificeerde fiscale ontvangsten. De afschaffing van de jobbonus is opgenomen vanaf 2029.

In 2025 neemt het overheidstekort licht af. De ontvangsten nemen toe, vooral als gevolg van de weerslag van de vertraging in het inkohieringsritme van de personenbelasting in 2024 en een verwachte heropleving van de vastgoedmarkt die de verlaging van het tarief van de registratierechten (van 3 naar 2%) voor de enige eigen woning gedeeltelijk gecompenseerd. Op het niveau van de uitgaven compenseren de weerslag van de schuldovername van de gemeenten in 2024, de verschillende besliste maatregelen bij de begrotingsopmaak 2025 – zoals de rationalisering van arbeidsmarktsubsidies, de daling van de subsidies aan de waterdistributiemaatschappijen³⁸, de beperkte indexatie van de werkingmiddelen – en de bijkomende éénmalige besparingen van de begrotingsaanpassing 2025 de impact van het uitbreidingsbeleid (zoals de versterking en digitalisering van het onderwijs, kinderopvang en gehandicaptenzorg) en het Plan Vlaamse Veerkracht (VVK) niet volledig.

Tabel 17 Rekening van de Vlaamse Gemeenschap
In miljard euro

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ontvangsten	67,1	68,1	71,3	73,0	75,4	77,6	80,0	82,1
Fiscale en parafiscale ontvangsten	16,8	17,1	18,2	19,0	19,8	20,4	21,0	21,2
Overdrachten van de overheid	37,9	37,7	39,2	39,6	41,0	42,2	43,5	44,8
Overige ontvangsten	12,5	13,3	13,8	14,4	14,5	15,0	15,5	16,0
Uitgaven	69,7	73,0	76,0	77,3	77,9	80,3	82,7	84,7
Werkingskosten	27,1	28,5	29,6	30,2	30,7	31,4	32,3	33,1
Sociale uitkeringen	18,1	19,2	19,8	20,5	21,2	22,0	22,6	23,3
Overige finale primaire lopende uitgaven	8,2	8,0	8,0	7,8	7,7	7,8	7,8	7,8
Investeringskosten	5,6	5,8	6,5	6,7	6,2	6,4	6,7	6,8
Overige finale kapitaaluitgaven	2,0	2,1	2,5	2,3	1,8	2,0	2,1	2,2
Overdrachten aan de overheid	7,8	8,2	8,2	8,2	8,4	8,7	9,0	9,2
Rentelasten	0,9	1,2	1,4	1,6	1,8	2,0	2,2	2,4
Vorderingensaldo	-2,6	-4,8	-4,7	-4,3	-2,5	-2,7	-2,7	-2,6

Een mindere sterke uitgavengroei in 2026 ten opzichte van 2025 (o.a. daling van de relance uitgaven van het Plan VVK, de uitgaven voor de retroactieve investeringspremie en de Mijn Verbouwpremie), zorgt ervoor dat het tekort daalt in 2026, desondanks de hervorming van de successierechten voor kleine en middelgrote erfenissen en het negatieve afrekeningssaldo van de BFW. De toename van de niet-fiscale ontvangsten (o.a. kilometerheffing voor vrachtwagens en tariefwijziging bij de Lijn) dragen ook bij tot de verbetering van het saldo.

In 2027 verbetert het saldo aanzienlijk dankzij het aflopen van het Plan Vlaamse Veerkracht en het wegvallen van de extra investeringen (in 2025 en 2026) voor digitalisering in het onderwijs. Daarnaast hebben de besparingsmaatregelen van het regeerakkoord in 2027 hun grootste impact. Ook de afschaffing van de fiscale aftrekbaarheid van dienstencheques draagt bij aan de verbetering van het saldo. Het door de Vlaamse overheid vooropgestelde begrotingsevenwicht (exclusief Oosterweel³⁹) voor 2027 wordt echter niet bereikt.

Bij ongewijzigd beleid, wordt de rekening van Vlaamse Gemeenschap in de periode 2028-2029 gekenmerkt door een stabilisering van het tekort, gevolgd door een lichte daling in 2030. Vanaf 2029 speelt

³⁸ Hierdoor zullen de investeringen van de waterdistributiebedrijven verrekend worden in de waterfactuur van de Vlaamse consument.

³⁹ Deze investeringen (bouwkosten die de Vlaamse overheid buiten haar begrotingsdoelstelling houdt) bedragen 815 miljoen in 2027, en lopen op tot 908 miljoen in 2030.

de afschaffing van de jobbonus en een minder dynamische uitgavenevoluitie. De toenemende rentelasten en de impact van de federale fiscale hervorming op de ontvangsten uit de opcentiemen op de personenbelasting (vooral vanaf 2030) remmen een significante verbetering van de overheidsfinanciën van de Vlaamse Gemeenschap af. Zonder bijkomende structurele maatregelen zal het begrotingstekort aan het einde van de projectieperiode aanmerkelijk groter blijven dan de beoogde begrotingsdoelstelling voor 2029 (resp. -1,2 miljard inclusief of -0,3 miljard exclusief Oosterweel) volgens de Vlaamse meerjarenraming.

5.4. Franse Gemeenschap

Het saldo van de rekening van de Franse Gemeenschap is sterk verslechterd in 2024 als gevolg van de weerslag van het aanzienlijke afrekeningssaldo van de BFW van 2023 en een stijging van de uitgaven in een aantal sectoren (versterking van de non-profitsector, loonherwaarderingen voor leerkrachten en de hervorming van de initiële lerarenopleiding). Het verdwijnen van de uitgaven in het kader van de stijging van de energieprijzen heeft de verslechtering enigszins getemperd.

In 2025 gaat het saldo van de Franse Gemeenschap licht achteruit onder impuls van de rentelasten en de uitvoering van nieuwe of eerder besliste beleidsmaatregelen (waardering van anciënniteit in bepaalde functies, bijkomende middelen voor de opvangvoorzieningen, laatste schijf van de non-profitakkoorden, enz.). Deze verslechtering wordt getemperd door verschillende maatregelen (daling van subsidies en werkingskosten, nieuwe ontvangsten in het hoger onderwijs, enz.).

Tabel 18 Rekening van de Franse Gemeenschap
In miljard euro

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ontvangsten	24,8	24,8	25,7	26,0	26,6	27,4	28,2	29,0
Fiscale en parafiscale ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten van de overheid	20,5	20,4	21,0	21,1	21,8	22,3	23,0	23,6
Overige ontvangsten	4,3	4,4	4,7	4,9	4,9	5,0	5,2	5,4
Uitgaven	25,5	26,3	27,2	27,8	28,3	29,2	30,0	30,8
Werkingskosten	11,8	12,2	12,6	12,8	13,1	13,4	13,6	13,9
Sociale uitkeringen	3,1	3,4	3,6	3,7	3,8	3,9	4,1	4,2
Overige finale primaire lopende uitgaven	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1
Investeringskosten	1,2	1,3	1,5	1,5	1,3	1,4	1,5	1,6
Overige finale kapitaaluitgaven	-0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten aan de overheid	8,1	8,1	8,3	8,3	8,6	8,8	9,0	9,3
Rentelasten	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8
Vorderingensaldo	-0,7	-1,5	-1,6	-1,8	-1,7	-1,8	-1,8	-1,8

In 2026 verslechtert het begrotingssaldo en blijft het op dit niveau op de middellange termijn, behalve in 2027, wanneer het tekort licht daalt door de voltooiing van het Media Square-project, de daling van de investeringen in het hoger onderwijs en de weerslag van het negatieve afrekeningssaldo van de BFW van 2026. De financiën van de Franse Gemeenschap lijden onder het feit dat de financiering van de organisatie van een vierde studiejaar in het kader van de hervorming van de initiële lerarenopleiding op kruisnelheid komt, de stijging van de rentelasten en de toename van de investeringen in schoolgebouwen. Daarentegen profiteren zij van de recurrente besparingsmaatregelen waartoe werd beslist tijdens de begroting 2025 evenals van de toename van de groei van het bedrag van de btw-dotatie per leerling.

Bij ongewijzigd beleid wordt de begrotingsdoelstelling van -1,2 miljard euro die de Franse Gemeenschap heeft vooropgesteld voor het einde van de legislatuur, niet gehaald.

De vooruitzichten houden geen rekening met de impact op de lonen van een invoering van een nieuwe schaal voor leerkrachten met een opleiding van vier jaar, aangezien deze nog niet is vastgelegd. Er wordt ook geen rekening gehouden met de gevolgen van het einde van het stelsel van vaste benoemingen.

5.5. Waals Gewest

De financiën van het Waals Gewest zijn licht verbeterd in 2024. Deze verbetering is vooral te danken aan de sterke groei van de opcentiemen op de personenbelasting en de registratie- en successierechten, maar ook aan het verdwijnen van de maatregelen die werden genomen na de energiecrisis en de vermindering van de uitgaven na de overstromingen in 2021. Anderzijds woog de weerslag van het gunstig afrekeningssaldo van de BFW en van de Sainte-Emilie-overdrachten in 2023 op de ontvangsten, terwijl de stijging van de uitgaven van het Waals relanceplan de groei van de uitgaven heeft ondersteund.

Tabel 19 Rekening van het Waals Gewest
In miljard euro

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ontvangsten	17,8	18,2	18,9	19,3	19,5	19,6	20,2	20,5
Fiscale en parafiscale ontvangsten	7,0	7,6	7,6	8,1	8,5	8,4	8,7	8,8
Overdrachten van de overheid	8,8	8,6	8,8	8,7	9,0	9,1	9,3	9,5
Overige ontvangsten	2,0	2,0	2,4	2,5	2,1	2,1	2,2	2,3
Uitgaven	19,8	20,2	21,1	21,2	20,9	21,1	21,4	21,8
Werkingskosten	3,6	3,9	4,0	4,0	4,1	4,2	4,2	4,3
Sociale uitkeringen	5,6	5,9	6,1	6,2	6,3	6,5	6,7	6,8
Overige finale primaire lopende uitgaven	3,4	3,4	3,5	3,5	3,6	3,6	3,7	3,7
Investeringskosten	0,8	0,8	1,2	1,2	0,9	0,8	0,7	0,7
Overige finale kapitaaluitgaven	1,2	1,1	1,5	1,4	1,0	0,8	0,7	0,7
Overdrachten aan de overheid	4,3	4,3	3,9	3,8	3,9	4,0	4,0	4,1
Rentelasten	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5
Vorderingensaldo	-2,0	-1,9	-2,2	-2,0	-1,4	-1,4	-1,2	-1,3

Het vorderingensaldo verslechtert in 2025 als gevolg van een verwachte stijging van de uitgaven van het Waalse relanceplan en de hervorming van de registratierechten voor de aankoop van de enige eigen woning. Die verslechtering van de Waalse financiën wordt echter gematigd door de verschillende besparingsmaatregelen in de begroting 2025 op het gebied van werkingskosten, subsidies en overdrachten aan de lagere overheid.

Bij ongewijzigd beleid daalt het Waals tekort in de daaropvolgende jaren als gevolg van de geleidelijke vermindering van de uitgaven van het Waalse relanceplan, de afschaffing van de wooncheque, de vermindering van de groei van het gemeentefonds en de niet-indexering van de 'Aides à la Promotion de l'Emploi' (APE) aan de lagere overheid. Die verbetering wordt getemperd door de aanhoudende stijging van de rentelasten, de geleidelijke verdwijning van het overgangsmechanisme van de BFW en de hervorming van de schenkings- en successierechten in 2028. De federale fiscale belastinghervorming weegt vanaf 2027 op de opcentiemen op de personenbelasting. Die impact neemt sterk toe in 2030, wat leidt tot een lichte verslechtering van het Waalse begrotingstekort.

Bij de vorming van de Waalse regering in juli 2024, was de doelstelling om tegen 2029 een begrotings-evenwicht te bereiken. Bij ongewijzigd beleid zal die doelstelling niet worden gehaald. Bijkomende maatregelen, die mogelijk al zijn gepland maar waarvan de details nog niet bekend zijn of nog niet zijn meegedeeld, zullen nodig zijn om die doelstelling te bereiken. Er zullen ook nog aanvullende maatregelen nodig zijn als de overheid de budgettaire externaliteiten veroorzaakt door de federale regering wil compenseren.

5.6. Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Het saldo van de geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) is in 2024 verbeterd door het wegvallen van de steunmaatregelen gelinkt aan de energieprijzen en de verschillende besparingsmaatregelen (aanwervingsstop, uitstel van investeringen). De geconsolideerde entiteit kende een stijging van haar fiscale ontvangsten, o.a. dankzij de uitzonderlijke ontvangsten uit de schenkingsrechten, en ondanks de weerslag van de uitzonderlijke ontvangsten uit de successierechten in 2023, evenals de opbrengst van de verkoop van een gebouw. De verbetering werd getemperd door nieuwe beleidsmaatregelen in de GGC (bv. hervorming van de financiering van rusthuizen), door de financiering van de laatste schijven van de loonherwaarderingen in de lagere overheid en de non-profitsector, en door de verhoging van de RENOLUTION-premies.

Tabel 20 Geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
In miljard euro

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ontvangsten	7,6	7,9	8,1	8,2	8,4	8,6	8,8	8,9
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,7	2,9	3,0	3,1	3,3	3,4	3,5	3,6
Overdrachten van de overheid	3,8	3,8	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0	4,1
Overige ontvangsten	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
Uitgaven	9,1	9,3	9,6	9,7	10,0	10,2	10,4	10,7
Werkingskosten	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3	3,4	3,5	3,5
Sociale uitkeringen	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9
Overige finale primaire lopende uitgaven	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3
Investeringen	0,9	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Overige finale kapitaaluitgaven	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Overdrachten aan de overheid	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Rentelasten	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8
Vorderingensaldo	-1,5	-1,4	-1,5	-1,5	-1,6	-1,6	-1,7	-1,8

Bij gebrek aan een regering met volheid van bevoegdheid gebruikt de geconsolideerde entiteit in 2025 het stelsel van de voorlopige twaalfden. Het saldo van de entiteit verslechtert ondanks de stijging van de fiscale ontvangsten, de maatregelen om alle begrotingskredieten op het niveau van de begroting 2024 te handhaven (verlaging van de subsidies, handhaving van de aanwervingsstop) en de daling van de uitgaven in verband met de RENOLUTION-premies. De financiën van de entiteit lijden onder de aanzienlijke stijging van de rentelasten, evenals onder de weerslag van de uitzonderlijke ontvangsten op het niveau van de schenkingsrechten en de opbrengst uit de verkoop van een gebouw.

In de daaropvolgende jaren blijft het saldo van de entiteit verslechteren door stijgende rentelasten en kosten voor gezondheidszorg. De entiteit ondervindt ook de gevolgen van de federale fiscale hervorming, die de groei van de ontvangsten uit de personenbelasting tempert.

6. Broeikasgasemissies

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken van de regionalisering van de nationale projectie van de broeikasgasemissies.^{40 41}

6.1. Rijk

De totale broeikasgasemissies daalden in 2023 met 4,6% tot 98,2 miljoen ton CO₂-equivalenten. In 2024 zouden ze verder zijn gedaald tot 96,8 Mt CO₂ eq (zie tabel 21). Ongeveer driekwart van de uitstoot is toe te schrijven aan energieverbruik.⁴² Het energieverbruik en de bijhorende uitstoot worden beïnvloed door de economische activiteit, de energieprijzen, technologische ontwikkelingen, maatregelen en de weersomstandigheden.

Die energiegebonden emissies zouden in 2025 en vooral in 2026 toenemen door de onderhoudswerken in het kader van de levensduurverlenging van de kerncentrales Doel 4 en Tihange 3, gecombineerd met de definitieve stillegging van de overige kerncentrales. De elektriciteitsproductie op basis van gascentrales zou daardoor fors toenemen. In 2029 zouden de emissies van de transformatiesector sterk terugvallen dankzij de volledige beschikbaarheid van Doel 4 en Tihange 3.

De emissies afkomstig van de grote energie-intensieve industriële installaties vallen onder het Europese Emission Trading System ETS1. In het kader van de Fit-for-55-wetgeving moet die uitstoot op Europees niveau tegen 2030 met 62% zijn gedaald t.o.v. 2005, maar er zijn geen reductiedoelstellingen per lidstaat vastgelegd. Het ETS1 streeft ernaar dat de reductiedoelstelling wordt gerealiseerd tegen de laagst mogelijke kosten voor de bedrijven, dit om de totale kost van het klimaatbeleid zo beperkt mogelijk te houden.

Vanaf 2027 worden de CO₂ emissies uit brandstofverbruik in gebouwen, wegtransport en enkele andere sectoren (vooral industrieën die niet onder ETS1 vallen) opgenomen in een nieuw systeem voor emissiehandel, het ETS2. Dit om investeringen in gebouwrenovaties en emissiearme mobiliteit aan te moedigen. Tot nu toe waren de emissiereducties in deze sectoren onvoldoende om de EU op weg te helpen naar klimaatneutraliteit in 2050. Het emissieplafond wordt vastgelegd in 2027 en daalt daarna geleidelijk, zodat hun uitstoot op Europees niveau in 2030 42% lager ligt dan in 2005.

Voor de emissies die niet onder het ETS1 vallen⁴³, moet België tegen 2030 de uitstoot verminderen met 47% ten opzichte van 2005 in het kader van de Effort Sharing Regulation (ESR).⁴⁴ Zonder bijkomende

⁴⁰ Voor een methodologische beschrijving, zie Regionale economische vooruitzichten 2014-2019, FPB, BISA, SVR, IWEPS, p. 101, juli 2014. De verdeelsleutels voor 1990-2022 zijn berekend op basis van de Physical Energy Flow Accounts (PEFA).

⁴¹ De geregionaliseerde energiebalansen en de geregionaliseerde evolutie van de verschillende broeikasgassen (CO₂, CH₄, N₂O en gefluoreerde gassen) worden weergegeven in de elektronische bijlage.

⁴² De totale emissies omvatten ook nog de uitstoot van de industriële processen, van de landbouw en van afval.

⁴³ Naast de emissies die onder ETS2 zullen vallen zijn dat ook nog landbouwemissies en emissies afkomstig van afval (al vallen bepaalde grote verbrandingsinstallaties reeds onder ETS1), CH₄-, N₂O-emissies (N₂O-emissies afkomstig van de productie van salpeterzuur vallen onder ETS1) en de gefluoreerde gassen.

⁴⁴ Overeenkomstig de herziene Europese Verordening (EU) nr.2023/857 inzake de verdeling van de inspanningen (ESR of Effort Sharing Regulation).

inspanningen blijft hun daling in deze vooruitzichten echter beperkt tot 30,6% in 2030. Er is nog geen definitief akkoord over de regionale verdeling van de nationale doelstelling.

6.2. Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De uitstoot van de broeikasgassen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vertegenwoordigde in 2023 3% van de nationale emissies. Ze zijn hoofdzakelijk afkomstig van de verwarming van gebouwen (residentiële sector en tertiaire sector) en transport. De emissies als gevolg van energiegebruik maakten 93% uit van de totale emissies in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De totale uitstoot zou afnemen met jaarlijks gemiddeld 1,6% in de periode 2025-2030, mede door de lichte terugval van de emissies van transport en gebouwen vanaf 2027 door de inwerkingtreding van het ETS2. In 2030 zou het niveau van de emissies in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 3 Mt CO₂ eq bedragen, wat 35,2% onder het niveau is van 2005.

6.3. Vlaams Gewest

De uitstoot van de broeikasgassen van het Vlaamse Gewest vertegenwoordigde in 2023 67% van de nationale emissies. De sectoren die daarin een belangrijk aandeel hebben zijn de transformatiesector, de industrie, de transportsector en de verwarming van gebouwen. De emissies afkomstig van het gebruik van energie maakten 75% uit van de totale emissies in het Vlaams Gewest.

De emissies zouden relatief sterk toenemen in 2025 en vooral in 2026 als gevolg van de onderhoudswerken voor de levensduurverlenging van de kerncentrale Doel 4 en de stopzetting van Doel 1 en 2. Nadien nemen de emissies opnieuw af door een terugval van de transportemissies en de emissies van gebouwen als gevolg van de inwerkingtreding van het ETS2 in 2027 en door de volledige beschikbaarheid van Doel 4 vanaf 2029.

De uitstoot zou in de periode 2025-2030 afnemen met gemiddeld 0,8% per jaar en in 2030 uitkomen op 61,6 Mt CO₂ eq. Dat is 32,7% onder het niveau van 2005.

6.4. Waals Gewest

De uitstoot van de broeikasgassen van het Waals Gewest vertegenwoordigde in 2023 30% van de nationale emissies. De evolutie van de broeikasgasemissies wordt er vooral bepaald door de industrie, de transportsector en de verwarming van gebouwen. De emissies afkomstig van het gebruik van energie maakten 71% uit van de totale emissies in het Waals Gewest.

De emissies zouden toenemen in 2025 en vooral in 2026 als gevolg van de onderhoudswerken voor de levensduurverlenging van de kerncentrale Tihange 3 en de stopzetting van Tihange 1. Nadien nemen ze af door een terugval van de transportemissies en de emissies van gebouwen door de inwerkingtreding van het ETS2 in 2027 en door de volledige beschikbaarheid van Tihange 3 vanaf 2029.

De uitstoot zou gedurende de periode 2025-2030 afnemen met gemiddeld 1,3% per jaar en in 2030 uitkomen op 26,9 Mt CO₂ eq. Dat is 45% onder het niveau van 2005.

Tabel 21 Evolutie van de totale broeikasgasemissies per sector*In Mt CO₂-equivalenten*

	1990 ¹	2005 ¹	2021 ¹	2022 ¹	2023 ¹	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Het Rijk												
1. Energie	103,9	105,8	81,4	76,3	73,1	72,2	73,5	77,7	75,5	74,4	70,6	69,2
1.A. Verbranding van brandstoffen	102,6	105,0	80,7	75,7	72,5	71,6	72,9	77,1	74,9	73,8	70,0	68,7
1.A1. Transformatiesector	29,7	29,0	18,2	18,3	15,6	14,8	16,9	21,9	21,5	21,1	18,0	17,7
1.A2. Industrie	23,6	19,0	14,0	12,8	12,2	12,7	12,1	11,7	11,3	11,0	10,7	9,9
1.A3. Transport	21,0	26,8	24,0	24,3	24,7	24,6	24,5	24,4	23,6	23,4	23,2	23,1
1.A4. Andere sectoren	28,2	30,0	24,4	20,2	19,9	19,5	19,3	19,1	18,4	18,2	18,0	17,8
1.A5. Overige	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
1.B. Vluchtige emissies	1,4	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
2. Industriële processen	25,5	26,5	18,2	16,9	15,3	14,9	14,6	14,2	13,9	13,6	13,3	13,0
3. Landbouw	11,4	9,4	8,9	8,6	8,7	8,7	8,6	8,6	8,5	8,5	8,4	8,4
5. Afval	4,8	3,2	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9
Totaal	145,6	145,0	109,8	103,0	98,2	96,8	97,7	101,5	98,9	97,4	93,2	91,5
Brussels Hoofdstedelijk Gewest												
1. Energie	4,0	4,4	3,5	3,1	3,1	3,1	3,0	3,1	3,0	2,9	2,9	2,9
1.A. Verbranding van brandstoffen	3,9	4,3	3,4	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	2,9	2,9	2,8	2,8
1.A1. Transformatiesector	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
1.A2. Industrie	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
1.A3. Transport	0,9	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
1.A4. Andere sectoren	2,6	2,8	2,2	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6
1.A5. Overige	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.B. Vluchtige emissies	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Industriële processen	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
3. Landbouw	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Afval	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	4,1	4,6	3,7	3,4	3,3	3,3	3,2	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0
Vlaams Gewest												
1. Energie	65,0	69,0	54,7	51,5	48,9	48,3	49,3	52,3	51,0	50,3	47,7	46,9
1.A. Verbranding van brandstoffen	64,1	68,5	54,2	51,1	48,5	47,9	48,9	51,9	50,6	49,9	47,4	46,6
1.A1. Transformatiesector	23,1	24,1	15,2	15,2	13,1	12,5	14,2	17,6	17,4	17,2	15,1	14,9
1.A2. Industrie	10,2	8,6	7,8	7,1	6,9	7,2	6,7	6,4	6,2	6,0	5,7	5,2
1.A3. Transport	13,9	17,7	16,1	16,5	16,3	16,3	16,2	16,2	15,7	15,6	15,5	15,5
1.A4. Andere sectoren	16,9	18,1	15,1	12,1	12,1	11,9	11,7	11,6	11,2	11,1	11,0	10,9
1.A5. Overige	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
1.B. Vluchtige emissies	0,9	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
2. Industriële processen	12,5	15,3	12,4	11,5	10,7	10,4	10,2	10,0	9,8	9,6	9,4	9,2
3. Landbouw	6,6	5,1	5,2	5,1	5,1	5,1	5,0	5,0	5,0	5,0	4,9	4,9
5. Afval	2,8	2,1	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
Totaal	86,9	91,5	73,1	68,8	65,4	64,4	65,2	68,0	66,3	65,4	62,6	61,6
Waals Gewest												
1. Energie	35,0	32,4	23,2	21,7	21,0	20,8	21,0	22,2	21,5	21,1	19,9	19,4
1.A. Verbranding van brandstoffen	34,6	32,2	23,0	21,5	20,9	20,6	20,9	22,0	21,3	20,9	19,7	19,2
1.A1. Transformatiesector	6,4	4,6	2,6	2,7	2,3	2,0	2,5	3,9	3,8	3,6	2,6	2,5
1.A2. Industrie	13,2	10,2	6,1	5,6	5,1	5,3	5,2	5,1	5,0	4,9	4,8	4,5
1.A3. Transport	6,2	8,0	7,1	7,0	7,5	7,5	7,4	7,4	7,1	7,0	6,9	6,8
1.A4. Andere sectoren	8,7	9,2	7,2	6,2	5,9	5,8	5,8	5,7	5,5	5,4	5,3	5,3
1.A5. Overige	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.B. Vluchtige emissies	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
2. Industriële processen	13,0	11,0	5,5	5,1	4,4	4,3	4,2	4,1	4,0	3,9	3,8	3,7
3. Landbouw	4,8	4,4	3,7	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5
5. Afval	2,0	1,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Totaal	54,7	48,9	32,9	30,7	29,4	29,1	29,2	30,2	29,4	28,9	27,5	26,9

¹ De cijfers tot en met 2023 stemmen overeen met de inventariswaarden uit de nationale en regionale emissie-inventarissen van maart 2025.

7. Bijlage

7.1. Bijdrage van de bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde en de binnenlandse werkgelegenheid

Tabel 22 Bijdrage van de bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde en van de binnenlandse werkgelegenheid - Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In procentpunt

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden	
							2028-2030	2024-2030
1. Toegevoegde waarde in volume								
1.1. Landbouw	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2. Industrie	0,71	-0,12	-0,03	-0,31	-0,05	-0,04	-0,01	-0,07
1.3. Bouw	-0,14	-0,08	0,04	0,04	0,01	0,00	0,01	0,02
1.4. Marktdiensten	0,66	0,28	0,92	0,70	0,73	0,71	0,94	0,84
a. Vervoer en communicatie	0,54	-0,16	0,01	0,15	0,10	0,14	0,14	0,12
b. Handel en horeca	0,71	0,19	-0,02	-0,03	0,00	-0,02	-0,01	-0,01
c. Krediet en verzekeringen	-1,38	-0,01	0,52	0,16	0,17	0,17	0,23	0,24
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,30	0,13	0,09	0,10	0,05	0,06	0,06	0,07
e. Overige marktdiensten	0,49	0,13	0,31	0,32	0,41	0,36	0,51	0,42
1.5. Niet-verhandelbare diensten	0,44	0,40	0,13	0,09	-0,02	0,02	0,03	0,05
1.6. Totaal	1,65	0,48	1,06	0,51	0,67	0,69	0,97	0,84
2. Werkgelegenheid								
2.1. Landbouw	-0,01	0,06	0,03	0,02	0,00	0,00	0,01	0,01
2.2. Industrie	-0,04	0,01	-0,02	-0,36	-0,05	-0,02	-0,02	-0,07
2.3. Bouw	-0,01	0,06	0,03	0,02	0,00	0,00	0,01	0,01
2.4. Marktdiensten	1,40	0,48	-0,34	0,42	0,49	0,51	0,64	0,43
a. Vervoer en communicatie	0,03	0,00	0,05	0,08	0,03	0,00	0,03	0,04
b. Handel en horeca	0,28	-0,15	-0,02	-0,02	-0,01	-0,04	0,01	-0,01
c. Krediet en verzekeringen	-0,07	0,00	0,03	-0,02	-0,05	-0,06	-0,06	-0,04
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	-0,03	0,14	0,07	0,09	0,15	0,14	0,17	0,14
e. Overige marktdiensten	1,18	0,49	-0,47	0,28	0,37	0,46	0,50	0,31
2.5. Niet-verhandelbare diensten	0,18	0,27	0,34	0,05	-0,14	-0,13	-0,09	-0,02
2.6. Totaal	1,53	0,81	0,01	0,12	0,31	0,36	0,53	0,34

Tabel 23 Bijdrage van de bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde en van de binnenlandse werkgelegenheid - Vlaams Gewest
In procentpunt

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden	
							2028-2030	2024-2030
1. Toegevoegde waarde in volume								
1.1. Landbouw	0,02	0,02	0,07	0,00	0,01	0,01	0,01	0,02
1.2. Industrie	0,96	-0,12	-0,26	0,07	0,10	0,05	0,10	0,04
1.3. Bouw	-0,04	0,02	0,05	0,13	0,10	0,06	0,10	0,09
1.4. Marktdiensten	4,15	1,13	1,04	1,06	0,93	0,92	1,18	1,07
a. Vervoer en communicatie	0,13	-0,04	0,00	0,13	0,06	0,05	0,07	0,07
b. Handel en horeca	1,50	0,12	-0,03	0,09	0,12	0,12	0,17	0,12
c. Krediet en verzekeringen	-0,15	0,10	0,16	0,05	0,07	0,07	0,07	0,08
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,59	0,14	0,22	0,13	0,09	0,10	0,10	0,12
e. Overige marktdiensten	2,09	0,81	0,70	0,66	0,60	0,59	0,77	0,69
1.5. Niet-verhandelbare diensten	0,45	0,22	0,14	0,16	0,09	0,10	0,09	0,11
1.6. Totaal	5,54	1,28	1,03	1,42	1,24	1,14	1,48	1,32
2. Werkgelegenheid								
2.1. Landbouw	-0,02	-0,03	-0,02	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2. Industrie	0,20	-0,05	-0,28	-0,14	-0,16	-0,09	-0,05	-0,12
2.3. Bouw	0,13	0,05	-0,01	0,03	0,06	0,03	0,06	0,04
2.4. Marktdiensten	1,48	0,81	0,47	0,67	0,83	0,85	1,04	0,85
a. Vervoer en communicatie	0,16	0,10	-0,02	0,07	0,00	0,02	0,03	0,02
b. Handel en horeca	0,35	0,05	-0,04	0,01	0,06	0,05	0,09	0,05
c. Krediet en verzekeringen	-0,03	-0,02	-0,01	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,07	0,12	0,09	0,16	0,23	0,21	0,24	0,20
e. Overige marktdiensten	0,94	0,55	0,45	0,43	0,56	0,58	0,69	0,58
2.5. Niet-verhandelbare diensten	0,28	0,16	0,17	0,14	0,08	0,05	0,05	0,08
2.6. Totaal	2,07	0,94	0,33	0,69	0,80	0,85	1,11	0,86

Tabel 24 Bijdrage van de bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde en van de binnenlandse werkgelegenheid - Waals Gewest
In procentpunt

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddelden	
							2028-2030	2024-2030
1. Toegevoegde waarde in volume								
1.1. Landbouw	-0,01	0,01	0,04	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01
1.2. Industrie	1,08	0,71	-0,01	0,14	0,14	0,07	0,12	0,10
1.3. Bouw	0,18	-0,07	-0,02	0,07	0,08	0,02	0,06	0,05
1.4. Marktdiensten	2,29	0,24	0,92	0,69	0,71	0,71	0,95	0,84
a. Vervoer en communicatie	-0,02	-0,10	-0,03	0,07	0,03	0,03	0,04	0,03
b. Handel en horeca	0,41	0,18	0,06	0,00	0,09	0,10	0,16	0,11
c. Krediet en verzekeringen	-0,39	0,16	0,06	0,03	0,05	0,05	0,05	0,05
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,77	0,29	0,25	0,19	0,11	0,13	0,13	0,16
e. Overige marktdiensten	1,53	-0,29	0,57	0,40	0,43	0,39	0,56	0,50
1.5. Niet-verhandelbare diensten	0,55	0,33	0,10	0,13	0,11	0,12	0,12	0,12
1.6. Totaal	4,10	1,23	1,03	1,04	1,05	0,94	1,26	1,12
2. Werkgelegenheid								
2.1. Landbouw	-0,01	-0,01	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	-0,01
2.2. Industrie	0,09	0,04	-0,04	-0,04	-0,08	-0,02	0,01	-0,02
2.3. Bouw	0,18	0,04	-0,07	-0,01	0,04	0,02	0,04	0,01
2.4. Marktdiensten	1,36	0,21	0,43	0,59	0,71	0,77	0,91	0,75
a. Vervoer en communicatie	0,02	-0,01	-0,01	0,06	-0,01	0,01	0,01	0,01
b. Handel en horeca	0,41	-0,10	-0,02	0,02	0,10	0,10	0,15	0,09
c. Krediet en verzekeringen	-0,02	-0,02	-0,01	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,30	0,19	0,10	0,16	0,26	0,26	0,27	0,23
e. Overige marktdiensten	0,65	0,16	0,36	0,35	0,37	0,42	0,49	0,43
2.5. Niet-verhandelbare diensten	0,20	0,14	0,17	0,10	0,04	0,01	0,03	0,06
2.6. Totaal	1,82	0,41	0,48	0,63	0,71	0,78	0,98	0,79

7.2. Verklarende woordenlijst

- De **beroepsbevolking** (of het **arbeidsaanbod**) van een gewest bestaat uit alle werkende inwoners uit dat gewest (ongeacht hun werkplaats) en alle werkzoekende inwoners uit dat gewest. De FPB-definitie van de beroepsbevolking omvat ook de ‘oudere werklozen’ die vrijgesteld zijn van inschrijving als werkzoekende. De vooruitzichten voor het regionaal arbeidsaanbod worden berekend met behulp van een sociodemografische module. Het resultaat op nationaal niveau wordt bottom-up berekend, door somming van de regionale ramingen. De resultaten van de sociodemografische projectie van het arbeidsaanbod worden gebruikt als exogene hypothesen in de eigenlijke regionale economische projectie.
- De **activiteitsgraad** van een gewest is de verhouding tussen de beroepsbevolking en de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64) van het gewest.
- De **binnenlandse werkgelegenheid** van een gewest bevat alle loontrekkenden en zelfstandigen voor wie dat gewest hun werkplaats is, ongeacht hun woonplaats. In lijn met de regionale rekeningen veronderstellen we voor zelfstandigen dat het gewest van de werkplaats overeenstemt met het gewest van de woonplaats.
- Het **pendelsaldo** van een gewest is gelijk aan het verschil tussen de uitgaande pendel en de inkomende pendel in dat gewest. Uitgaande pendel bestaat uit ingezetenen uit het gewest die hun werkplaats hebben in een ander gewest. Inkomende pendel bestaat uit ingezetenen uit een ander gewest die hun werkplaats hebben in het gewest.
- Het **saldo van de grensarbeid** van een gewest is gelijk aan het verschil tussen de uitgaande grensarbeid (inwoners uit het gewest die werken in het buitenland) en de inkomende grensarbeid (buitenlanders die werken in het gewest). Binnen de uitgaande grensarbeid kunnen twee types onderscheiden worden. Transfrontale grensarbeiders overschrijden de landsgrens minstens één maal per week, terwijl grensarbeiders door ‘extraterritorialiteit’ hun werkplaats hebben in enclaves (zoals internationale instellingen of ambassades) binnen de landsgrenzen.
- De **werkende beroepsbevolking** van een gewest bevat alle werkende ingezetenen van dat gewest, ongeacht hun werkplaats. De volgende identiteit geldt: regionale werkende beroepsbevolking is gelijk aan regionale binnenlandse werkgelegenheid plus regionaal pendelsaldo plus regionaal saldo van de grensarbeid.
- De **werkgelegenheidsgraad** van een gewest is de verhouding tussen de werkende beroepsbevolking en de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) van het gewest.
- De **administratieve werkloosheid** omvat de personen die als werkzoekende zijn ingeschreven bij de regionale bemiddelingsinstellingen. Dit concept heeft een exhaustief karakter waardoor het een basis vormt die coherent is met de overige boekhoudkundige aggregaten die in het model worden gebruikt (in het bijzonder de werkgelegenheid). Dit concept is dus geschikt voor een raming van de middellangetermijnevolutie van het arbeidsaanbod, waarbij rekening moet worden gehouden met een volledige opsplitsing van de bevolking per sociaaleconomische categorie.
- De **werkloosheid volgens de FPB-definitie** komt overeen met een uitgebreid concept van de administratieve werkloosheid. Het omvat ook de ‘oudere werklozen’ die vrijgesteld zijn van inschrijving als werkzoekende.

- De **werkloosheid volgens de 'Enquête naar de arbeidskrachten'** (EAK) wordt opgesteld op basis van een enquête bij een steekproef van de bevolking. Deze enquêtes worden uitgevoerd door Statbel in opdracht van EUROSTAT, die het methodologisch kader ervan definieert. De hoedanigheid van werkloze wordt erkend na een individueel interview waarin wordt nagegaan of de werkloze effectief beschikbaar is voor de arbeidsmarkt en actief naar werk zoekt.
- De **werkloosheidsgraad** geeft het procentuele aandeel werklozen in de beroepsbevolking weer.
- De **reële arbeidsproductiviteit per hoofd** is de toegevoegde waarde (in kettingeuro's) gedeeld door de binnenlandse werkgelegenheid.
- De loonkosten van een gewest gedeeld door de binnenlandse werkgelegenheid geeft de nominale loonkosten per hoofd. De **reële loonkosten per hoofd** worden bekomen met behulp van de deflator van de particuliere consumptie.
- De **energiebalans** is het boekhoudkundig kader voor de energiestromen. De kolommen geven de gebruikte en beschikbare energiebronnen in de economie weer en de rijen de verschillende bewerkingen m.b.t. energie.
- Het begrip '**marktbedrijfstakingen**' slaat op het geheel van alle bedrijfstakingen, met uitzondering van de niet-verhandelbare diensten.
- Onder **tertiaire sector** verstaat men de som van de marktdiensten en de bedrijfstaking 'niet-verhandelbare' diensten. De **primaire sector** bestaat enkel uit de bedrijfstaking 'landbouw'. De bedrijfstakingen 'industrie' en 'bouw' vormen de **secundaire sector**.
- De **bedrijfstakingen** in het HERMES-HERMREG-systeem komen overeen met volgende hergroepering van NACE-BEL 2008 bedrijfstakingen:

Benaming van de bedrijfstak	NACE-BEL2008 (A38)
1. Landbouw	Landbouw, bosbouw en visserij (AA)
2. Industrie	Winning van delfstoffen (BB) + Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten (CA) + Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer (CB) + Houtindustrie, vervaardiging van papier en papierwaren, drukkerijen (CC) + Vervaardiging van cokes en geraffineerde aardolieproducten (CD) + Vervaardiging van chemische producten (CE) + Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten (CF) + Vervaardiging van producten van rubber en kunststof en van anderen niet-metaalhoudende minerale producten (CG) + Vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal, exclusief machines en apparaten (CH) + Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten (CI) + Vervaardiging van elektrische apparatuur (CJ) + Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen n.e.g. (CK) + Vervaardiging van transportmiddelen (CL) + Vervaardiging van meubelen en overige industrie, reparatie en installatie van machines en apparaten (CM) + Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht (DD) + Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering (EE)
3. Bouw	Bouwnijverheid (FF)
4. Marktdiensten	
a. Vervoer en communicatie	Vervoer en opslag (HH) + Telecommunicatie (JB)
b. Handel en horeca	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen (GG)
	+ Verschaffen van accommodatie en maaltijden (II)
c. Krediet en verzekeringen	Financiële activiteiten en verzekeringen (KK)
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	Menselijke gezondheidszorg (QA) + Maatschappelijke dienstverlening (QB)
e. Overige marktdiensten	Uitgeverijen, audiovisuele diensten en uitzendingen (JA) + Informaticadiensten en dienstverlenende activiteiten op gebied van informatica (JC) + Exploitatie van en handel in onroerend goed (LL) + Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening, hoofdkantoren, adviesbureaus, architecten en ingenieurs, technische testen en toetsen (MA) + Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied (MB) + Reclamewezen en marktonderzoek; overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten (MC) + Administratieve en ondersteunende diensten (NN) + Kunst, amusement en recreatie (RR) + Overige diensten (SS)
5. Niet-verhandelbare diensten	
a. Overheidsadministratie en onderwijs	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen (OO)
	+ Onderwijs (PP)
b. Huishoudelijke diensten	Huishoudens als werkgever; niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door huishoudens voor eigen gebruik (TT)